

A
MECSEK EGYESÜLET

évkönyve

a 2024-es
egyesületi évről

Szerkesztő:

BARONEK JENŐ

Régi évfolyam: 82. szám

Új évfolyam: 28. szám

Kiadja a Mecsek Egyesület
Felelős kiadó: dr. Bártai István

ISSN 14183-137

Borítófotó: Kulcsár Péter

Tördelés, nyomdai munkák: Kontraszt Plusz Kft.

Pécs, 2025

A Mecsek Egyesület évenként megjelenő kiadványa, amely tartalmaz írásokat, élménybeszámolókat, riportokat, tudósításokat, az éves munka rendszerezett összességét, az egyesület tisztikarának és tagjainak névsorát.

A könyvből a tagság és szimpatizánsai képet kapnak az egyesület életéről. Ez a könyv nem egy irodalmi mű, hanem gyűjtemény, a természet szerető emberek tollából származó – igazi természetbarát szakmai igényességgel papírra vetett – alkotásokat tartalmazza, tudományos, leíró és olvasmányos formában.

Az évkönyvet a Mecsek Egyesület tagjai a tagdíjuk ellenében ingyenesen kapják.

Fontosabb tudnivalók az egyesületről

Mecsek Egyesület – közhasznú társadalmi szervezet

Székhely: 7623 Pécs, Rét u. 8. (Mecsekerdő Zrt. irodaháza)

Weblap: www.mecsekegyesulet.hu

Az irodában állandó ügyelet nincs, előzetes egyeztetés szükséges.

Tel.: +36 72 508 200

E-mail: mecsekegyesulet@gmail.com

Ügyfélfogadás: munkanapokon 9:00-13:00-ig.

Éves tagdíj 3000 Ft/fő/év, 18 év alatt 1500 Ft/fő/év

Számlavezető bank: MBH Bank Nyrt.

Számlaszám: 50100112-12002690

Külföldi utalás esetén:

Bank: MBH Bank Nyrt.

7700 Mohács, Dózsa György utca 31.

IBAN szám: HU66501001121200269000000000

SWIFT-CODE: MKKBHUHB

Támogassa egyesületünket adója 1%-ával!

Adószámunk: 18301942-1-02

A tagtársak ötleteit, észrevételeit, kéréseit, javaslatait e-mailben vagy postán az iroda címére juttassák el.

Az elnökségi ülések és más rendezvények nyilvánosak, azokat bárki látogathatja.

Az időpontokról az egyesület honlapjáról, illetve a meghívókból tájékozódhatnak.

A Mecsek Egyesület évkönyvei elérhetők a Csorba Győző Könyvtár elektronikus archívumában az alábbi címenek:

1893-1945 közti kiadások: <https://corvina.tudaskozpont-pecs.hu/WebPac/CorvinaWeb?action=onelong&showtype=longlong&recnum=112184&pos=2>

1998-tól napjainkig: <https://corvina.tudaskozpont-pecs.hu/WebPac/CorvinaWeb?action=onelong&showtype=longlong&recnum=82715&pos=3>

*A közhasznú szervezetként működő
Mecsek Egyesület köszönetet mond mindazoknak
a szervezeteknek, cégeknek, magánszemélyeknek,
akik a Mecsek természeti és kulturális értékeinek megóvását
és szebbítését szolgáló céljaink megvalósításában segítségünkre voltak.*

A 2024-es évben kiemelkedően támogatták céljainkat:

**Mecsekerdő Zrt.
Pannon Biomassza Kft.
GRAWE Életbiztosító Zrt.**

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Strasser Péter</i> IN MEMORIAM Baumann József (1951–2024).....	7
<i>Baronek Jenő</i> Dr. Polgárdy Gézára emlékezünk.....	10
<i>Kulcsár Péter</i> A Zsongor-kő kilátó javításának története	14
<i>Lovescher István</i> A melegmányi-völgyi pihenőhely felújítása	34
<i>Lovescher István</i> A Szigriszt-kereszt környezetének megújítása	38
<i>Hauck Nándor</i> Hesz-kereszt.....	41
<i>Varga Jenő</i> Búcsú az öreg kulcsosházaktól.....	42
<i>Dr. Bártai István, dr. Bártainé dr. Kerényi Monika</i> Zobáktól a Remete-rétig	51
<i>Bodnár Katalin</i> Kirándulás a Jankovac erdőrezervátumban.....	62
<i>Hauck Nándor</i> Kelet-mecseki gombaház.....	70
<i>Kraft János</i> Hogyan keletkeznek, avagy születtek a mecseki barlangok.....	74
<i>Temesi Endre, Müller Nándor</i> A Mecsek Egyesület közgyűlése a Városháza dísztermében.....	83
<i>Baronek Jenő</i> Múzeumátadó ünnepség.....	85
<i>Pappné Halász Andrea</i> 12 hónap a Mecsekben, Ötóriai beszélgetések	93
<i>Komlós Attila</i> A pécsi meteorológiai házikó	111

<i>Bóday Miklós</i>	
A Balaton-felvidék legszebb kilátói	119
<i>Temesi Endre Miklós</i>	
Születésnapodra emlékezünk.....	124
<i>Dr. Montskó Péter</i>	
A vihar félelmetes ura és az Istentelen hegy	133
<i>Baronek Jenő</i>	
Évadzáró a Lyceum-templomban.....	138
<i>Baronek Jenő</i>	
Rövid mesék.....	143
<i>Gál Miklós</i>	
Nyílik a magyar kikerics Szársomlyón	152
<i>Tózsér-Márkus Emília</i>	
Titkári jelentés a Mecsek Egyesület 2024. évéről	154
<i>Baronek Jenő</i>	
114 éve alakult a Természetbarátok Turista Egyesülete Pécsi Csoportja.....	174
A Mecsek Egyesület múzeumának bemutató füzeté.....	221

IN MEMORIAM
BAUMANN JÓZSEF (1951–2024)

Strasser Péter

A március végén váratlanul kaptuk a megdöbbentő hírt: Baumann József, fáradhatatlan és mindig aktív természetjáró társunk, a Mecsek Egyesület és a Dráva TSE tagja március 26-án tragikus hirtelenséggel elhunyt.

Józsai a baranyai természetjárás meghatározó alakja volt. 1983-tól volt szervezett természetjáró, fél életét a természetjárásnak és a természetbarát mozgalomnak szentelte. Sokoldalú munkásságát nehéz teljes körűen felsorolni. A Mecsek Egyesület Munka Osztályának vezetőjeként leginkább a „mecseki források építőjeként” volt ismert: Csokonay Sándor forrásépítő és természetvédő munkáját követve különös

figyelemmel és szakértelemmel gondozta a forrásokat elsősorban a Mecsekben, de Baranya más tájegységein is. Folyamatosan karbantartotta azokat, újjáépítette a régi foglалásokat. Nyugodtan kijelenthetjük: áldozatos munkája során számos forrás menekült meg az enyészettől. Létrehozta a „Mecseki forrásvédőnők” csoportot, melynek keretében sok éven át több százan kapcsolódtak be a források karbantartásába. E munkája során más területre is kilépett: egyik kiemelkedő munkája a 2009-ben Ukrajnában, a Keleti-Kárpátokban a Fekete-Tisza forrásának felújítása, melynek során – tervei alapján – a forrást teljesen lebontották és újjáépítették, felhasználva és megőrizve a régi forrás megmaradt értékeit. A munkákat ő maga vezette.

Gondozta és óvta a Nyugati-Mecsekben lévő Ordas tanyát, ami Csokonay Sanyi bácsinak és barátainak egyik kedvelt erdei házikója volt. A házban megőrizte az emlékeket az utókor számára, az ott végzett munkákról, látogatásokról naplót vezetett. Az „Ordas Naplót” turista-történeti értéknek tekinthetjük.

Baumann József

1993-tól a Mecsek Egyesület tagja, a Munka Osztály elnöke volt. Barátaival, segítőkivel a források mellett gondozta, javította, felújította az elődeink által épített létesítményeket: erdei kereszteteket, kilátókat, emlékhelyeket. Kezdetektől fogva gondozója a Büdös-kúti Természetjárók Panteonjának, az emlékhely tábláit mindig ő intézte a kőfaragóval, azután saját két kezével helyezte el, s rendszeresen ellenőrizte, vigyázta az ottani rendet. A Magyarok kunyhója emlékhely kialakítása is neki köszönhető.

Részt vett a Balokányliget megújulásáért összefogó pécsi civil szervezetek munkájában is: fák és virágok ültetésével, madárodúk kihehelyezésével, tereprendező munkákkal segítette Pécs e zöld szigetét újra közkinccsé tenni.

Fotóival, írásaival (amelyek megjelentek a BMTSZ honlapján, a Mecsek Híradóban, a Mecsek Egyesület évkönyveiben, valamint az Ordas Naplóban) a Mecsek szépségeit, értékeit mutatta meg a természetet szerető embereknek.

Aranyjelvényes túravezetőként részt vett a túrák szervezésében, vezetésében. Hosszú éveken át vezette a Csokonay Sándor-emléktúrát és az orfíui Desztinációs túrát, közreműködött a Tenkes és a Mecsek teljesítménytúrák rendezésében. Széles körű ismeretekkel rendelkezett a természetről, növényekről, állatokról, épített örökségünkről, történelmi emlékekről, emlékhelyekről, ezt a tudását örömmel és magas színvonalon osztotta meg az érdeklődőkkel az általa vezetett túrákon, illetve különböző előadásokon.

Ssz.	Tájegység	Megnevezés	Felújítás éve
1.	Mecsek	Lapisi kereszt	2003
2.	Mecsek	Vágoti kereszt	
3.	Mecsek	Szent Imre-kereszt	
4.	Mecsek	Pantheoni kereszt	2001
5.	Mecsek	Bazsarózsa kulcsosház	
6.	Mecsek	Csokonay-kereszt	
7.	Mecsek	Magyarok kunyhója emlékoszlop	
8.	Mecsek	Tripammer-fa emlékoszlop	
9.	Mecsek	Balog fája emlékoszlop	
10.	Mórágyi-rög	Szent-kút kápolnarem	

Természetjáró munkásságát több kitüntetéssel is elismerték: Aranybakancs Díj (BMTSZ), Mecseki Erdőkért Díj (Mecseki Erdészeti Zrt.), Balokányligetért Díj (Balokányligetért Egyesület), Czárán Gyula-emlékérem, Természetjárás Fejlesztéséért bronz fokozat és ezüst fokozat (MTSZ), a Mecsek Egyesület Örökös Tagja cím.

Baumann József a baranyai természetjárás egyik ikonikus alakja volt. A természet és a természetjárás iránti szeretete, elkötelezettsége, a turistatársaihoz való baráti viszonya, segítőkészsége mindannyiunk számára példakép lehet! Halálával nagy veszteség érte a természetjárók közösségét és a természetbarát mozgalmat.

Isten veled, Józsi! Örökségedet továbbvisszük, emlékedet megőrizzük!

DR. POLGÁRDY GÉZÁRA EMLÉKEZÜNK

Baronék Jenő

Dr. Polgárdy Géza

Mátrafüred, 1946. május. 11. – 2024. április. 6. (Budapest.)

*„Jogász, közgazdász, szociológus, nyugdíjas vagyok.
Közíró, turista szakíró még aktív. Ennyi” – írta.*

„Mátrafüreden születtem 1946-ban, az akkori Béke utca 5. szám alatti postán, ahol anyai nagymamám, Lábody Béláné Bereczky Ilona volt a postamester, édesanyám pedig az egyik postai alkalmazott. Egészen 1956 nyaráig itt teltek életem első éveit.

Turista szüleim gyakran és sokfelé vittek kirándulni a Mátrába.

Mátrafüreden a lefelé vezető út jobb oldalán a kápolna, ahol kereszteltek, a bal oldalon pedig előbb a strand, ahol megtanultam úszni, majd egykori általános iskolám, ahol Ibolya néni megtanított írni.

Kirándulásainkon leggyakoribb úti céljaink a kilátók és a források voltak, és számtalanszor előfordult, hogy mindenféle kitzűzött cél nélkül csupán bolyongtunk a Mátra erdeiben és völgyeiben.

Mi a testvéremmel a patakban rákásztunk, kinn a parton szüleink szorgoskodtak: bográcsban készült a gulyás.

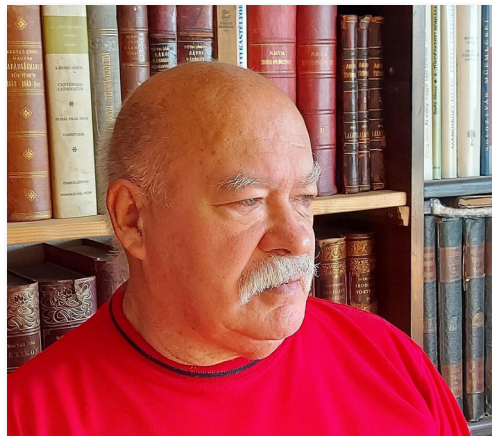
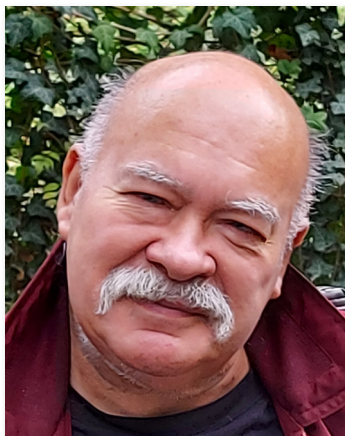
Valami belső szemérmesség azt diktálta, hogy a korai gyermekévek helyszíne és történései így együtt maradjanak meg csak az enyémeink.”

(Idézet innen:

Magyar Turista 2018. december.

A régi Mátrafüred

Személyes hangvételű visszaemlékezés szülőhelyemre)

Pécshez, a Mecsekhez különös vonzalma a Mecsek Egyesületen keresztül nyilvánult meg. 2007-től volt tagja az egyesületnek, többször írt az évente megjelenő évkönyvekbe, mindig itt volt a közgyűléseken, több alkalommal elmondta kutatásainak érdekességeit.

Együtt csináltuk a szócikkeket a Mecsek Egyesület lexikonba, ő írta a személyekről szólókat.

A megemlékezést ő mondta a Meteorológiai pavilonnál, a Széchenyi téren az egyesület történetéről és Kiss József sírjánál.

Segített újjávarázsolni Wachter Jenő (1887. július 1. – 1907. augusztus 8.) a Magas-Tátrában lezuhant hegymászó sírját a pécsi temetőben.

Pécssett jártakor mindig meglátogatta a (pécsi) antikváriumokat, nagy könyvgyűjtő volt.

Id. Polgárdy Géza
1908–1991

Sok írása jelent meg a különböző folyóiratokban, természetjáró szaksajtóban.

A természetjárás történetét, a kapcsolódó személyek életét, munkásságát kutatta.

Ennek oka családi indíttatású volt. Édesapja (1908–1991) a Magyar Turista Szövetség titkára, majd főtitkára volt, ő is több könyvet írt és szerkesztett (Turista zsebkönyv, Cserhát-hegység kalauza, Vértes kalauz, Velencei-tó, Székesfehérvár környéke, Zsámbék stb.) szerkesztette a Turista Lexikont (1941).

Sokat lehetne írni még Géza hosszú, aktív, érdekes életéről, de...
Emlékezünk a jó barátira, és búcsúzunk TŐLED, de emléked megőrizzük.

Géza utolsó szavai (írásban) hozzám 2024. március 5-én:

„Az állapotom a lehető legrosszabb. Sem mozogni, sem menni nem tudok. Ágyban fekvésre vagyok kényszerítve.

Baráti üdvözlettel:

Géza”

„Hosszas és igen-igen méltatlan szenvedés után ma (2024. április 6.) késő este sóhajtott utoljára, és merem remélni, hogy még vethetett egy pillantást szeretett könyveire, mert kívánságára itthon, családi körben, gyönyörű könyvtárában lehetett élete utolsó pillanatáig!”

(Pécsi Ágnes így értesített engem.)

Tisztelettel:
Baronek Jenő

Kedves Barátaink!

Géza hamvasztás utáni búcsúztatója Szentendrén lesz, (édesapja sírjába kerül). Mellékeltem az értesítést a helyszínnel és egy térképet, amelyen a szentendrei régi (róm. kat.) temetőt és az állófogadás – amelyre Mindannyiójukat szeretettel várjuk –, színhelyét tüntettük fel.

Köszönöm az együttérző szavakat, a visszaemlékezéseket, enyhíti fájdalmunkat!

Ágnes

„Elhal a szívem dobbanása
s végtelen álmok néma lánya
bűvös, tüzes csókjába zár...”
Wass Albert: Halál

DR. POLGÁRDY GÉZA

jogász, közgazdász, szociológus, turista közíró
(1946-2024)

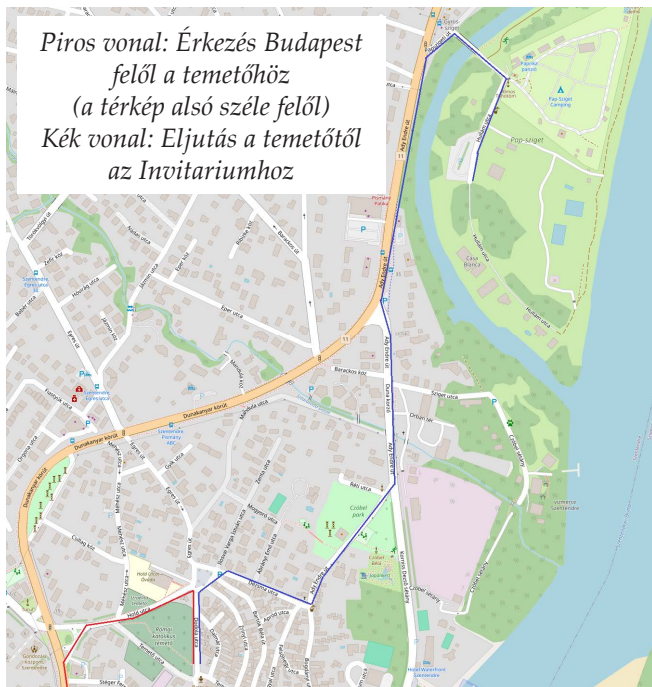
Hamvasztás utáni búcsúztatása

2024. április 26-án-án, pénteken 10.00 órakor lesz

a Szentendrei régi (római katólikus) temetőben (Szentendre, Temető utca 1.)
(a 11-es úton a Lajosforrási elágazás utáni kereszteződésnél jobbra,
Hold utca után következő utcán jobbra)

A búcsúztató után mindenkit szeretettel várunk a
temetőtől néhány perc távolságra lévő **Pap-sziget
Invitárium rendezvényház** nagyertermében és teraszán
(pontos térképvezárlatot küldöm a tájékoztatóhoz)

Piros vonal: Érkezés Budapest
felől a temetőhöz
(a térkép alsó széle felől)
Kék vonal: Eljutás a temetőtől
az Invitáriumhoz

A ZSONGOR-KŐ KILÁTÓ JAVÍTÁSÁNAK TÖRTÉNETE

Kulcsár Péter

Bár a korábbi évek elnökségi ülésein is rendre felmerült a Zsongor-kő kilátó kifogásolható állapota, a kovácsoltvas szerkezet javítása napjainkra elodázhatatlan feladattá vált. Egyesületünkhöz több irányból érkezett jelzés a korrodált, eredeti helyükről elmozdult lábokról, a meggyengült szerkezetről. A Jakab-hegy déli oldalán kialakult természetes sziklaalakzatra a Mecsek Egyesület 1892-ben helyezte ki a ma is eredeti állapotában található kovácsoltvas korlátot. A patinás szerkezet jóval több mint száz éve állja az időjárás viszontagságait, és szolgálja az ide látogatók biztonságát.

A szeptember derekán tartott bejárás, műszaki egyeztetés során már látszott, hogy együttgondolkodással, közös erőfeszítéssel – amelyben Egyesületünk tagjai mellett a Mecsekerdő Zrt., a Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, valamint lelkes és segítőkész vállalkozók is részt vettek – lehet sikeres a 132 éves mecseki szimbólum szakszerű és alázatos helyreállítása.

Elődeink kiválóságát mutatja, hogy a korlát és kihelyezésének egyszerűségében egy alaposan átgondolt szerkezet és komoly precizitás rejlik. Ennek köszönhető, hogy megannyi évtizeden keresztül dacolt az időjárás és a kirándulók megpróbáltatásaival szemben. Az alaposabb szemrevételezés során kiderült, hogy a tartófunkciójukat veszített lábak – szám szerint a hétből három – nem lettek rövidebbek, nem törtek el, hanem a befoglaló vörös homokkő repedezett meg körülöttük, majd lassanként mállott, fogyatkozott, végül magára hagyta a masszív kovácsoltvas anyagot.

REDMI NOTE 11 PRO 5G

A javítás, helyreállítás szükségessége nem volt kérdés, viszont annak kivitelezése komoly fejtörést okozott még a műszaki feladatokban egyébként jártas embereknek is. Mint elképzelés, ötlet, felmerült a szerkezet megbontása és a lábak lefűzése a vízszintes korlátelemekekről. Volt javaslat arra is, hogy egyben kell kiemelni, majd a helyszínen javítani a rozsdás, korrodált lábakat. A szerkezet bontása hamar az elvetett elképzelések közé került. A legfontosabb szempontok egyike volt, hogy minél eredetibb állapotában és méretezésében maradjon meg a korlát. Kizárólag a szükséges helyeken, a lábak alsó, kőbe süllyesztett részén legyen javítás. A helyszíni lakatosmunkákat annak eszközigénye, azok szállításának nehézségei, valamint az időjárásnak kitett munkaterület miatt vetették el a tervezésnél. Végül a közösen kialakított technológia a korlát megbontás nélküli kiemelését, szállítását, valamint üzemi körülmények között történő javítását fogalmazta meg, nem feltétlenül számolva minden várható nehézséggel. A fontos szempontok között szerepelt az is, hogy a javított szerkezet eredeti helyére, pozíciójára kerülhessen vissza. Ehhez a lepusztult furatok helyére újakat kell készíteni, a régieket pedig mélyíteni szükséges.

Október 14-én kettő platós terepjáró egy utánfutóval, valamint egy lelkes, de a várható nehézségek miatt érthető aggodalommal terhelt csapat érkezett a helyszínre, elképesztő mennyiségű és fajtájú szerszámokkal, gépekkel, segédeszközökkel. Pontosabban a helyszín közelébe, mivel jóérzéssel csak a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra nyomvonalán, mintegy százötven méterre a Zsongor-kőtől lehetséges járművekkel a közlekedés. Ennek megfelelően nem kevés fáradságot jelentett pusztán az eszközök mozgatása. Igaz, a helyszín, a mindig lenyűgöző panoráma és a ragyogó napsütés jelentősen kárpótolt a fáradozásokért.

Elsőként a még stabilan a kőbe rögzített lábakat kellett kiszabadítani ólomfészkükből. Leghatékonyabbnak és kíméletesebbnek a fúrással történő elforgatás bizonyult. Az elgyengített kötést időről időre egy

háromtonnás emelővel tették próbára a csapat tagjai. A négy láb kiszabadítására a nap nagy része ráment, de megérte, mert sérülés és kár nélkül sikerült kiemelni a szerkezetet. A 132 év után ismét korlát nélküli Zsongor-kő látványa még a sokat látott és tapasztalt társaságot is megérintette. Sok idő nem maradt az érzelmeknek, mivel a korlátot szállítható állapotba kellett hozni. Különösen a vízszintes elemek szegezéscsöttei érzékenyek, így tetőlécsek segítségével kapott merev tartást a szerkezet. Így kiemelve a helyéről látszott igazán, hogy milyen terjedelmes, és tapasztalható, hogy mennyire nehéz!

Az éppen hat főből álló csapat minden erejére és humorérzékére szükség volt, hogy a meredek kőlépcsőkön és a szűk ösvényen az utánfutóig cipelje a korlátot gyakori pihenőkkel, esetenként oda nem illő szavak kíséretében. Nagyon hamar kiderült, hogy a rendelkezésre álló utánfutó nem alkalmas a szállításra. Természetesen a méretezés sem maradt el a feladat tervezésénél, de ennek ellenére erősen alábecsült méretű szállítóeszköz állt rendelkezésre. Közeledett az este, és a korlátot várták a pécsváradai műhelyben. A helyzetten a területet jól ismerő, faanyagszállítással foglalkozó vállalkozó és darus teherautója segített, aki a késői időpont ellenére is nagy lelkesedéssel szállította a nem mindennapi rakományát a lakatosüzembe. A kilátó környékét figyelmeztető táblák és szalagozás biztosította a balesetek megelőzése érdekében, de rendkívül hasznosnak bizonyult a munkáról korábban megjelent sajtóanyag is.

Október 15-én az új furatok elkészítése, a meglévővek takarítása, mélyítése volt a feladat. Előkészülve a munka igencsak sarkalatos fázisához, már a korábbiakban beszerezte Egyesületünk azt a speciális vágóéllal ellátott magfúró koronát, amely alkalmas a vörös homokkőben a megfelelő furat kialakítására. Egészen a reggeli órákig bizonytalan volt a tervezett munka sikeressége, mivel a fúrószerszám méretéhez igazán

REDMI NOTE 11 PRO 5G

passzoló fúrógép nem állt rendelkezésre, csak egy gyengébb teljesítményű, amely a próbafúrások során nehézkesen és hosszú idő alatt alakította ki a kívánt mélységű furatot. Az előző napok gépkölcsonzókben tett látogatásai sikertelenek voltak. A szükséges eszközből egy darab kölcsönözhető a városban, amely 14-én még nem állt rendelkezésre. Mennyi esély volt arra, hogy ezt a fúrógépet 15-én reggel visszaviszik a kölcsönzőbe? Visszavitték...

A megfelelő gép segítségével jól haladt a furatok kialakítása. A pormentesítést sűrített levegős kompresszor, a gépek működéséhez szükséges villamos áramot nagy teljesítményű benzínmotoros aggregátor biztosította. Kora délutánra a remekül sikerült furatok adtak további lelkesedést a kis csapatnak.

Október 16-án reggel a Zsongor-kő kilátó korlátja csillogóan új pótlásokkal a lábán várta az újabb megpróbáltatásokat a lakatosüzem udvarán. A szállításban segédkező vállalkozónak nem volt alkalmas a reggeli fuvar, így ismét rögtönözni kellett. Az összefogás számtalan előnye közül most a szerteágazó kapcsolati tőke előnyeit lehetett kamatoztatni, amely azt eredményezte, hogy percekben belül a legmegfelelőbb szakember állt be a műhely udvarába teherautójával. Hozzáértéséből, magabiztosságából mit sem vont le az a tény, hogy nem a legmegfelelőbb a járműve a feladat végrehajtásához. Természetesen ennek ellenére megkezdődött a rakodás, rakományrögzítés. Ismét tetőlécmerévítést kapott a szerkezet, ha lehet, még komolyabbat, mint korábban. A lakatosüzem munkatársai nagy türelemmel és önzetlen segítséggel támogatták a munkát. Mivel a korlát az oldalára állítva került a platóra, a rögzítést nem lehetett félvállról venni, hosszú időt és alapossgot igényelt.

Végül elindult a fura szerkezet négy keréken. Probléma nélkül megtéve a közel negyven kilométeres távolságot közúton. A kisteherautó korlátozott képességei csak erdei földutakon jelentkeztek. Terepjáró képesség hiányában képtelen volt önerőből haladni a meredek, helyenként sáros utakon. Ezt a helyzetet a rendelkezésre álló terepjárók egyikének segítségével sikerült orvosolni. A rosszabb szakaszokon fel, vagy át kellett húzni a teherautót a korláttal együtt, figyelemmel a rakomány épségére. Még délelőtt célba ért a szállítmány.

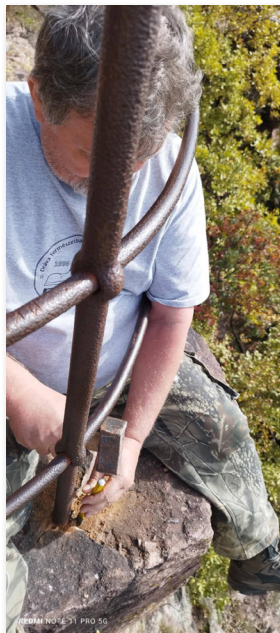
A korlát súlyának alapos ismeretében most egy nagyobb csapat kapaszkodott a szerkezetbe, mint tegnapelőtt. A kézi szállítás ennek ellenére sem lett egyszerűbb, főleg a Remete-barlangot követő meredek szakasz tette próbára a türelmet, izomerőt. Végül a Zsongor-kő pillérének előterében, igaz, még lábaival az ég felé, de megérkezett a szerkezet. Újra előkerültek rejtekükből az ötletek, jó tanácsok, hirtelen gondolatok, hogy

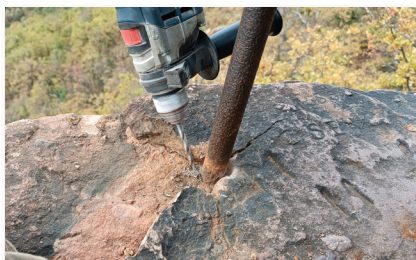
milyen módon kerülhet a korábbi pozíciónak megfelelően helyére a korlát, miből mennyit kell levágni. Szerencsére a mérőszalag, papír, ceruza csapata vették át az irányítást, majd a jól átgondolt vágásokat követően a helyére került a javított korlát. A beállítás, igazítás, hézagolás hosszú percei, órái alatt egyre több láb köré került a speciális ragasztóanyagból, amely már fél óra múlva erős rögzítést biztosított a tizenöt-húsz centiméter mély furatokban. Még magasan járt az őszi nap, amikor elkészültek a legfrissebb csoportképek a kilátón. Minden esély megvan arra, hogy újabb száz esztendő mecseki túrázóit könyökölhessenek biztonságosan a korlátnak támaszkodva.

A javítás képeiben

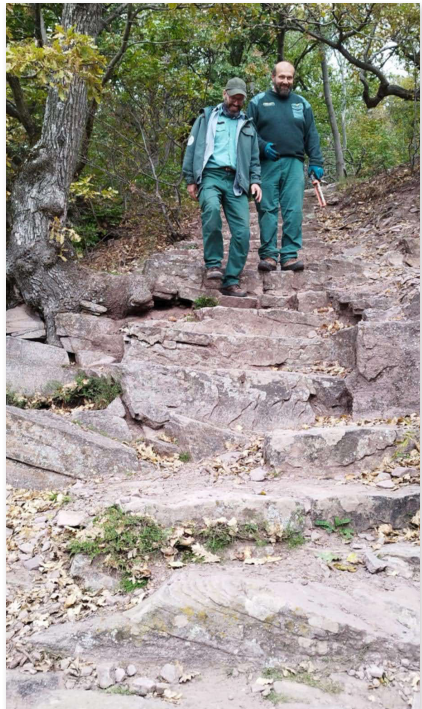

A Zsongor-kő kilátó javításának története

*A fényképeket
Bodó János, Hauck Nándor, Jancsi Attila és Kulcsár Péter
készítették.*

Baronek Jenő megjegyzése

aki mindkét nap (16-án, 18-án a helyszínen volt és végignézte ezt a rendhagyó, talán különleges munkát.

Balról jobbra: Kulcsár Péter, Hauck Nándor, Baronek Jenő, Bodó János, Borsi Lakatos László, Pintér Dávid

„Segíteni ugyan nem tudtam, de végignézhettem a munkát, amit valószínű, és remélem, 130 évenként kell majd megismételni, hogy továbbra is ez a korlát biztonságos legyen az oda kirándulók számára, szerintem Európa legszebb természetes kilátópontján.

A fontos döntés után, amelyet Ripszám István vezérigazgató úr indított el, és Kulcsár Péter jó szervező- és irányítómunkája fémjelzett, sikeres volt.

Én úgy gondolom, hogy fel kell sorolni azon személyek nevét, akik a munka bármely részében tevékenyen rész vettek.

Lássa, olvashassa majd a tagság, hogy kik voltak ők.”

2024. október 16.

Kulcsár Péter (DDNP),
Völgyi Sándor (DDNP),
Jancsi Attila (DDNP),
Hauck Nándor (Mecsekerdő),
Borsi Lakatos László (DDNP),
Dr. Batai István (M. E. ügyvezető elnöke).

2024. október 18.

Kulcsár Péter (DDNP),
Völgyi Sándor (DDNP),
Hauck Nándor (Mecsekerdő),
Pintér Dávid (Mecsekerdő),
Jancsi Attila (DDNP),
Bodó János (DDNP),
Borsi Lakatos László (DDNP),
Kincses Miklós (Mecsekerdő),
Pongrácz Piroska (Mecsekerdő).

A MELEGMÁNYI-VÖLGYI PIHENŐHELY FELÚJÍTÁSA

Lovescher István

2 023–24. évben a BIOKOM Nonprofit Kft. erdőgazdálkodási részlegének segítségével megújult a melegmányi-völgyi pihenőhely. Két ütemben készült el a felújítás.

Az első ütemben, 2023. augusztus hónapban a Mecsekerdő Zrt. által biztosított tölgy faanyagból, a BIOKOM Nonprofit Kft. asztalosüzemében készültek el az új asztal-pad garnitúrák. Összesen 3 asztal-pad garnitúra és 6 támla nélküli pad került kihelyezésre a régi elhasználódottak helyére. A kivitelezésben Pencs Róbert asztalosüzem-vezető irányításával Diós Péter, Bózsa József, Kerekes Andor, Klein Tamás asztalosok vettek részt.

Képek

A második ütemben, 2024. október 24. és november 6-a között, a BIOKOM Nonprofit Kft. erdőgazdálkodási részlegének kőművesmestere, Jánosek József irányításával, Perjési Béla és Kovács Krisztián segítségével készült el 2 új, a mecseki terméskő felhasználásával készült tűzrakó hely.

A tűzrakó helyek a régi elhasználódott, széthullott tűzrakó helyek elbontása után, ugyanazon helyeken kerültek megépítésre.

Külön köszönjük Ambrus Sándor kerületvezető erdősznek (Mecsekerdő Zrt.), hogy saját járművével segített behordani az építkezésekhez szükséges alapanyagokat, szerszámokat.

Képek

A SZIGRISZT-KERESZT KÖRNYEZETÉNEK MEGÚJÍTÁSA

Lovescher István

2024. augusztus 23. – szeptember 20-a között készült el a tv-torony felé vezető műút mentén, a sárga háromszög turistaút mentén található Szigriszt-kereszt melletti támfalak felújítása, valamint a pihenőpádok ülődeszkáinak cseréje.

A BIOKOM Nonprofit Kft. erdőgazdálkodási részlegének kőművesmestere, Jánosek József irányításával, Perjési Béla és Kovács Krisztián segítségével készült el a felújítás.

A támfalak kövei az elmúlt évtizedekben a környezeti hatások, valamint a kövek közé benövő cserjék, fák gyökereinek hatására kihullottak, szétestek. A támfalak mintegy 90%-át teljesen vissza kellett bontani és újra kellett építeni.

Pécs, 2024. 11. 21.

Képek

2024 októberében a pécsváradi erdészet mézskemenicei gondnokságában található Hesz-kereszt sajnálatos módon megrongálódott. A helyreállítást a Mecsekerdő Zrt. megrendelte, melyet a pécsi Kácsor Gránit Kft. munkatársai profin megoldottak, tökéletesen helyreállítva a sérült keresztet. A keresztben lévő Krisztus-szobor is megsérült, melyet a hosszúhetényi Dömös Károly vállalkozó önzetlenül állított helyre, hálás köszönet érte!

BÚCSÚ AZ ÖREG KULCSOSHÁZAKTÓL

Varga Jenő

A Mecsek Egyesület 2021-es évről szóló könyvében írtam hosszabban a mecseki kulcsosházak helyzetéről, az elmúlt 15 év történéseiről. Akkor arról számolhattam be, hogy a szorgalmas, közös munka eredményeképpen elkezdődött a nagyközönség, a túrázók számára, teljesen nyilvánosan fenntartott kulcsosházak felújítása.

Most, 2024. év végén örömmel jelenthetem, hogy nagyot léptünk előre. Annak ellenére, hogy nem akármilyen esztendőnkön vagyunk túl. Nyakunkba volt a covid vírus, szomszédunkat megtámadták, és sajnos még mindig tart a háború. Ez nem kedvezett a gazdaságnak, és voltak hosszú hónapok, amikor a már megígért fejlesztések is veszni látszottak. Azonban a szerencsének, ill. bízom abban, hogy a kitartó munkánknak köszönhetően mégis megindulhattak a betervezett munkák. 2022. év végén megkezdődtek a felújítások. Szinte egyszerre két házunk is terítékre került. Az iparosok felvonulhattak a kissé nehezen megközelíthető Réka-kunyhóhoz és a pusztabányai kulcsosházhoz. Nagy erővel már kellő tapasztalattal álltak neki a vállalkozók a régi házak felújításához. Az eddigi ismereteink alapján, a vendégek szokásait, visszajelzéseit figyelembe véve, világos elgondolások mentén kezdődtek meg az átalakítások, felújítások.

Pusztabányai kulcsosház

A Pusztabányai kulcsosház – méreténél és jó megközelíthetőségénél fogva – most már közepes méretű osztályok fogadására is alkalmas. Önálló, nagyon korszerű villanyrendszer került kialakításra. A napelem a zöldenergia használatát, a szükség esetén automatikusan bekapcsoló aggregátor pedig a biztonságot nyújtja a vendégeknek. Itt nem tudtunk új, megbízható vízhozammal és a szabályoknak megfelelő minőséggel bíró kutat fúrni úgy, mint a Gubacsos kulcsosháznál, de egy jól végiggondolt terv mentén azért ebben a házban is lett víz. Egy földbe ásott 10 m³-es tartály biztosítja a ház vízellátását, és a régi, újra beüzemelt kút pedig a WC-k vízöblítését látja el. Központi fűtés lett kialakítva a nagyobb kényelem, tisztaság és nem utolsósorban a biztonság érdekében. A ház belül teljesen fel lett újítva. Új konyha, fatüzeléses vízmelegítővel ellátott fürdőszoba, mindkét szinten WC került kialakításra. A szobákban a bútorok fel lettek újítva, új plédok és párnák kerültek az ágyakra. Az ajtók, ablakok is ki lettek cserélve. A már jól ismert, mecsekerdős logóval ellátott spaletták adják a közös arculatot házainkhoz.

Réka-kunyhó kulcsosház

Réka-kunyhón hasonlóan alakultak a dolgok. A több mint 110 éves házikó teljes egészében megújult. Itt a tető, a földem is ki lett cserélve. A belső terek elrendezésén is változtattunk, hogy minél kényelmesebb, praktikusabb lehessen a ház. Természetesen itt is ki lettek cserélve a nyílászárók, és vadonatúj bútort is készült a házba. Víz továbbra is az Etelka-forrásból nyerhető, de egy korszerű napelemes rendszer biztosítja az áramot a világításhoz és a ma már elengedhetetlen telefontöltéshez. A ház előtt lévő, kissé túlméretezett filagóriát áthelyeztük a szomszédos rétre. Most önálló építményként használható, sőt, a tetejében egy bivakszállás is található, ami az eddigi hírek szerint nagy siker.

A Réka kulcsosház belül

Mindkét házunk 2024 tavaszán került átadásra. Mindenki nagy örömmel vette a házak megújulását. Különösen azok a vendégek voltak hálásak, akik visszajáróként pontosan tudták, hogy milyen óriási dolog volt újjávarázsolni a megfáradt házainkat.

Ez idő alatt sokszor elégedetten csettintettünk a négy megújult ház örömére, és jól tudtuk, hogy a közvetlenül a kék jelzésen elhelyezkedő Büdös-kúti kulcsosház felújítására talán könnyebben tudunk forráshoz jutni, csak ki kell várnunk az idejét.

Álmodoztunk, hogy milyen nagyszerű lenne, ha mind az öt, a mindenki számára is elérhető ház európai színvonalú lenne. Aztán 2024 december második péntekén meglepetésként jött a hír, hogy a pénzügyek kiszámíthatatlan alakulása révén a Büdös-kúti ház is felújításra kerülhet.

Büdös-kúti kulcsosház

Büdös-kúti konyha

Kandalló

Régi háló a vaságyakkal

Belső helyiség a cementlappal

Azonnal megkaptam a feladatot, hogy pakoljuk ki a házat. Megtörtént az első egyeztetés az iparosokkal is, és az út megerősítése is elkezdődött. Villámgyorsan megindultak az előkészületek.

Aztán az időjárás, a sok csapadék közbeszólt, be kellett húznunk a féket.

Cserébe a lelkünk örülhetett, hisz olyan igazi téli karácsonyunk volt, amire már rég volt példa.

Ahogy pakoltuk ki a házat, eszembe jutott, hogy most valójában búcsú-zunk az utolsó öreg, klasszikus kulcsosházról. Elvisszük az 50-60 éves nyekergő vaságyakat a lelógó vassodronnyal, amiről az alul alvóra mindig potyogott egy kis rozsdá, ha a felül alvó fordult egyet. Felkerültek az autóra a régi, ki tudja honnan és mikor odaszállított ilyen-olyan szekrények, asztalok, hokedlik. Az öreg vaskályhák, amelyek begyűjtéskor füstöltek néha, mert már nem zártak jól a kikopott zsanérokra függő ajtókat. Nem látjuk többet a régi gerendákból az ágyra hullott bógár rágta faport.

Eltűnnek az egykor a fél ország konyháit burkoló cementlapok. Már nem lesznek petróleumlámpák, lassan pislákoló gyertyák, jellegzetes szaguk nem hatja át a szobák levegőjét. Sajnálom kicsit, de főleg a biztonság miatt könnyebben elfogadom az akkumulátoros világítás hidegebb, de valljuk meg, erősebb fényét.

Több minden azonban megmarad. Így biztosítva a folyamatosságot, azt, hogy az idősebb turistáknak is elfogadhatóbb legyen a majdnem forradalmi változás.

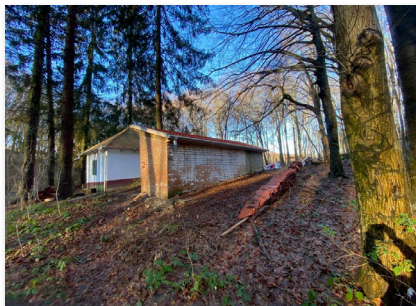
A vizet továbbra is a forrásból vételezhetjük. Marad a cserépkályha, amit szeretett túratársunk, Jónás Rudi épített, és aki sajnos már nem lehet velünk, amikor a felújított házban újra begyújtunk. Marad a sparhelt, lehet vékony gallyacskákkal munkára bírni, hogy forró teát készítsünk. Általában az új berendezéseket is úgy tervezzük, hogy minél inkább harmonizáljon azzal a milióval, ami a házat körülveszi.

Reméljük, kegyes lesz az idő hozzánk, és mielőbb folytatódhat a munka. Bízom abban, hogy tavasszal, nyár elején, mindannyiunk öröme egy megújult, a hagyományokat megtartó, de a korral együtt haladó, hosszú évekig fenntartható ház kerül a túrázók birtokába. Ráadásul, hogy az utókor is láthasson egy darabkát a régi kulcsosházakból, Árpádetőn, a MecseXplorer kiállításban megtekinthető egy épp a Büdös-kúti házból származó egykori tárgyakkal berendezett szobarészlet.

A MecseXplorer kiállítás

Végezetül biztatom önöket, hogy látogassanak el házainkba! Adjanak maguknak egy kis időt, egy kis csendességet, és ígérem, a csoda is megjön.

ZOBÁKTÓL A REMETE-RÉTIG

A DÉL-DUNÁNTÚLI KÉKTÚRA MECSEKI SZAKASZÁN

Dr. Bátai István, dr. Bátainé dr. Kerényi Monika

A Dél-dunántúli Kéktúra szakaszai közül, mint önálló kirándulást, valószínű a Zobáktól Árpád-tetőig tartó szakaszt járják be a legkevesebben, pedig itt is sok szépséggel, érdekességgel találkozunk. A 350 méter magasan található Zobák a Mecsek egyik legmagasabban fekvő települése, itt akár az éjszakát is eltölthetjük a Zobáki Nomád Táborban.

Zobák múltjáról Németh Béla írt figyelemre méltó cikket a Pécsi Naplóban még 1900-ban. E szerint nevét először 1558-ban találjuk. Az 1565-ös török összeírásban 6 házat említenek, 1900-ban is ennyi porta állt a faluban. A török kiűzése utáni összeírások pusztaságnak említik. Újbóli betelepülését 1748-ra teszik, akkor egy kocsmá és 10 ház alkotta a települést. 1864-ben egy uradalmi vadászházat és 9 házat említenek Zobákon. (1)

Kolacskovszky Lajos A turisták lapjában 1935-ben a következőket írta. „A Mecsek keleti felébe való kirándulásoknak Zobák a legjobb kiindulópontja. Zobák egyik legmagasabb települése a baranyaiaknak (350 m). Alig pár ház az egész. És persze szegény, akár a templom egere. Az idevalósiak szalonnája bizony nem ér rá megavasodni. Az Urnak itt, akár csak Orfűn vagy Budafán, templom helyett haranglábbal, holmi harangtornyocskával kell megelégednie; méltó házat az Úr a Mecsekben csak minden negyedik-ötödik faluban kapott. Most is istenhátamögötti hely ez a Zobák, régen meg inkább az volt. Valamikor azért is látogatták a szegénylegények! Sobri bandája sok víg napot töltött itt. A betyár-idők emléke az alábbi dal:

*Zobáki csárda mellett
Szegény betyárt megfogták,
Ráhúzták a deresre,
Két zsandár áll mellette.
Zsandárkáplár, hallja kee,
Engem lassan vágjon kee,*

*Pergál imeg, gyocs gatya,
Fáj a testem alatta.
– Azt kérdi az alispán,
Hány istállóból loptál?
Nem loptam én még többet
Egy istállóból hetet. (Hosszúhetény.)”*

Vasas-forrás

Püspökszentlászlóra indultak az 1. számú turistaúton: „...Az erdő széléhez közel vadászház épült; attól alig egy kődobásonyira az ér vizét kis tóvá duzzasztották; a tavacska partján oszlopos házikóban a Boldogságos asszony szobra. (2)

Az egykori haranglábról nem sok adat van, egy érdekes leírás olvasható abból az időből, amikor még csak 10 ház állt itt:

„Minden évben más harangoz, naponta háromszor rángatja a kötelet és aki Szilveszter estjén utolszor elvégzi kötelességét, arra tíz év múlva kerül megint sor.” (3)

Zobákról forgalmas úton indul jelzésünk, de hamar erdei útra érünk. A forgalom zaja egész Kövestetőig elkísér, de legalább hangulatos ösvényen érünk Vasas-forráshoz.

A forrást 1967-ben foglalták Csokonay Sándor irányításával a Vasas Elektromos Természetjáró Szakosztály természetjárói, Papp Lenke, Kiss Lajos és Harász Tibor. (4)

A DÉDÁSZ természetjárói 1957-ben határozták el, hogy a Köves-tetőn lévő, 9 négyzetméter alapterületű, 9 méter magas toronytrafó épületét megszerzik, és kulcsosházzá építik át. Az eredeti épület 2 emeletes volt, és 8 fő részére nyújtott szállást. Az építkezés tovább folytatódott, és 1962-re már 45 fős turistaház állt itt 9 szobával, társalgóval, konyhával, fürdővel, teraszokkal. Ma Natur Hotel Kövestető 3 csillagos szálloda. (5)

Kövestető a '60-as években

Kövestető ma

A szállodától a kék sáv jelzésen is mehetünk tovább, de ha a szálloda előtti tisztástól az egyedi „zöld T” és „üveg” jelzést követjük, egyenesen a 458 méter magasan levő, fából készült Kövestető kilátóhoz érünk a Kövestető tanösvényen.

Magassága 17,5 m, kilátószintje 14,8 méteren van. Szabó Péter soproni építész mérnök tervezte, a Mecsekerdő Zrt. építette 2015-ben. A körkilátás majdnem zavartalan, csak pár magasabb fa csúcsa nyúlik elénk. Kelet felé látjuk a Zengőt, csúcán a kilátóval, dél felé a Szársomlyó, nyugatnak a Misina látszik. Észak felé az innét 500 méterre magasodó Kövestető zárja le a kilátást.

A kilátó építésének és avatásának képeit 2016-os évkönyvünkben láthatjuk. (6)

A kilátó előtti keresztet 2021-ben állították az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus tiszteletére. Részletes leírást találunk erről 2021-es évkönyvünkben. (7)

„Eucharisztikus kongresszusokat 1881-óta tartanak (az utóbbi időben négyévente), Magyarországon ez volt a második. Első alkalommal 1938-ban volt hazánkban a 34. vilá kongresszus. Ekkor a katolikus egyház tanítása szerint az oltáriszentségben jelen lévő Jézus Krisztust hirdetik és ünneplik.

A kilátó környéke 2015-től ad otthont mountain bike versenyeknek. A kiépített pályák össz. hossza 30 km 1000 méter szintkülönbséggel (dr. Ember Ágoston, személyes közlés).”

Ösvényünk többször keresztezi a kerékpárutakat, a keresztezések megfelelően, jól láthatóan lettek jelezve.

A kilátó alatt felhagyott fonolitbánya.

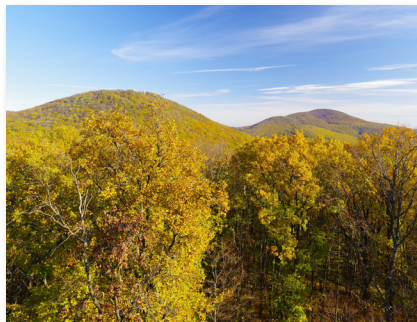
A fonolit hazánkban csak a Mecsekben található felszínen. Ez a magmás kőzet a jura korban a folyékony magmából a felszín alatt kristályosodva szilárdult meg. Szürkés-zöldes kőzet, megütve csengő hangot ad.

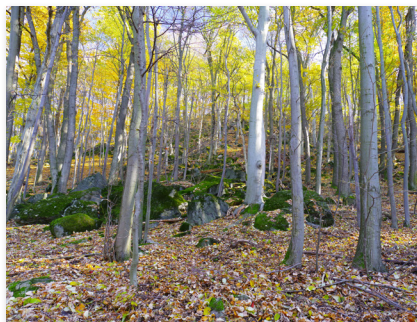
Kövestetői kilátó

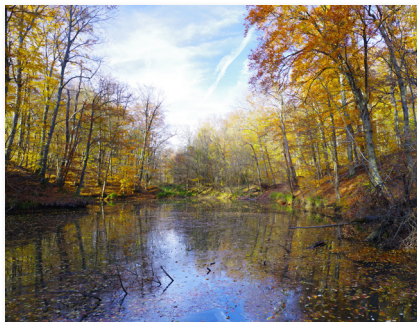
Kövestetői kilátó. Kilátás dél felé.

Kövestetői kilátó. Kilátás a Zengőre.

Kövestető nyugati oldala

Iszapoló Medve-tó

A kilátó után visszatérünk a kék sávra egy magas adótoronynál. Balra fordulunk, és enyhe emelkedőn észak felől kerüljük meg a Kövestetőt. Nevéhez méltóan kisebb-nagyobb kövek között haladunk a külszíni fejteshez vezető műútig.

Kilencszáz méter után letérünk az Iszapoló Medve-tóhoz.

Az ösvény innét felkapaszkodik egy irtáson át a gerincre, majd keskeny, meredek ösvényen ereszkedik le a gyér vizű Hársas-forrás melletti volt Hársas kulcsosház romjaihoz.

Eredetileg vadászház volt, 1975-ben alakították át kulcsosházzá a PTTE nyugdíjasai. Az épület többször feldúlták, a falat is megbontották. A '90-es évek elején már gazdátlan volt, majd 1994 tavaszán a Vasasi Általános Iskola kapta meg. Felújították, berendezték, de vandálok fél év múlva ismét teljesen tönkretették, ismét falat bontottak, tetőcserepet törtek, a berendezést ellopták vagy szétszórták a környéken. Ezt követően az épületet magára hagyták, mára alig látszik belőle pár falmaradvány. (8)

Hársas kulcsosház fénykorában

Hársas kulcsosház, 1994

Hársas kulcsosház romjai

Hársas-forrás és esőbeálló

Erdei ösvényen és műúton haladva érünk Árpádtetőre. Itt a legfőbb turistalátványosság az idén ide költözött Mecsek Egyesület Múzeum. A nyáron, hétvégén sok látogatót vonzó Mecsextrém park pénztára tetőterében kapott helyet.

Mecsek Egyesület múzeuma

Kopjafa a Tripammer-fánál

Tripammer-fa

Következő állomásunk a méltán népszerű Tripammer-fa környéke. A területre a 2021-ben állított „Baranya megyei rendőrök fája” és az „Élet fája” kopjafa és az esőbeálló mellett lépünk.

Tripammer Károly (1872 Nagykanizsa, †1926 Pécs) 1894-től dolgozott Pécsen, 1912-től főerdőmérnök. A fánál részletes tájékoztatást kapunk Tripammer Károly munkásságáról, és a fa legendáját is olvashatjuk, ez álljon itt is.

„Tripammer-fa legendája.

Én így hallottam: Tripammer Károly a Pécs Szabad Királyi Város erdőhivatalának erdőmestere volt, aki a kozári vadászházban lakott. Egy nap Melegmányból hazafelé tartott, amikor megtámadta egy sebzett vadkan. Nem tudott hová menekülni, mint az akkor még fiatal kocsányos tölgyfára. Fél éjszakát töltött ott, míg biztonságot érezően lemászott. Másnap elment az életét megmentő fához, és hálája jeléül két ágat összekötött (ami a következő években összenőtt), hogy hirdesse életmentő szerepét... Mindezt hallottam Tihanyi Kálmán bácsitól 1952 decemberében, aki ott lakott akkortájt és 75 éves volt.”

Lejegyezte ifj. Jerszi Lajos 2011-ben.

Aki autóval érkezik ide, hálás lehet Tripammer Károlynak. Ő kezdeményezte a Mecsek-kaputól a Lapison át Árpád-tetőig vezető műút építését 1923-ban.

Madáretető

Ahogy továbbhaladunk, bal kéz felől a műút kanyarja által határolt kis tisztás tűnik fel. Érdeemes kitérőt tennünk déli sarkához, itt találjuk a Mecsek Egyesület által, a '30-as években felállított több száz madárodú egyetlen megmaradt példányát.

Az út túloldalán fekszik a Kozári erdészház.

Az első épület 1887-ben készült el, 1922-ben kibővítették. Ettől erdőőri lakásként szolgált, ma magántulajdon.

A Fehérkúti kulcsosházig ismét élvezhetjük a velünk párhuzamosan futó műút zaját. Több kisebb és egy hatalmas víznyelőt is elhagyunk, minden bizonnyal itt is barlangot rejt a föld mélye.

A Fehérkúti kulcsosház előtt 2010-ben állított emléktábla hirdeti, hogy „50 éve kezdődött Baranya megyében a tájfutás”. A házat ma a Pécsi Orvos Egészségügyi Sportkör gondozza, összkomfortos kulcsosház.

Fehérkúti kulcsosház

Tájfutó emlékkő

Fehérkúti turistaház, 1960-as évek
(régí képeslapok)

Kereszt a Kereszt-kunyhónál

A kulcsosház építését 1951-ben fejezték be, Wolf József nevét vette fel. Volt turistaház, vendéglő. A ház előtti tisztáson kis faházak álltak.

Széles erdei úton, a műutat keresztezve érünk a Kereszt-kunyhóhoz.

A névadó kunyhó már régóta nincs meg. Rábay (Raáb) Gyula állította 1928-ban, a közeli csemetekert szerszámai tárolták benne. Ő állította a máig meglévő keresztet is (Gadó-kereszt).

Utunk ismét műúton halad. Bal kéz felől szép épületet hagyunk el. Az Árpád-tetői Erdészeti szolgálati lakása volt 2002-ig, azóta magántulajdon. Az út melletti idős vörösfenyő sor ősszel mutatja legszebb, aranyárga arcát.

Visszaérve az erdőbe, látványos völgyekbe vezető jelzéseket keresszünk. Először a Nagy-mély-, majd a Zsidó-völgybe tehetünk kitérőt. A Vágotra vezető úthoz az Erdei kereszt pihenőnél érünk.

Az 1928-ban halálos balesetet szenvedett favágó, Unferdorben József emlékére 1938-ban állították az első keresztet. A tönkrement kereszt helyére Baumann József készített újat 2002-ben, majd a jelenlegit 2021-ben.

*Erdei kereszt
Unferdorben József emlékére*

Innét folyamatos lejtmenetben jutunk le a Mecsek egyik fontos természetjáró emlékhelyéhez, Büdös-kútra. A régóta menedéket adó házat (amit 2024/25-ben is felújítanak) és környékét Baronek Jenő álmodta meg jelenlegi képére. A Büdös-kút mellett két forrás került foglalásra napjainkban. A Feri-forrást a névadó Módos Ferenc foglalta 1986-ban, 2005-ben Tasnádi János újjáépítette. Az Évi-Jenci-forrás 2001-ben készült el, Tasnádi János munkája. Erről részletes leírást találunk a 2001-es évkönyvünkben. (9)

A turista Panteon 2001 óta állít emléket elhunyt társainknak. A keresztet Baumann József készítette.

A hely sokáig egyetlen forrása, az 1932-ben foglalt, majd 2005-ben újjáépített Büdös-kút. A forrástól DK-re, 50 méterre egy víznyelőlóból jutott a forrás kis barlangjába 1962-ben Rónaki László, amiről 2009-es évkönyvünkben számolt be. A nyílást törmelék zárja el. (10)

Esőbeálló (Rudi-ház, építette Baranyai Rudolf, 2006), tűzrakó hely és kis híd (Jenő-hídja) teszi teljessé a képet.

A közeli gerincre emelkedőn jutunk fel, bal kéz felől találjuk a Füleki emléket. Előtte szúrós és lónyelvű csodabogyó is díszel.

Enyhén lejtve, majd gyenge emelkedőn jutunk célunkhoz, a Remete-rétre. Ez a szakasz tavasszal fehér ruhát ölt, a talajt beborítja a medvehagymaszőnyeg. Nem könnyű, 22 kilométeres, több mint 8 órás túra van mögöttünk, sok látnivalóval.

Büdös-kúti ház

Feri-forrás

Évi-Jenci-forrás

Büdös-kút

Jenő hídja

Panteon

Medvehagyma Remete-rét felé

Füleki-emlék

Felhasznált irodalom

- » 1. Németh Béla: *Zobák vidéke a múltban*. Pécsi Napló, 1900. aug. 12, IX. évf., 183. szám, 3. oldal.
- » 2. Kolacskovszky Lajos: *Másfélnapos vándorlás a keleti Mecsekben*. Turisták Lapja 1935, 47. évf., 76. o.
- » 3. Sásdi Sándor: *A koma-fa elszárad*. Új Kelet, 1965. október (47. évfolyam, 5226-5249. szám) 6. oldal.
- » 4. <https://turistautak.openstreetmap.hu/mefol/forras-1229921142>
- » 5. Kovács Titusz: *Kétemeletes ház társadalmi munkából. A Pécsi Elektromosok nagyszerű példamutatása*. Turista 1963, IX. évf. 4. szám, 17. oldal.
- » 6. Guba Csaba: *A Kövestető-kilátó építése és avatása*. A Mecsek Egyesület évkönyve a 2016-os egyesületi évről. Pécs, 2017. 79. oldal.
- » 7. Ripszám István: *Emlékkereszt-avatás Kövestetőn*. A Mecsek Egyesület évkönyve a 2021-es egyesületi évről. Pécs, 2022. 11. oldal.
- » 8. *A betörés után „bezárt” a Hársas kulcsosház*. Új Dunántúli Napló, 1994. november 26. V. évf. 326. szám, 4. oldal.
- » 9. Tasnádi János: *Forrásépítés Büdös-kúton*. A Mecsek Egyesület évkönyve a 2001-es egyesületi évről. Pécs, 2001. 134. oldal.
- » 10. Rónaki László: *A Büdös-kút forrás földtani környezete és barlangja*. A Mecsek Egyesület évkönyve a 2009-es egyesületi évről. Pécs, 2009. 256. oldal.

KIRÁNDULÁS A JANKOVAC ERDŐREZERVÁTUMBAN

Bodnár Katalin

A gyaloglás bármely életkorban elkezdhető, olcsó és egyszerű sport, „hasznos és tartalmas időtöltés, mindenkinek ajánlható kortól és edzettségi szinttől függetlenül” – vallotta Monspart Sarolta, a nemzet sportolója, világbajnok tájfutó, az Idősek Tanácsának tagja. Ő kezdeményezte 2017-ben a rendszeresen gyalogtúrázó idős emberek klubhálózatba szervezését. Napjainkban a Monspart Sarolta Egészséges Életmódot Alapítvány (MOSA) irányítja az Országos Gyalogló Idősek Klubhálózata (OGYIK) mozgalmát. A Kulturális és Innovációs Minisztérium Családokért Felelős Államtitkársága a kezdetektől támogatja a hálózat kialakítását és bővítését. 2022-re a világvágy ellenére 120 gyaloglóklub alakult országszerte, 2024 szeptemberében számuk 470-re gyarapodott. A Mecsek Egyesület parkerdei szakosztálya 2023. szeptemberben csatlakozott a mozgalomhoz. Szervezett túráinkat keddi napokon tartjuk, túravezetőnk dr. Hochmann Andrásné Szigetváry Katalin. Keddi túracsoport Pécs néven regisztrálta csoportunkat, melyhez szívesen várunk újabb csatlakozókat. Főleg idősebbek vagy krónikus betegek számára biztosítunk túrázási lehetőséget. A csoport átlagéletkora 70 év feletti, de sokan vannak 80 év feletti is. Lassú, rövid, 5-10 km-es túrákat teszünk meg a Mecseki Parkerdőben.

Gyaloglóklubunkban jelenleg 119 túrázó tagja az Országos Gyalogló Idősek Klubhálózatának. Google fitness és a Millió lépés mobiltelefonos alkalmazásokkal gyűjtjük a lépéseket. 2024. júniusban 470 gyaloglóklub közül a lépésgyűjtő versenyben országos ötödik helyezést értünk el. Szponzorunktól, a Grawe Életbiztosító Zrt.-től kaptunk anyagi támogatással és a Mecsek Egyesület segítségével jutottunk el a Papuk Természetvédelmi és Geopark legszebb tájára, a Jankovac erdőrezervátumba. Természetjáró elődeink is túráztak a Papukban. Ha fellapozzuk a Mecsek Egyesület 1905-ben megjelent évkönyvét, kiderül Balog Károly alelnök írásából: „Mecsekünkről délnyugat felé tekintve a Dráva mentén elterülő szlavóniai síkság peremén hullámos hegyvonulat olvad a távol ködös kékjébe; a Papuk-hegysége az, mely oly csábítólag hívogatja magához a hegyek barátját. Közel mihozzánk, pécsiekhez, s mégis oly messze, ha az összeköttetés, az odajutás nehézségeit tekintjük. Pedig aki egyszer megfordult vadregényes völgyeiben, lelke ott megittasul, s ha csak teheti, fölkeresi ismét és ismét...” Edesanyám kislányként a harmincas évek elején

Pellérdről gyakran a Jakab-hegyen át, gyalog ballagott nagymamámmal Szentkatalinba a dédszüleimhez. Útközben megpihentek a Zsongorkón, gyönyörködtek a kilátásban. Tiszta időben elláttak egészen a Fekete-hegyekig. A Horvátországból idelátzó Papuk-hegyvonulatot mifelénk akkor így hívták. Amikor Buga Jakab gyerekkorom kedvenc filmjében a Tenkes kapitányának büszkén mutatta karikás ostorát: – Sok farkast fogtam én ezzel odaát, a Fekete-hegyekben! – azonnal tudtam, melyik hegyről beszél. A kétezres évek közepén végre túrázhattam a Papuk-hegységben. Túrávezetőnk megmutatta az északnyugaton látható, 864 m magassági szintet meghaladó Fekete-hegyet (Crni Vrh).

Szlavónia „a nyestek földje” a Drávától a Kapela-hegyvonulatig a középkorban a magyar királyság része volt, ma Horvátországban egy földrajzi régió. Amikor a Dráva hídján átutazom Horvátországba, szeretettel gondolok a szlavóniai Kórógy, Szentlászló, Haraszi falvakban szórványban élő magyar ismerőseimre. Péctől kb. 100 km-re Horvátországban, Szlavónia közepén, a Dráva és a Száva folyók által határolt síkságból kiemelkedő középhegység a Papuk-hegység. Tízmillió évnél régebben keletkezett ősmaradványok bizonyítják, hogy egykor az itt hullámozó Pannon-tenger szigete volt. A középkorban magyarul Pozsega-havasnak nevezték. Mi, magyarok, Daruvártól Diakóvárig (Đakovo) húzódó 80 km-es területet hívjuk Papuk-hegységnek, míg a horvátok csak a vonulat nyugati felét. A Papuk Természetvédelmi Park 1990-ben alakult 336 négyzetkilométeren. Sajátos mikroklímája, növénytakarása miatt Natúrpark. Tavasszal védett kosborok, sisakvirágok, kikerics, kakasmandikók nyílnak itt. Változatos, gazdag földtani képződményei miatt az UNESCO Európai Geoparkok Hálózata (European Geoparks Network) 2007-ben felvette tagjai közé. A Papuk-hegység legmagasabb csúcsáról, Papukról, 954 m, kapta nevét, melyet könnyű megkülönböztetni más csúcsoktól, mert messziről látható tetején a radarállomás hatalmas fehér gömbje.

2024. szeptember 3-án a Mecsek Egyesület parkerdei szakosztályával, a Keddi túracsoporttal a Papuk Természetvédelmi és Geopark legszébb részébe, a Jankovac parkerdőbe kirándultunk. Két busz érkezett 96 túrázóért a MÁV-székháztól keletre található Jókai parkolóba, hogy kényelmesen utazhassunk a Papukba. Donji Miholjacnál útzár miatt nem tudtunk Szlatina felé haladni, ezért nyugati irány helyett délkeletre haladt a busz. Átutaztunk a Papuktól keletre fekvő Krndija hegységen, hamarosan a Papuktól délre a Pozsegai-medencében robogtunk. A síkságon egy falu szélén megálltunk, megnéztük a térképet. Az útmódsítást dr. Hocmann András irányításával jól sikerült. Rendezett falvakon, jó

minőségű aszfaltúton könnyen haladt a busz Velikáig. A távolban dél-nyugatra előttünk magasodott Szlavónia legmagasabb pontja, a Psunj-hegység 984 m. A Veličanka-patak mellett északi irányba fordultunk, egy hatalmas kőbánya mellett kanyargott az országút. A Lapjak-hegy peremén Zdenca és a Veličanka patakok közötti dombon felettünk jobbra magasodott a Velika óvár romja (Török vár, Velički Stari grad). A horvát Sudeni nemzetség később Békeffy de Velyke néven a XIII. században a tatárjárás után építtette. A török hódoltságig a család birtokában maradt. Velikai István zálogba adta Blaž Krpić (Kerpics Balázs) szlavóniai nemesnek, aki átjászotta a török seregnek, birtokai háborítatlansága érdekében. Ezután Velika várában 300 fős török helyőrség állomásozott. A várat elfoglaló törökök vezére Jajapasics Mehmed szendrői pasa Szlavónia leigázója, Jumurdzsák és Arszlán bég édesapja volt. Velikát először 1687-ben az osztrák Hans Dünewald parancsnoksága alatt álló katonaság szabadította fel. 1690-ben újból visszafoglalták a törökök, miután a császári csapatok eltávoztak a környékről.

Ugyanebben az évben egy váratlan és véres támadással a Bádeni Lajos seregéből a verőcei Makár János tüzér ezredes csapatával elfoglalta a várat. Ezután a velikai erőd romlásnak indult, 1702-ben már romként említették meg. A törökök távoztával, Szlavónia minden olyan földje, amelynek nem volt bizonyítható örököse, mivel azt a császári seregek szabadították fel, I. Lipót osztrák császár tulajdona lett. Velika vára óvatosan látogatható, mert a falak konzerválása várat magára.

Amikor a bányát és a várat is elhagytuk, az útról egyszerre eltűnt az aszfaltbevonat, murvás erdei úton folytatódott az utazás. Erdőben kanyarokkal tűzdelt emelkedőkön, keskeny kőzúzalékos úton 10 kilométert haladtunk. A buszvezetők leküzdöttek tizennyolc kanyart, mellettünk mély szakadékokkal. Szerencsésen eljutottunk az 1991. december 15-i háború hősi halottjainak Nevoljaš-nyeregben (725 m) emelt emlékművéig. Innen már jó minőségű keskeny, kanyargós, aszfaltos úton tettünk meg négy kilométert, és szerencsésen megérkeztünk a Papuk Természetvédelmi és Geopark legismertebb kirándulóhelyére, a Jankovac parkerdőbe. Túrára indulás előtt túravezetőnk mesélt a Jankovac parkerdő történetéről.

A terület hajdani tulajdonosának, a horvát származású Jankovich József (Josip Jankovac) gróf magyar nemesnek emlékét őrzi. Az erdőrezervátum tengerszint felett 475 m, 1955 óta védett terület. Legszebb látnivalóit a Jankovich József emlékére létrehozott 3-4 km hosszú Grófi tanösvényt (Grofova poučna staza) körtúrával torlódást megelőzve, két csoportban jártuk be. Egyiket dr. Hochmann Andrásné Szigetvári Katalin, a másikat

Dr. Hochmann Andrásné Szigetváry Katalin túravezető ismertetője

Dani Tamás vezette. A Papuk Természetvédelmi és Geopark vezetői akadálymentes útvonalat alakítottak ki látássérült embereknek. Braille írással készült ismertetőket helyeztek el a mosdókban, a turistaházban, és a tó jobb partján található úton. A Grófi tanösvényen 16 tájékoztató olvasható horvát nyelven. Túravezetőnk, Kati lefordította, és elmesélte, miről szólnak. A gróf által építtetett tavak mellett indultunk a túrára. Tavasszal a tavak oxigénben és ásványi anyagokban gazdag ragyogó tiszta vizében pisztrángok ficáncoltak. Ottjártunkkor hosszan tartó kánikula miatt az algásodó tavakat láthattuk, egyetlen pisztráng, rák, béka sem mutatkozott. A tó szélén mocsári zsurlók pompáztak. Emelkedett az ösvény, mellettünk mohás kövek között csörgedezett a tavakat tápláló patak. A bátrabb túratársakkal kitérőt tettünk, benéztünk a Jankovac-forrás barlangjába. A vízálló metamorf kristályosodással kialakult kőzetek mellett a karbonátos kőzetek porózusak és víztároló réteggként szolgálnak. Az esővíz átfolyik a mészkő repedésein, és a homokkőből és iszapból álló vízálló gáttal érintkezve a barlangban forrásként tör felszínre. A Jankovac-patak hőmérséklete átlagosan 9 °C, vízhozama 27 l/s. A barlang szikláinak kicsiny üregeiben él a *Graziana papukensis* csiga.

A Jankovac-forrás barlangja

Az erdő fainak lombsátra alatt hűvös levegő áradt tüdönkbe. Jankovich József gróf, horvátul Josip Jankovac, 1780. január 15-én Bécsben született. Mária Terézia királynő volt a keresztanyja, aki a keresztelőre hadnagyi kinevezést adott a csecsemőnek ajándékba. Felnőtt korában kamarási méltóságot viselt Bécsben. Magyarország határainak védelmére a Napóleon elleni háborúban, 1805-ben a Somogy vármegyei nemesi felkelők kapitánya volt. Katonai szolgálatot követően Szlavóniában Voćinban a Jankovich-birtokot irányította, melynek szerves része a Papuk-hegység erdőrengetege. A XVIII. században német üvegyártó kézművesek éltek itt. Az alapanyagok megolvasztásához az üveghutában eltűzelték az erdő fáit. A kivágott bükkerdő helyén keletkező tisztáson, a gróf vadászkastélyt építtetett, mely napjainkban turistaház. Két tavat ásatott melyekben pisztrángokat tenyésztett. A tó felesleges vizét sziklafalakon keresztül a Kovács-patakba vezettette el, így keletkezett a 36 méteres Skakavac-vízesés, mely magyarul Szöcske-vízesés. A gróf sohasem alapított családot, testvérei javára lemondott minden örökségéről. Testvérei, Antal és István cserébe évjárdékot biztosítottak számára. A Szent Lipót-rend vitézeként fejezte be életét Voćinban 1861. július 31-én. Jankovich József gróftól kívánsága szerint Jankovacon, a völgyben áradó hegyi patak közelében, a Gomi-tó feletti hegyoldalon rejtőző sziklabarlangban helyezték örök nyugalomra.

Jankovich József szarkofágja

A 8 m hosszú, 3 m széles, 2-3 méter magas üregben megbújó vörösmárvány szarkofágot az utókor állította, mert az első világháborúban az eredetét megbolygatták, összetörték, a csontmaradványokat szétszórták, a kegyeleti tárgyakat, a keresztet, a négy gyertyatartót, a gróf védőszentjének, Szent Józsefnek, valamint a vadászok, erdészek védőszentjének, Szent Hubertnek a szobrát ellopták. A szarkofág felirata régen magyar, német és horvát ószláv nyelven őrizte a gróf emlékét. 2010-ben a helyreállításkor horvát feliratot véstek az emléktáblára. „Josip pl. Pribid és Vućin Jankovice, Szent Lipót rend lovagja, és királyi kamarás született 1780. január 15-én és meghalt 1861. június 21-én.” Hálával gondoltam a grófra, hogy elhunytá után sok évvel ezen a csodálatos helyen járhatok túratársaimmal. Remélem, háborítatlanul alussza itt örök álmát. A lépcsőkön egyre feljebb emelkedtünk, volt még egy harmadik barlang.

A törökök 1687-es Szlavóniából való kiűzése után az osztrák császár a földet hűséges alattvalói között osztotta fel. A vidéki lakosságot jobbagyként az uralkodó nemességhez rendelték ki birtokokra. A nehéz és tisztességtelen gazdasági körülmények gyakori jobbagylázadásokhoz vezettek, amelyeket rendszeresen vérellfojtottak el. Erős hajdúmozgalom bontakozott ki, válaszul a nemesek erőszakosságára. A Požega-völgyi Mrtovljéből származó marhapásztor Maksim Bojanić szegénylegény, a „szlavóniai Robin Hood” felázadt, rablásból élt, és a Papuk rengetegében bujdosott. Maksim népszerű volt a szegény emberek között. Gyakran falusi emberek kunyhóiban kapott ételt és menedéket. Üldözése után 1850 és 1862 között ebben a barlangban bújt el, ahová a barátai élelmet, italt, puskaport, ólmot hoztak számára. Maksim idővel büszke lett a hírnevére, gyakran részegkedett, ilyenkor parasztasszonyokat zaklatott, emiatt az egyik falubelije feljelentette. Állítólag egy ogulinaci csetnik egy század katonával körülvette, elfogta, majd lelőtte. Maksim Bojanić életét egy hársfa alatt oltották ki Milivojevci faluban. Napjainkban

Maksim Bojanić barlangja

az a hársfa még mindig virul. Mobiltelefonunk zseblámpa alkalmazásával világítottuk meg a barlang falának repedéseit. A mennyezetről csepegő víz parányi cseppköveket oldott ki a kőzetekből. Szívesen pihennek a barlangban nappal a denevérek. Az állandó hőmérséklet és páratartalom miatt kedvező hely számukra az utódok felnevelésére. Egyik túratársunk véletlenül leejtette a túrabotját, mely a lépcsők mellett meredek lejtős hegyoldalba gurult. Kittl Zsuzsa túratársunk elszántan átbújt a korlát alatt, és egy zerge ügyességét utánozva visszahozta. Lassanként legyőztük a 300 lépcsőt, hatalmas öreg fák közé érkeztünk. A természetes állapotában megőrzött bükkös őserdő kétszáz éve erdészeti beavatkozásoktól mentes. Lenyűgözött minket az erdő királynőjének nevezett hatalmas bükkfa. A Jankovac parkerdő 65%-át ősbükkös borítja. A bükkfák 40 méter magasra is megnőhetnek, törzsátmérőjük 2 méter is lehet, és akár 600 évig élhetnek. Az idős, kiszáradt fákat is az erdőben hagyják, ezzel biztosítják a veszélyeztetett és ritka erdei állatok és növények élőhelyét. A kidőlt fák repedéseiben, a kéreg alatt rovarlárvák fejlődnek, ezzel finom élelemhez jutnak a harkályok. A korhadó fák üregeiben búvóhelyet talál az erdei egér és a nyest. A bükk termése fontos tápláléka a vaddisznóknak.

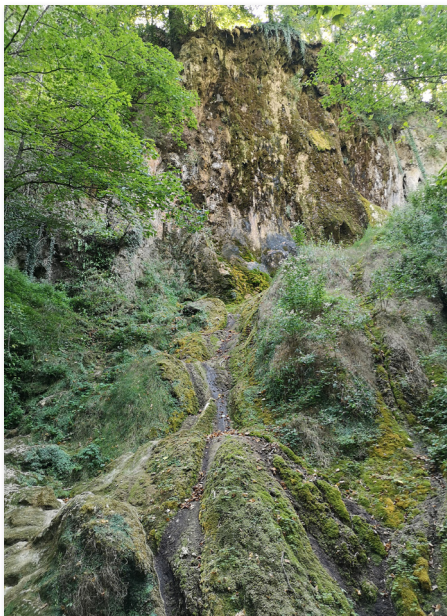
Tovább haladtunk a hegytetőn, megérkeztünk az üvegesek emlékhelyéhez. A Papukban a XVIII. században több helyen működtek üveghuták. Ezt a völgyet az egyházi anyakönyvben 1801-ben „Skakavas üvegyártó” helyként említik. Első lakosai Nieder-Sachsenből áttelepült németek voltak, akik üvegekészítéssel foglalkoztak. A területet Josip Jankovac gróf őseitől bérelték. Az üvegyártáshoz a kovasavat a kőzetekben található kvarchomokból nyerték. Meszet és alkálifémeket (szulfát, karbonát, nitrát) a szóda vagy hamuszír tartalmazta. Rengeteg üvegyártáshoz

Üvegesek emlékhelye

szükséges bükkfa és víz is volt itt. A huták 1000-1300 °C-ra fűtéséhez felhasználták a tisztáson található bükkerdőt, és 1820 körül Drenovacra költöztek. Az üvegesek emlékhelyén három régi sírkő őrzi Jankovac első lakosainak emlékét. Ivan Gasteiger üveghuta-vezető, felesége, Katerina, és a fia, Karlo nyugszik a sírkövek alatt.

Meredek, lejtős hegyoldalon túráztunk a vízesés felé, hasznosnak bizonyultak a bakancsok és a túrabotok. Szlavónia legnagyobb vízesése felé vezető túrautat a gróf építtette. A tó felesleges vizét sziklafalakon keresztül a Kovačica-patakba (Kovács-patak) vezettette el, így keletkezett a 36 méteres Skakavac-vízesés, melynek neve magyarul Szöcske-vízesést jelent. Tavasszal még a mésztufagátról szemet gyönyörködtetve zúdult a Skakavac-vízesés. Az aszályos nyár miatt kirándulásunk idején nem csordogált benne víz. Lenyűgözött minket így is a porózus mészkőből, algák és meszes víz segítségével kialakult hatalmas sziklák látványa. A Kovačica-patakban szerencsére csobogott a víz, mely sok kilométer megtétele után a Drávába torkollik. Hazafelé a buszból sokáig láttuk még a patakot.

Skakavac vízesés aszályos nyáron

Köszönjük dr. Hochmann Andrásnak és dr. Hochmann Andrásné Szigetváry Katalinnak a kirándulás érdekében megtett áldozatos szervezőmunkáját. Éléményekkel gazdagodva tértünk vissza Pécsre. Aki a Papuk-hegységben járt, folyton vágyódik vissza.

Felhasznált irodalom:

- » Nagy Gábor: *A Mecsek horvátországi testvérbátyja, a Papuk-hegység* Természettudomány 67. évf. 6. sz. 28–31. oldal/2012
- » Csányi Ferenc. *Adatok a pribérdei és vuchini Jankovich család történetéhez*
- » Milan Lukić: *Pakrac hajduk és Maksim Bojanić kalandja*, mely a Pakrac Történelmi Társaság folyóirata (Zbornik povijesnog društva Pakrac – Lipik) 2012–2013.
- » Veres László: *Üvegművességünk a XVI–XIX. században*. Herman Ottó Múzeum

A kőből épült, vörös pala fedte vadászházat Scholtz Péter erdőmérnök tervezte az 1970-es évek elején, melyet Ilijin Petar vajdasági ácsmester épített meg.

Kerületházként működött hosszabb ideig, a közmunkaprogram ideje alatt szerszám tárolására használta az érdészet az épületet, a kétezres évek elején már jelentősen látszott a tetőszerkezeten az idő nyoma.

A 2019. év nyarán a tetőszerkezet felújításra került egy dusnoki ácsmester és barátja révén, ekkor a külső és belső helyreállítás is megtörtént!

A tetőszerkezet új cserépborítást kapott, a belső faszerkezet eredeti állapotban maradt, kívül-belül tisztítófestéssel tettük szép állapotba a kis kunyhót.

Azóta ismét kerületház funkciót tölt be.

HOGYAN KELETKEZNEK, AVAGY SZÜLETTEK A MECSEKI BARLANGOK

Kraft János

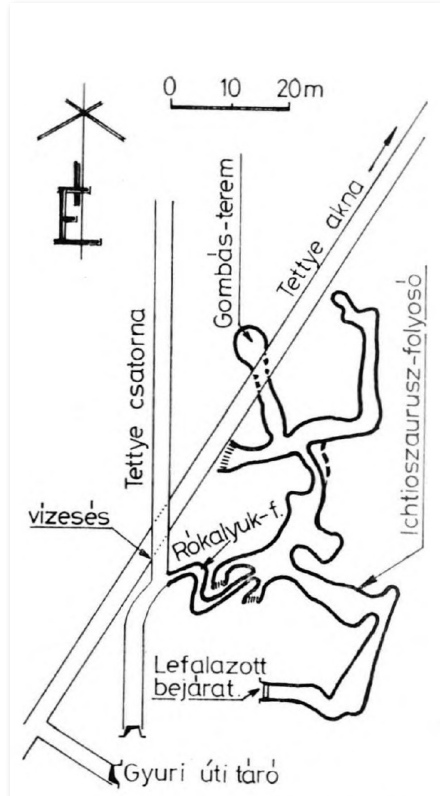
RJanus Pannonius Múzeum Természettudományi Osztálya 2023 őszén Rónaki László barlangász emlékének is adózva tematikus kiállítást állított össze. A néhány éve elhunyt – a szakmában sokak által elismert – speleológus sok éven keresztül a Mecsek Egyesület tagja volt. Több évtizedes munkássága olyan elévülhetetlen eredményeket hozott a régióban, hogy azok – amennyiben a mindennapi vízellátásunkra gondolunk – nemcsak napjainkban, hanem a jövőnkben is meghatározónak tekinthetők. A múzeumnak adományozott hagyatéka, valamint egyedi életútja tagadó válasz arra, hogy a közvélemény (inkább a laikusok) a barlangászt öntörvényű kalandornak tekintse. A közelmúltban lezáródott „pécsi konok” barlangász életútjának eredményeit nem felsorolva (a kiállításhoz is kapcsolódva) érdemes viszont azon elgondolkodni, hogy valójában hogyan keletkeznek vagy születtek meg a mecseki barlangok. Többségük jelenlegi rejtettséjük okán jövőbeni felfedezőkre/kutatókra várakozik, avagy napjainkban – a hegység turistaújtjai mellett – akár a szemünk előtt is keletkeznek az újabb barlangok. Utóbbiakat viszont már nem kell felfedezni, hiszen fejlődésük egyik fontos szakaszának – vagy csak egyik jelentős epizódjának – lehetünk szemtanúi.

Az igazi barlangász egyik nem titkolt fő vágya, hogy első legyen olyan helyeken, ahova a hétköznapi ember nem juthat el. Nem tud igazán várni (az emberi életút rövidegének ismeretében) arra, hogy a természet törvényei kialakítsák azon üregeket, amelyekbe bátor – és természetesen szerencsés – felfedezőként elsőként majd bejuthat. A sokáig rejtőző barlangok felfedezésének szerencséje inkább csak azok számára valósulhat meg, akik nemcsak elfogadják, hanem részleteiben is ismerik a földtörténet törvényeit. Szélesebb közönség számára azonban lehetőség van arra is, hogy az üregfejlődések egyik önálló érdekes formáját (valójában annak csak egyik közbelső szakaszát) akár egyszerű bandukoló megfigyelést végző mecseki turistaként is megismerje.

Elsőként érdemes rögzíteni, hogy a barlangok keletkezését a szakemberek két fő típusba sorolják. Az általuk megalkotott felosztás valójában nem jelez a keletkezésekben időbeli sorrendet, ám mégis árulkodóan utal a napjainkban szabadon megvalósuló természeti folyamatokra. Az elkülönítés főleg a kőzetek képződésére, valamint azok későbbi

roncsolódására alapul. Amennyiben az üreg az azt közrefogó kőzettel egy időben keletkezik, akkor szingenetikus barlangképződést jeleznek. Ha a közrefogó kőzet korábban keletkezett, mint az üreg, akkor posztgenetikusnak tekintik a barlangot. Az első és második csoportba tartozó barlangokra is egyaránt egzakt példákat lehet említeni a Mecseket jól ismerőknek. Sokaknak talán meglepő, de a pécsi Tettyei Mésztofubarlang a szingenetikusok közé sorolt, habár egyes részletei az itteni történelmi emberi jelenléthez is szorosan kötődnek, hiszen egy időben lakóhelynek is tekintették a területet és annak a tágabb környezetét. Az egykori és jelenleginél is jóval kiterjedtebbnek vélt üregrendszer napjainkra visszamaradt roncsainak megismeréstörténete szorosan kapcsolódik Rónaki László munkásságához, hiszen ő volt az, aki társaival együtt először mérte fel (az 1970-es években) és adta közre a barlang alaprajzát (Karszt és Barlang 1976. évf. I–II. füzet p. 25–28.).

A fel- és bemérés mellett a publikáció részletezte az üregrendszer kialakulását és annak előtörténetét. A tekintélyes tömegű mésztufában keletkezett barlang a befoglaló kőzettömeg képződésével azonos időszakban keletkezett, hiszen a közvetlen háttérből érkező karsztvízből történő karbonátkiválás eredményének tekinthető. Hiába volt közismert – a XX. század elején a „pécsi Tabán” mutatványos barlangjának jelenléte – mégsem közöltek róla korábban szakmai alaposágú felmérést és értékelést. Így valójában csak városi legendák voltak létezéséről és egykori közcélú használatáról. Az egykori természetes üregeket megtalálók a történelmi időkben különböző okokkal (lakóhely bővítése, nyersanyag megszerzése stb.) és célokkal alakították át vagy kötötték össze az eredeti helyzetű üregeket.

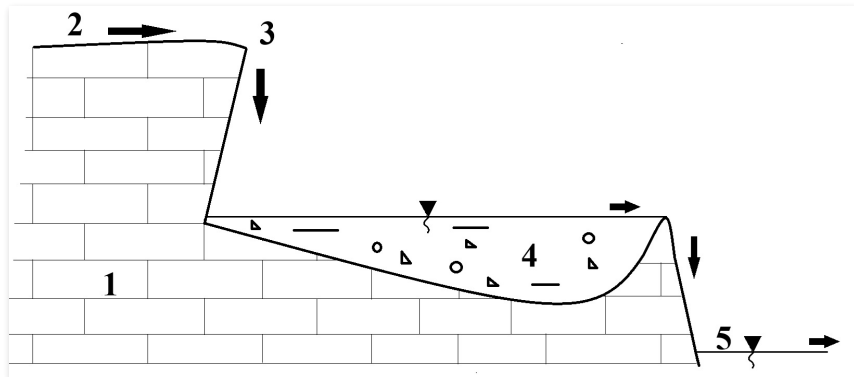
1. sz. ábra: Rónaki László alaprajza a Tettyei Mésztofubarlangról (1976)

Emiatt sokak egyszerűen csak „Pince-barlang”-ként is említették, vagy az első patrónusára utalóan Reéh Györgyre is emlékezve „Gyuri úti barlang” névvel utaltak jelenlétére.

Előbbiekhez csatlakozva lehet megemlíteni a napjainkban is keletkező barlangok nagyfokú változatosságát is jelezve, hogy szingenetikus barlangképződésnek tekintik a lassan lehülő és az aktuális terepszint alatt viszont még folyékony állapotban lévő és így tovább mozgó látatömegek miatt megvalósuló üregképződést. Ilyen példával a Mecsekben eddig nem találkoztunk, habár Magyarországon már több ilyen barlangot is nyilvántartásba vettek (Bakony, Mátra, Pilis stb. területén) leginkább a vulkanikus kőzetek előfordulásaihoz igen szorosan kötődve.

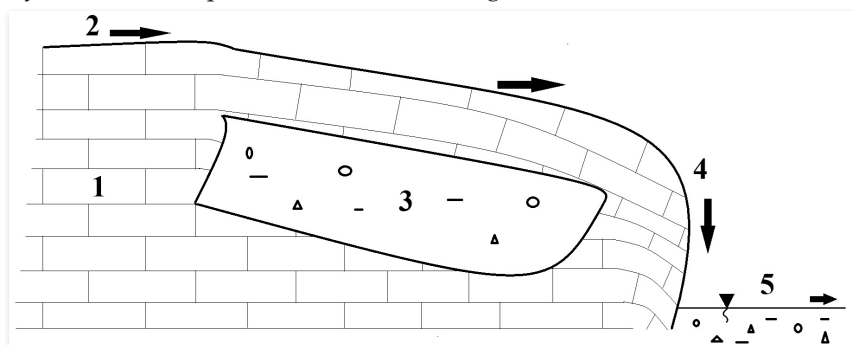
A mésztufában (amelyet megjelenései alapján több névvel is illetnek: forrásmészskő, darázkő, likacskő, szederkő, mohakő stb.) történő barlangképződés valójában sok-sok éven át tartó folyamat. Olyan kőzettömegek (mészskő, dolomit stb.) területén vagy azok környezetében valósulhat meg, ahol a mélységből a napfényre juthat az oldott anyagokban (elsősorban CaCO_3 -ban) gazdag víz. A vízből kiváló mésztufatömegek egyik, avagy elengedhetetlen helyi körülménye/adottsága a kilépési helyek előtti hirtelen megmutatkozó szintkülönbség, amely kikenyszeríti az oldott állapotban (általában a karsztvízben) meglévő karbonátanyag kiválását. A korábban megkezdődött karsztosodási folyamatok során a barlangot befogadó kőzettérből származó mészsanyag folyamatos kioldódása utáni ismételten szilárd állapotba jutása olyan reverzibilis folyamat, amely többnyire a felszínen történik. Amennyiben a barlangi térben valósul meg a mészsanyag kiválása, akkor ott igen gyakran (szinte mindig) jóval lassabb ütemű cseppkőképződést találunk, habár helyenként a barlangi patakok vizéből is kiválhat azon mészsanyag, amelyet morfológiai jellemzők alapján gyakran tetarátás gátrendszerként is említene. Előzmény, hogy a barlangosodott tereket közrefogó kőzettér feletti talajzónákból a csapadékvíz szén-dioxidot tudott korábban felvenni és így szénsavként tovább mozogva a karbonátos kőzetek repedései fokozatosan felbővülhetnek – akár barlangi tereket megalkotva. Így a mésztufa-előfordulások valójában a források vizét tározó – vagy csak azokat összegyűjtő – kőzetekben előforduló különböző méretű repedések vagy üregek jelenlétére árulkodóan utalnak. Az ismételten szabadabb térbe jutó vizekből úgy válhat ki a kalciumkarbonát, hogy az szilárd anyagként szinte helyben marad, míg a víz szabadon elfolyik, a szén-dioxid pedig fokozatosan elillan. Ennek eredményeként egymást követve – a terepszinten folyamatosan alacsonyodó felszínt alkotva – követik egymást azon tetarátagátak, amelyek között hordalékgyűjtésre képes medencék helyezkedhetnek el.

2. sz. ábra: Tetarátagátas mésztufapatak elvi szelvénye.

1. Korábban kivált laza mésztufa, 2. Vízmozgás iránya,
3. Tetarátagát – mint lépcső, 4. Medence – mint hordalékok gyűjtőtere,
5. Tetarátagáttal lehatárolt medence

A tetarátagátak közötti medencék jelenléte azonban időleges, hiszen jelenlétük miatt a későbbiekben hordalékgyűjtő szerepet is kapnak. Területük és szelvényük lassan feltöltődik a patakvíz által mozgatott szerves és szervetlen hordalékokkal (fatörzsmaradványok, avar, homok, iszap és agyag vagy kőtörmelékek), így alkalmassá válnak a változatlanul tovább tartó kiválási folyamat eredményeként bekövetkező lefedésre. A lezárt egykori gyűjtőtereket a természetes elkorhadás mellett a felszín irányából érkező – patakmederből elszivárgó vizek – a továbbiakban már

2. sz. ábra: Mésztufabarlangok kialakulásának elvi szelvénye.

1. Korábban kivált laza mésztufa, 2. Vízmozgás iránya,
3. Lefedésre került medence vegyes hordalékokkal kitöltve,
4. Magasodó tetarátagát, 5. Feltöltő gyűjtőtér

lassú ütemmel takarítgatják, vagyis majd átmossa a feltöltődött medencét oly módon, hogy végül azok szabad terekké válhatnak. Így nem meglepő, hogy a forrásmészke mint porózus és lyukacsos kőzet gyakran tartalmaz homokszemcséket, famaradványokat vagy levéllenyomatokat. A felszínen előforduló és morfológiáját szinte állandóan változtató tetarátagátás területeken alakulhatnak ki azon szingenetikus barlangok, amelyeknek fejlődése napjainkban is jól követhető jelenségként mutatkoznak a Mecsekben. Ezek közül egyértelmű példaként lehet megemlíteni a Keleti-Mecsekben található Csurgó-forrást és a Csepegő-szikla nevezetű vízkilépéseket. Az említetteknel viszont határozottan eltérők a megjelenési formák, hiszen a helyi körülmények mindenkor meghatározó jelentőségűek a mésztufa-kiválásoknál.

4. sz. ábra: Csurgó-forrás jelentkezési helye(i)

A Hidasi-völgyben található Csurgó-forrás a klasszikus példákkal közel harmonizáló, hiszen az egykori vadászház irányába tartó völgytalpi útra érkező víztömegből napjainkra egyedi megjelenésű vízesést alakított ki a kivált mészanyag. Érdekesség, hogy jelenleg a kilépési helyektől (3 db önállóan mutatkozó azonos magasságú pontoktól) eltávolodva közel 100 m-es távolságban mutatkozik meg a kiválás folyamata, majd a völgytalpához közeledve mutatkozik a névadást megalapozó vízesés.

5. sz. ábra: Csurgó-forrás vízése (téli állapot)

6. sz. ábra: Csurgó-forrás vízése alatti (jégcsapok mögötti) barlangkezdemény

Valószínűsíthető, hogy a vízésés mögött mésztufával részlegesen feltöltődött függő völgyecske található. A vízésésről készített téli fotókon – a jégcsapok helyzete és a mögöttük meglévő szabad terek alapján – immár jól érzékelhetővé válik a szingenetikus barlangok képződésének folyamata.

A Kisújványáról elinduló Óbányai-völgy felső szakaszán található a szintén önálló morfológiájú Csepegő-szikla, amely szintén az elsődleges barlangképződés egyik sajátos példája, habár a lábvonalt az ottani patak állandó jelleggel erodálja. Erről árulkodnak a mederben és annak oldalában található néhány tekintélyes nagyságú forrásmész-kő anyagú tömbök jelenléte.

A sajátos morfológiájú helyen a különböző víztározó képességű kőzetek érintkezési vonalához igazodóan kezdődik meg azonnal, majd kisebb szünet közbeiktatása után tovább folytatódik a mésztufát kiválasztása. Vagyis itt nem pontszerű az oldott anyagokban gazdag víztömeg felszínre történő kilépése. Ennek eredménye, hogy a völgytalp felett több 10 m-es hosszúságban foglal helyet a mésztufátömeg, és annak képződése a helyi körülményekhez igazodóan akár több szakaszban történhet. Itt

7. sz. ábra: Csepegő-szikla tagolt felületű mésztufatömege lábvonali erózióval

már egyértelműen megmutatkozó, hogy a kilépési vonalhoz hűen igazodva azonnal megkezdődik a kiválás – más helyekhez viszonyítva a patakmedret teljesen nélkülözve –, majd egy kisebb szünet után alacsonyabb szinten megismétlődik, avagy tovább folytatódik a kiválás folyamata. A jelenlegi állapotok szerint a második kiválási folyamat az első sáv alatti térrészben kisebb szünet beiktatásával valósulhat meg. A Csepegő-sziklánál érzékelhető egyértelműen, hogy a felső részen történő intenzív kiválás után még mindig marad némi oldott anyag a vízben, amely a továbbiakban aláhullva (jellemzően csepegve) alsóbb szinten további kiválást is eredményez. E helyen jól érzékelhető, hogy a lecsepegő vízből történő kiválást mennyire felerősítheti a természetes (levegős) szabad tér jelenléte. További sajátosság, hogy az itteni kiválási folyamatot elősegíti a növényzet jelenléte is, tehát itt nemcsak a határozottan megmutatkozó szintkülönbség jelent más helyszínekhez viszonyítva elkülönítő bélyeget. Az aktuális mésztufafelületeken jelen lévő mohák és moszatok valójában serkentőleg hatnak a kiválási folyamatra, hiszen a cseppenéseket követően kialakuló permetfelhő felületeikre érkezik, és így további lehetőség adódik a szén-dioxid eltávozására és a mészkéreg bővülésére. A visszamaradó mészsanyag töretlenül vastagodik, és hiába van jelen a lábvonali patak erodáló hatása, ha az csak az alsó részletet érinti állandó jelleggel. A mészkiválás üteme az itteni szórványos megfigyelések szerint meghaladhatja akár az évi 1 cm-es vastagodást, ám az csak a védettebb helyeken tekinthető állandó jelenségnek. A jelenlegi tagolt felület alapján viszont sejthető, hogy az elkövetkező évtizedekben – ha a felületi kiválás tendenciája és iránya változatlan marad – akár néhány m-es hosszúságú barlangocska is kialakulhat a Csepegő-szikla által szorgalmasan építgetett mésztufa-előfordulásban.

Amennyiben a Tettye téri – és annak déli folytatódását jelentő Vince utca nyomvonalában és annak környezetében is megtalálható – területileg is igen jelentős mésztufatömeg közvetlen hátterére gondolunk, akkor egyik mecseki példaként eljuthatunk a posztgenetikus barlangképződés értelmezéséhez. A barlangok felosztásában már igen nagy és közismert látványosságokat is jelentő csoportjába tartozónak tekintettek a karsztos területeken található barlangok. Valójában bolygónk jelenleg ismert leghosszabb és legmélyebb barlangjai a különböző mértékű és intenzitású karsztosodás eredményeként keletkeztek. Ilyenek – ám jóval kisebb térbeli kiterjedéssel – a Mecsekben is igen gyakoriak (Abaligeti-barlang, Orfűi Vízfő-forrás barlangja stb.) azonban itteni előfordulásuk kizárólag a karsztosodásra alkalmas kőzetek elterjedéséhez kötődik. Kialakulásukat valójában megelőzte a sok évmillióval korábban, jóval nyugodtabb körülmények közben megvalósult kőzetképződés. Majd később érvényesültek azon földtörténeti események (napjainkban leginkább földren-

8. sz. ábra: Csepegő-szikla felületén a kiválás folyamatát elősegítő növényzet

géseknek lehetne őket jelezni), amelyek végül a későbbi barlangosodás folyamatát előkészítették. Közülük leginkább a megismétlődően megvalósult tektonikus hatásokat (törések, vetődések, gyűrődések stb.) említik, hiszen a többszöri mozgásokkal erősen megviseltté, vagy csak repedezett alakult karbonátos kőzetterek válhattak alkalmassá a természetes üregek későbbi keletkezésére. A folyamatban mindenkor aktívan résztvevő víz a természetes repedések vagy hasadékok nyomvonalában

oldóhatásával és az általa szállított különböző koptatóanyagokkal már sikeresen végezte el a fel- vagy csak tovább bővítő munkásságát. A természetes módon megvalósuló oldásos és azt felerősítő eróziós korrózióra is jó példákat nyújtanak a jelenleg ismert mecseki barlangok.

Természetes, hogy a Mecsekben nemcsak a klasszikus karsztosodáshoz kapcsolódó üregek, avagy barlangocskák fordulnak elő. További érdekes természeti formákban is gazdagnak tekinthető a hegység. Így ismerünk további olyan üregeket, vagy azoknak olyan kezdeményeit, amelyeket gyakran barlangként említenek nem minden ok nélkül. Ezek közül néhány valóban igazi barlangra is emlékeztet, habár nem minden esetben a víz oldóhatásának következményeként keletkeztek. Említésre méltó, hogy a kemény – összetételük miatt karsztra valójában nem alkalmas – kőzetek nem mindenhol és nem minden esetben tudnak ellenállóak lenni a lazítást vagy koptatást végző meg-megújulóan jelentkező külső erőknek (fagy, szél stb.). Erre egyik igen jó példa a Jakab-hegyi Remete-barlang, hiszen még a szakembereknek is fejtörést okozott a kőfülke kialakulásának folyamata és története. Valószínűleg a pados kifejlődésű alsó-triász időszerű változatos keménységű rétegeket közvetlenül érintő és megismétlődő fagyhatások miatti mállás mellett a bejárat környéki szeleknek való állandó kitettség is hozzájárult ahhoz, hogy egykor kóbor remetének nyújthatott ideiglenes szálláshelyet azon kőfülke, amelyet kényelmesebbé téve talán bővíthetett is egykori lakója. Más helyeken is – leginkább Kovácsszénáján és környékén – ismerünk olyan ereszeket, padkákat, vagy csak egyszerű völgyoldali bemélyedéseket, amelyek különböző ellenállású kőzetek közötti mállások eredményeként keletkeztek, avagy jelenleg is tovább fejlődnek, hiszen a természeti erők nem statikusak. Azok megújulása vagy hirtelen felerősödése aktívan hozzájárul a különböző keletkezésű barlangoknak nemcsak kialakulásához, hanem későbbi pusztulásához is. Előbbiek ismeretében érdemes tudomásul vennünk, hogy barlangjaink nem véletlenül lettek szigorúan védett természeti értékeink.

A MECSEK EGYESÜLET KÖZGYŰLÉSE A VÁROSHÁZA DÍSZTERMÉBEN

2024. ÁPRILIS. 15.

Temesi Endre, Müller Nándor

Lejött az a nap, amikor újra nyithattuk egy új helyen a Mecsek Egyesület múzeumát.

2024. április 30-án 13 órakor, sokan jöttek el Árpádtetőre a Mecsextrém park főépületének tetőterében a megnyitóra. Reggel óta aktív készülődés folyt. Csilla és én rendeztük a helyszínt, vártuk a vendégeket.

Kilenc óra körül megérkezett Katiék 63 fős csoportja, akik elsőként látogatták meg a múzeumot új helyén, új elrendezésben (még a megnyitó előtt) kirándulásuk indulása előtt „feltöltődve” indulhattak útnak a Remetérét irányába.

Aktív érdeklődéssel hallgatták tárlatvezetésemet.

A csoport érkezése meglepetés volt számunkra, de nagyon örültünk annak, hogy jöttek.

Távozásuk után már érkeztek folyamatosan a megnyitóra a vendégek.

Gasz Zoli jött elsőként, aki segítette a többi vendég fogadását.

Talán 30-35 látogató érkezett a megnyitó kezdetéig.

Részt vett Őri László, a Baranya Megyei Közgyűlés elnöke, Pécs Megyei Város alpolgármestere, Zag Gábor és sok természetjáró, valamint a Mecsekerdő vezetői, munkatársai. Hoztak pogácsát, kávé, ásványvizet és gyümölcslevet.

Felállították a vetítovásznat, és beállították a projektort is.

Kis késéssel elkezdődött a megnyitó.

Elnök úr köszöntötte a vendégeket, majd felkérte dr. Bátai István ügyvezető elnök urat, hogy tartsa meg előadását a Mecsek Egyesület „mér-földköveiről”.

Előtte és utána népdalokat hallgathattunk hegedű- és brácsakisérettel, ami kedves színtoltja volt az ünnepségnek. Utána a tárlatvezetés következett – érdekes történetek közbevetésével – Baronek Jenő részéről.

Sokan kitartottak, és megköszönték, hogy részt vehettek az eseményen.

Az eltávozásuk után Csillával értékeltük az eseményt, amit jó hangulatúnak minősítettünk.

Mecsek Egyesület - Alapítva 1891
7623 Pécs, Rét u. 8.
Tel.: +36 72 508 215
Adószám: 18301942-1-02
MBH Bank.: 50100112-12002690
www.mecsekegyesulet.hu

MEGHÍVÓ

A Mecsek Egyesület elnöksége tisztelettel meghívja Önt

2024. április 30-án 13:00 órára

Árpádtetőre, a Mecsextrém Park főépületének tetőtérében berendezett Bakancsos Élménytár ünnepélyes megnyitójára.

Program:

12:30-13:00	Érkezés, regisztráció
13:00	Köszöntő, Rudolf Péter elnök
13:05	Mér-földkövek a Mecsek Egyesület életében - előadás Dr. Bátai István ügyvezető elnök
13:30	Tárlatvezetés Baronek Jenővel

A tárlatvezetést követően kötetlen beszélgetésre lesz lehetőség.

Parkolási lehetőség a Mecsextrém Park parkolójában. Koordináták: GPS: N 46°08'12.87", E 18°15'10.00"

Kérem, hogy részvételi szándékát 2024. április 26-ig Tózsér-Márkus Emília részére a tozsér.emilia@mecsekerdo.hu email címre jelezze.

Tisztelettel:

Dr. Bátai István
ügyvezető elnök

A fényképet Kutas László készítette.

12 HÓNAP A MECSEKBE, ÖTÓRAI BESZÉLGETÉSEK

Pappné Halász Andrea

A Mecsek Egyesület „12 hónap a Mecsekben” és „Ötórai beszélgetések” programjai remek lehetőséget kínáltak a Mecseket szeretők és megismerni vágyók számára a 2023-as esztendőben is. A túravezetők és előadók beszámolóí alapján idézzük fel a 2024. év főbb eseményeit. Összeállította: Pappné Halász Andrea

„MECSEKI MONDÁK NYOMÁBAN”

- 2024. február 24.
- Útvonal: Teca Mama Vendéglő – Éger-völgy – Éger-tető – Babás-szerkövek – Zsongor-kő – Jakab-hegy – Remete-rét – Lapis – Sós-hegyi-kilátó – Remete-rét – Mecsekszentkút – Mecsek Gyöngye Panzió – Teca Mama Vendéglő
- Táv: 22,7 km, szintemelkedés: 799 m
- **Túravezető: Szuhán-Glass Beáta**

A túrán nem voltunk sokan, hiszen több lehetőséget is hirdettek pont erre a napra, de annál lelkesebb, vidámabb csapattal jártuk végig a 25 km-es távot.

Voltunk a babás-szerköveknél, a Zsongor-kőnél, a pálos kolostor romjainál, Lapison, a Sós-hegyi kilátónál és a Remeteréten kétszer is.

Talán egy picivel hosszabb is lett a vége, mint ahogy terveztük, de kis csoportban, összesen hat fővel, nem jelentett gondot az a néhány plusz kilométer, sem a Jakab-hegyen beiktatott medvehagymaszüret. Kellemes tempóban, mindenről is jókat beszélgetve haladtunk a lelkes csapattal hegyen-völgyön. Jó társaságban, gyönyörű tájon, remek időjárás mellett gyorsan telt az idő, hamar elrepült az a pár kilométer!

HORZSA SÁNDOR-EMLÉKTÚRA

- 2024. március 16.
- Útvonal: Zobákpusztá – Hidasi-völgy – Csurgó – Hidasi-forrás – Szederindás-kút – Somosipatak – Nyomákói-kút – Vörösfenyő kh. – Máré csárda
- Táv: 15 km. Szintemelkedés: 360 m.
- **Túravezető: Óri Zsuzsanna**

Sajnos az időjárás nem kedvezett és sokan betegek is voltak a „Hétdombos” csapatból. Így kevesen indultunk útnak a Vörösfenyő kulcsosház tisztásán lévő kopjafához, hogy szeretettel és tisztelettel emlékezzünk Horzsa Sanyi bácsira, aki sok-sok komlói diáknak mutatta meg az erdő, a virágok szépségeit, adta tovább a természet szeretetét, és ajándékozta meg a gyerekeket a túrázás élményeivel.

Egy rövidebb (Máré csárda – Vörösfenyő kulcsosház) és egy hosszabb útvonalon érkeztünk az emlékezésre. (Zobákpusztá – Hidasi-völgy – Csurgó – Hidasi-forrás – Szederindás-kút – Somosipatak – Nyomákói-kút – Vörösfenyő kh.) Megküzdve a nagy sárral, az újra „szemetelő” esővel..., de lelkes elszántsággal érkeztünk a tisztáson 2007-ben állított kopjafánkhoz.

Horzsa Sándor

Az elszánt kis csapat.

Hidasi-völgyben a Csurgónál.

*A Vörösfenyő kulcsosház tisztásán
csatlakozott a megemlékezéshez
pár túratársunk*

*Sanyi bácsi fia, Sándor és
Veronika unokája
velünk emlékeztek*

Nagy örömünkre Budapestről – hajnalban autóba ülve – a kárászi indulásra megérkezett Sanyi bácsi idősebbik fia, Sándor, valamint Veronika unokája is, és csatlakoztak a rövidebb útvonalon gyalogló kis csapathoz. Szeretettel megköszöntük, hogy a meghitt emlékezést még emlékezetesebbé tették.

Ótóriai beszélgetések – A 2024. év élőlényei

- 2024.március 27.
- Előadó: Scheitler Adrienn és Lukács Róbert

*Lukács Róbert
Az év gyógynövénye
a borsmenta*

Scheitler Adrienn és Lukács Róbert erdőpedagógus előadása az Ótóriai beszélgetések programban. A márciusi Ótóriai beszélgetések alkalmával a 2024-es év Év élőlényeiről hallhattak előadást a résztvevők.

Az „Év élőlényei” közül legrégebb óta a madarakkal ismerkedhetünk. A programot a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 1979-ben indította el azzal a céllal, hogy a társadalommal megismertesse azokat a madárfajokat, amelyek védelmében a lakosság vagy annak egyes csoportjai (például gazdálkodók, vadászok, pedagógusok) különösen fontos szerepet kaphatnak.

*Az év hullője
a kaszpi haragossikló*

*Scheitler Adrienn
Az év madara a kerecsen sólyom*

Őket követték a fák. Az országos Erdészeti Egyesület 1996 óta választja meg minden évben az „Év fafaját”. A mozgalom célja az adott őshonos fafajjal kapcsolatos figyelemfelhívás és ismeretterjesztés mind az erdész szakemberek, mind a nagyközönség számára.

Közel egy évtizedig csak ezen két élőlénycsoport tagjairól tudhattunk meg többet, de 2006-tól egyre több élőlénycsoportot „fogadott örökbe” egy-egy szakmai szervezet, és mára már minden évben megválasztásra kerül az év gombája, az év hala, az év vadvirága, az év rovara, az év kételtűje vagy hullője, az év gyógynövénye, az év emlőse, és idéntől az év lepkéje.

Március végén kollégámmal róluk – a kerecsensólyomról, a bükről, a szürke galócáról, a réti csíkról, a fehér tündérrózsáról, a közönséges medvelepkéről, a kaszpi haragossiklóról, a borsmentáról, a vadmacskáról és a sisakos sáskárról – meséltünk az érdeklődőknek.

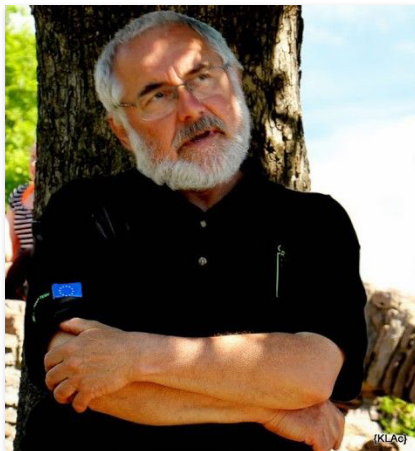

Az előadás résztvevői

Őtóri beszélgetések – A Magyar Madártani Egyesület (első) 50 éve

- 2024. április 24.
- Előadó: Wágner László

1974. január 6-án 196 fővel megalakult a Magyar Madártani Egyesület. Az Egyesület célja, „társadalmi úton előmozdítani a madarak védelmét és segíteni a természetvédelmi szervezetek munkáját a madártani tudományos feladatok megoldásához”. A lelkes önkéntesek egyik legfontosabb célkitűzése a hazai ragadozómadár-állomány feltérképezése, állományának megvédése, az állománycsökkenések megállítása, visszafordítása volt. Az elmúlt 50 év sikertörténete a hazai kerecsensólyom, parlagi sas, kék vércse fészkelőállományának növekedése.

Wágner László

Ugyanilyen sikertörténet az Egyesület címermadarának, a tűzoknak a megvédése is. Napjainkban 116 ország 120 madártani szervezetével tart kapcsolatot az Egyesület. 1990-től az Egyesület neve Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületre változott. Ennek oka az volt, hogy önkénteseink már nemcsak a madarakkal, hanem egyéb élőlényekkel (hüllőkkel, kételtűekkel, lepkékkel stb.) is behatóan foglalkoztak. Egyesületünk, a több mint 10 000 tagnak köszönhetően, hazánk legnagyobb civil természetvédelmi szervezete. A Madártani Intézet berkein belül zajló madárgyűrést átvette az Egyesület. Az elmúlt 50 évben több mint 6,5 millió madárra került jelölő gyűrű. Több mint 32 ezer madár, közel 1 millió visszafogása lett rögzítve, ezenkívül közel 126 ezer külföldi gyűrűs madarat ellenőriztek. Kiemelkedő feladatunk közé tartozik a hazai madárállomány változásainak monitorozása. 1999-ben indult a Minden napi Madaraink Monitoringja program. Szigorúan előírt protokoll alapján történnek a felmérések. Ezek alapján jól nyomon követhetőek a hazai madárvilág változásai. Sajnálatos tény, hogy a mezőgazdasági technológiák változásával az agrárterületeken fészkelő madarak száma jelentős csökkenést szenvedett el. 1974 tavaszán, az országban tizedikként,

Baranya megyében is megalakult a Magyar Madártani Egyesület helyi csoportja. 800 fős taglétszámával a legnépesebb vidéki helyi csoporttá nőtte ki magát. Az elmúlt 50 évben, a megye teljes területén, elvégeztük a ragadozó madár, valamint a gyöngybagolyfelmérést. Évente elvégezzük a fehérgólya-számlálást. 1987-ben indítottuk el a gyöngybagolyvédelmi programunkat. Napjainkban a gyöngybaglyokat 160 költőláda várja. Ez idő alatt több mint 7000 gyöngybagolyfióka repült ki a ládáinkból. Önkénteseink rendszeresen ellenőrzik az évek során fellelt rétisas, vörös és barna kánya, valamint feketególya-fészkeket. A helyi csoport madárvédelmi tevékenysége nemcsak a felmérésekben merül ki, hanem a fellelt problémák megoldását is kezdeményezzük a hivatalos természetvédelmi szervezeteken keresztül. 1981-től működtetjük a Sumonyi Madárvonulás Kutató Állomást. Ez országunk legrégebb óta folyamatosan működő madárgyűrűző állomása. Már több mint 500 ezer madárra került jelölő gyűrű. A fejlesztéseknek köszönhetően már minden évszakban jelölhetjük a madarakat. Helyi csoportunk önkéntesei különféle rendezvényeken, előadások keretein belül népszerűsítik a madarak és a természetvédelem fontosságát.

„ÉLMÉNYEK, SZÉPSÉGEK A KELET-MECSEKBEN”

- 2024. április 27.
- Útvonal: Zobákpusztá – Püspökszentlászló – Zengő-kő – Réka-kunyhó – Szamárp-pihenő – Hárs-tető – Pusztabánya – Takanyó-hát – Zobákpusztá
- Táv: 16 km. Szintemelkedés: 320 m.
- **Túravezető: Őri Zsuzsanna**

*Indul a kis csapat
a Gyopár kulcsosháztól I.*

*Indul a kis csapat
a Gyopár kulcsosháztól II.*

Barangolás a szép tavaszi erdőben

Haladunk Püspökszentlászló felé...

A Réka-völgyben pótolhattuk fogyóban lévő ivóvizünket az Etelka-forrásnál

Bivak
szállásra is alkalmas

Az áttelepített és felújított pihenő
a Réka kunyhó közelében

*Túravezető Öri Zsuzsanna.
Egy kis pihenő, nem csak a
szamaraknak!*

Kellemes túrázóidő, szép útvonal, remek csapat (14 fő), jó hangulat, sok-sok kilométer (kb. 18 km) és még több szintemelkedés..., de túléltük! Röviden így foglalhatom össze ezt a túránkat. Az útvonalunk: Zobákpusztá – Püspökszentlászló – Zengő-kő – Réka-kunyhó – Szamár-pihenő – Hárs-tető – Pusztabánya – Takanyóhát – Zobákpusztá. A Réka-kunyhónál tartottunk egy hosszabb pihenőt és megcsodáltuk a szépen felújított turistaházat és a bivak szállással is kiegészített „pihenőpavilont”. Fáradtan, de élményekben gazdagon érkeztünk vissza körtúránkról.

„A MECSEKI SÁRKÁNYOK ÖRÖKSÉGE”, AVAGY SÁRKÁNYOK NYOMÁBAN A SÁRGÁN!

- 2024. június 9.
- Útvonal: orfűi Sárkány-kút – Vízfő-forrás – Sárkány-forrás – Büdös-kúti pihenő – Lapis – Tettye
- Táv: 15 km, szint: 430 m
- **Túravezető: Kuttor Eszter**

Tematikus túra a baranyai sárkánymondák nyomában, ahol a Mecsek szépséges helyeit járva megismerkedhetünk a természeti jelenségekkel, amelyek a sárkányokat (is) életre keltették. A baranyai sárkány nyomába eredünk, hogy megbizonyosodjunk, létezése nem csupán népmóda, hanem valós alapokon nyugszik. A 2024. június 9-re meghirdetett túra előtti éjszaka a sárkányok akartak elrettenteni minket az égiháborújkkal, de szerencsére az indulás időpontjára, 8:30-ra (pécsi autóbusz-állomás) már teljesen lecsillapodtak. Családiisan, hat fővel indultunk az orfűi Kemping bejárati út

Kuttor Eszter

Sárkányfej a Vízfő-forrás felett

Sárkányvértől bűdös kút

buzsmegállóból, hogy rögtön az elején leküzdjük a legmeredekebb szakaszt a sárga körön a Sárkány-kútig. A legenda szerint a hatalmas szikla mögött egy sárkány lakik, aki amikor nem alszik, akkor dühöng, a forrás pedig morog, amikor pedig fürdik, megindul a forrás vize. Ez lehet a háttérben annak, amit a geológusok sem tudnak megmagyarázni, miszerint az időszakos forrás kiszámíthatatlan és megjósolhatatlan módon működik.

Utunkat a sárga keresztben folytattuk a tavak északi oldalán egészen az orfúi malmokig, majd a Vízfő-tanösvényen a Vízfő-forrásig, amely felett egy sárkány alussza álmát – legalábbis ha beelátjuk a domboldalba. A forrás egyébként a legbővizűbb mecseki forrás, amely Orfú és Komló vízellátására is képes volt. Érdekessége még a szivattyúház, amely a közkeletű elképzelésekkel ellentétben nem hagyma vagy tulipán, hanem mákgubó, Csete György és Dulánszky Jenő munkája, a magyar organikus építészet egyik első alkotása.

Sárkányok lakhelye

A Barlangkutatók-forrása és a Mecsek Háza mellett elhaladva tértünk rá a sárga sávra, majd ráfordultunk a zöld körre, amely túravezetőnk kedvenc helyéhez, a Sárkány-forráshoz vezet. A forrás környezete is magával ragadó, de a mögötte húzódó Sárkány-szurdok vitathatatlanul rakoncátlan sárkányok lakhelye, elég csak végignézni a fél kilométer hosszan szanaszét dobált sziklatömbökön. Utunkat nem erre folytattuk, hanem a jelzett úton mentünk tovább a büdös-kúti kulcsosházhoz, útközben bekukkantottunk a Spirál-barlang betonhengerébe és a Büdös-kúti víznyelőbarlangba is. Ebéd közben megbeszéltük a büdös-kúti sárkány történetét is (a bátor vitéz levágta a sárkány mind a hét fejét, a fenevad beesett a forrásba, és a vérétől büdös a kút vize).

A barlangok, források, kutak után magaslatokra törtünk, és ha már a Lapon keresztül terveztünk Pécsre visszatérni, letekintettünk a Tubesről, majd a Kis-Tubesről, a Mísina kilátójáról, a sípályáról. A Dömörkapunál csak bekukkantottunk a Meseerdőbe, majd a csodálatosan hangulatos Irma úton lecsorogtunk a Tettyére. A Mésztufa-barlang sárkányát csak megemlítettük, mert a buszunk hamarosan érkezett, hogy visszavigyen kalandunk kiindulópontjára.

„AMIKOR VIRÁGBA BORULNAK A GESZTENYEFÁK”

- 2024. június 15.
- Útvonal: Apátvarasdi elágazás – Fodorgyöp – Legénysír – Zengővárkony – Pécsvárad
- Táv: 10 km. Szintemelkedés: 210 m.
- **Túravezető: Tóth Klára**

Tóth Klára

Nekünk, baranyai természetjáróknak a szelíd-gesztenyefák különösen kedvesek a szívünknek, de többnyire az őszi gesztenyés a célpontunk, Rockenbauer Pál emlékezete miatt is. (A Baranya Megyei Természetbarát Szövetség a neves televíziós-rendező tiszteletére 1989 óta vezet emléktúrát a zengővárkonyi gesztenyésben lévő sírhoz minden novemberben.)

Amikor a falu keleti oldalán lévő gesztenyésben, annak is az északkeleti sarkán álló csodálatos példány 2017-ben elnyerte az „Év fája” címet a hazai

Tóth Klára túravezető

A szelídgesztenye termése

versengésben, majd 2018-ban az európai összevetésben – a Hős Fa kategóriában – negyedik helyezett lett, jogosan került az éves túraprogramba, mint célpont.

Többször vezettem ide túrát. Pár éve igyekszem olyan időpontot kiválasztani, amikor virágzásban találjuk őket, bár ez egyre nehezebb, a kiszámíthatatlan időjárás miatt.

Nem mindig sikerül eltalálni, 3-4 hetes eltolódások is vannak.

Idén június harmadik szombatján indultunk útnak, s már ekkor is túl voltak a csúcson, de azért még találtunk nagyon szép, virágzó szelídgesztenyefákat is. Már azon az úton is volt néhány szép szelídgesztenye, amikor északnak fordultunk a Fodorgyöpon. A Legénysírhoz (492 m) jelzetlen, az előző hetek esői miatt kissé sáros úton kapaszkodtunk felfelé. A sírnál megemlékeztünk a szerelemért az életét áldozó fiatalról, aki nem vette figyelembe az első világháborút követő szerb megszállás miatti demarkációs vonalat, menyasszonyát látogatta meg a megszállt területen. Nem tudta elkerülni az őriséget. Míves sírkereszt őrzi emlékét.

Szép szálerdőben haladtunk tovább, majd ereszkedtünk le a P háromszöggel jelzett úton, majd a K + jelzésű útra térve a gyönyörű, hagyásfaktól is gazdag erdősávban jutottunk ki a mezőre, ahonnan már ráláttunk a gesztenyesre, amelynek az ÉK-i határán áll a „Hős Fa”.

Virágzó gesztenyefa

A helyiek emlékezete és a látvány szerint „túlélő fa”. A 300 éves fa túlélte betegségeket, majd azt is, hogy a közelében táborozó katonák felgyújtották, hogy melegedhessenek tüzenél. Törzsén ma is láthatók égési nyomok, üszkös részek.

Ez a gesztenyés magántulajdonban lévő területen van, de (bocsánat!) átsétáltunk az úton, ami átvezet rajta. Csodálatos formájú egyedeket láttunk. A bimbózó hajtásoktól a

teljes virágzásban lévőkön át a kicsi, tüskés burokkal védekező terméséig mindenféleképpen gyönyörködhattunk. Itt fogalmazódott meg az érdeklődő, baráti hangulatban gyalogoló túracsoportban a kérés, hogy jövőre is jöjjünk el ide.

Varázsa van ennek a helynek. Megértjük Rockenbauer Pált, hogy vágyódott erre a vidékre.

Leballagva a faluba, majd Pécsvárad irányába fordulva – természetesen – felkerestük a sírt, Rockenbauer Pál végső nyughelyét, s bizakodva láttuk a betegségeket talán kiheverő, megújuló szelídgesztenyefákat.

Pécsváradon fejeztük be a kellemes hangulatú túrát az ígérettel, hogy jövőre is eljövünk!

EMLÉKEZÉS SARLÓS BOLDOGASSZONY NAPIJÁRA

- 2024. július.07.
- Útvonal: Árpádtető – Tripammer-fa – Ágnes-forrás – Melegmányi-völgy, Mésztufalépcső – Páfrányos – Petnyák – Kőlyuk – Kőfejtő-kút – Cifra malom – Árpád-kori Sarlós Boldogasszony templom – Mánfa – Budafa
- Táv: 15 km. Szintemelkedés: 190 m.
- **Túravezető: Őri Zsuzsanna**

Tartalmas, remek túrát teljesítettünk 19 fővel. Gyönyörű természet, egészséges mozgás, emlékezés Tripammer Károlyra, a kőlyuki monda és a Kőfejtő ismereteinek felidézése, emlékezés Sarlós Boldogasszonyra, a templom legendájának elmesélése, és persze jó hangulat.

Indulás Árpádtetőről

Rövid pihenő a Tripammer-fánál

Látvány a Kőlyuki barlang bejáratától

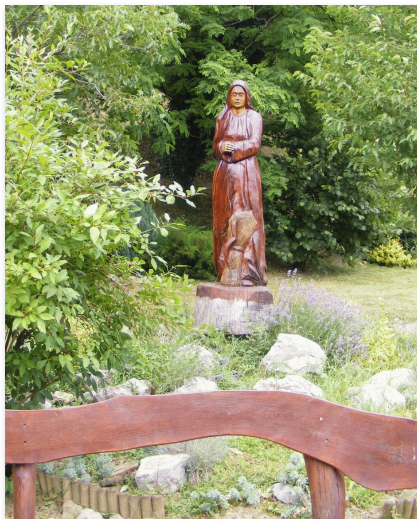
Kőfejtő

Bikfa-forrás

*Mánfai Árpád-kori templom,
melyet Sarlós Boldogasszony
tiszteletére szenteltek fel*

Mánfa település parkjában álló
Sarlós Boldogasszony
szobor

Túravezető Őri Zsuzsanna.
Mánfa-Budafa I. és II. világháborúban
elhunyt halottainak emlékműve.

„TAVAKTÓL... TAVAKHOZ”

- 2024. augusztus 4.
- Útvonal: Sikondai elágazás – Magyarszéki szőlők – Kereszthegy – Vágotpuszta – Bános – Mecsekrákos – Tekerés
- Táv: 15 km. Szintemelkedés: 280 m.
- Túravezető: Papp László

Sikondai horgásztó.

Vágotpuszta harangláb.

A sikondai tó csillogása után a magyarszéki szőlők mellett haladtunk, majd a Kereszt-hegy – a nyári erdő dús lombú fái között áthaladva értünk Vágotpusztára. Rövid pihenő és falatozás után Bános következett, azután leereszkedtünk Mecsekrákosra. A gyönyörű Pécsi-tó mellett mentünk tovább Tekeresig. A 16 km túra egész útvonalán sok-sok szépséget adott a természet, a jó hangulat „csak” ráadás volt.

„GÖDRÉTŐL GÖDRÉIG, AVAGY A VIGADÓ HEGYTŐL A SZALACSKAI ERDŐKIG”

- 2024. november 9.
- Útvonal: Gödre – Gödrekeresztúr – Bagó-mező – Vigadó-hegy – Kaba-hegy – Szent Antal-kápolna – Szalacsikai erdők – Gödre
- Táv: 18 km, szintemelkedés: 320 m
- **Túravezető: Schóber József**

A szeptember közepén esedékes – az esős időjárás miatt elhalasztott – túrát pótoltuk 2024. november 9-én. Nyirkos, ködös időben indulunk a távolsági autóbusz-állomásra, ahonnan a 8 óra 30 perckor induló Kaposvár felé közlekedő járatral utaztunk. A túravezetővel együtt 16 fő vett részt a Gödréből induló és Gödrébe érkező, a „Vigadó-hegytől a Szalacsikai erdőkig” meghirdetett gyalogtúrán. Az autóbusz az Árpádtető kivételével végig hol ritkább, hol sűrűbb ködben haladt.

A gödrei megállóban Jakabos Laura csatlakozott a buszról leszálló csapathoz. A köszöntés és a programismertető után Gödrekeresztúr (korábban Kiskeresztúr) felé vettük az útirányt, majd a dombtetőre érve továbbra is észak-északkelet irányban haladtunk a ködös Bagó-mezőn.

Schóber József

Nagyjából 2,5 km gyaloglás után értük el a 2020-ban Bodó Balázs által felújított Getzó-keresztet. Innen északkelet irányban a mosdósi Vigadó-hegyet vettük célba.

„Pesty Frigyes 1864-es Helységnévtárában Bárány Antal helyi jegyző a következőket jelentette: A Kapos vizén túl igen szép szőlőhegy pompás magaslaton igen jó borokat terem, s ezen hegyen áll egy kápolna is a szőlő közepén, itten a nép egy úgynevezett szőlőhegyi búcsút szokott tartani a lelkes és népszerű Koltay László plébános Úr közbejöttével és buzgó szertartása mellett.”

„A Vigadó hegyi kápolna 1779-ben épült. Alapterülete 7×4 m. Titulusa

Szent Miklós. A nép ajkán élő legenda szerint a mai kőkápolna helyén egy fakápolna állt, melyet a hajósok építették. A falu és a hegy közötti területet ugyanis víz borította, amely később mocsár lett. A monda szerint abban az időben a Kapos hajózható volt, és ezek a hajósok egy nagyobb áradásból megmenekülve, hálájuk jeléül építették a fakápolnát.”

Sajnos a szőlőhegyen nem találkoztunk szőlősgazdával, akinél megkóstolhattuk volna a jó vigadó-hegyi bort. A hegyen álló kis fakilátó felé vettük az irányt. Némi ételt és italt vettünk magunkhoz. A köd miatt a kilátóból sem a Kapos völgyét, sem gróf Pallavicini Ede angol stílusban épült kastélyát (Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház tudószanatóriuma Mosdóson) nem láthattuk. Délkeleti irányba indultunk a szőlőhegyről a Sárkánytói-völgy felé. Csalódottan vettük észre, hogy a millecentenáriumi székely kapu és a faszobrok sincsenek a helyükön, s az Erdélyből hozott fenyők is kiszáradtak. A völgy felé haladva kaszálon mentünk át, s mire leértünk a földútra, csuromvizes lett a cipőnk, s sajnos sokunk zoknijai is. Mielőtt áthaladtunk volna a „lapon”, gyönyörű, nagy szemű kőkényeket kóstolhattunk és gyűjtöttünk zacskóba (ágyas pálinkának kitűnő). Még mindig nyirkos, ködös idő volt, a cipőnk is átázott: nem álldogálhattunk sokat. Irány a Szalacska!

„A Szalacska-hegyen egy ősi földvár maradványai látszanak, ahonnan még az 1800-as évek vége körüli ásatások alkalmával előkerült kora vaskorból és a kelta időkből származó leletanyagból, Darnay Kálmán

ásatásaiból a sümegi állami Darnay-múzeum több termék megtöltő régiség került elő, többek között az itt feltárt kelta pénzverő és öntőműhely is.”

Ma az egykori földvár területén szőlőhegy található, gyümölcsösökkel, szőlőterületekkel, préházakkal. Így kövezett úton haladtunk a hegyre. Több telekgazda is elhaladt mellettünk autóval.

„Szalacska védőszentje páduai Szent Antal. Tiszteletére június közepén szentmisével egybekötve rendezik meg az Antal-napi hegyi búcsút az 1773-ban barokk stílusban épült római katolikus műemlék kápolnánál, mely a hegy legmagasabb pontján áll.”

Ahogy felértünk a kápolnához, három kóbornak tűnő kutya ugatott meg bennünket, aztán egy idősebb úr köszöntötte a csapatot (kezében talán préházkulccsal, suhant át a gondolat az agyunkon). Mint kiderült, az úr valóban több szőlőterület gazdája, és „Szalacska patriótája”, s a kezében a Szent Antal-kápolna kulcsát tartotta. Kinyitotta a kápolnát és elmondta, hogy a falakat fémrudakkal összefogatott, belülről frissen festett, szépen gondozott templomot a löszszakadék közelsége miatt óriási veszély fenyegeti. A kápolna napjai meg vannak számlálva, ha nem sikerül pályázati pénzt, támogatást találni a „meginduló löszfal”, a terület statikai megerősítéséhez. A gazda azt is elmondta, hogy egyik préházát átalakítja vendégházzá, ahol a környéken hűvösebb időben túrázókat meleggel és ebédelőhellyel várja. A következő túra előtt, ha jelezzük, szívesen látja vendégül a csapatot borkóstolóra is. Nem feledjük...

Délnyugat-déli irányban hagytuk el a szőlőhegyet a piros+ jelzésen haladva. A hegy déli oldalán pihenő/esőbeálló és tájékoztatótábla áll. A tábla a szalacsikai kora vaskori és kelta eredetű halomsíros temetkezésről tájékoztatja az érdeklődőket. A piros sáv, zöld sáv jelzésen folytattuk útunkat déli irányba, és örömmel pillantottuk meg a ködben fel-feltűnő napkorongot.

Tubes 20

Aztán kisütött a nap, és a ködtől kifakult tájat csodálatos őszi színekkel festette meg. Most már a zöld sáv jelzésen haladtunk délnyugat-nyugati irányban, Kiskeresztúr felé. Az erdő és mező határán vezetett az út. Jobbra az erdő fáit és balra a sarjadó vetéseket csodálatos fénnel festették meg a nap sugarai.

A kiskeresztúri temetőnél rövid pihenőt követően a Gödre felett a dombon álló Siskovics-kápolna felé haladtunk tovább. Elolvastuk a régi temető német sírköveit, és megcsodáltuk a gótikus/romantikus stílusjegyeket mutató kis templomot. A dombról lefelé indultunk a faluba, abban a reményben, hátha lesz nyitott, üzemelő kocsmá. Sajnos csalódnunk kellett. Így a buszmegállóban elfogyasztottuk a maradék süteményt, aszalt gyümölcsöt, hideg sört... majd felszálltunk a Komló felé közlekedő autóbuszra.

Mondhatjuk úgy is: a ködből indulva a napsütésbe érkeztünk...

Pécs főterén, a Széchenyi téren, a városháza bejáratával szemben áll egy kis toronyszerű építmény, a meteorológiai házikó. Ennek fordulatokban gazdag történetét foglalom össze a nyomtatott és internetes sajtóban megjelent cikkek, valamint a Mecsek Egyesület évkönyveinek felhasználásával készült írásom segítségével.

A 19–20. század fordulóján a természetjárás szinte robbanásszerű növekedésének időszakában a kirándulókat segítő fejlesztések sokasága valósult meg. Jelzett turistautak, erdei pihenők, kilátók épültek országszerte, valamint több városban megjelentek az időjárás változását jelző, illetve dokumentáló műszerekkel felszerelt kis építmények, a meteorológiai házikók. Találkozhatunk ilyen építményekkel többek között Kaposváron, Sopronban, Ótátrafüreden, Pöstyénben, Plzenben, Liberecben, Zág-ráiban, és még hosszan sorolhatnánk a településeket. Mindegyikük közös jellemzője a kitűnő ízléssel megtervezett, általában fémből készített, üveglakokkal ellátott szekrény, melynek belsejében különböző műszerek kaptak elhelyezést, többek között hőmérő, légnyomásmérő, légnedvességmérő, esetenként óra.

Kiss József állami főreáliskolai tanár, idegenforgalmi szakember, turisztikai író, kerékpáros szakíró, a Mecsek Egyesület egyik alapítója és negyven esztendőn át főtitkára, az egyesület tiszteletbeli elnöke 1901-ben vetette fel az ötletet, hogy Pécsen is érdemes lenne felállítani egy időjelző házikót. A megvalósítás előmozdításának érdekében nagy lendülettel indította el a szervezőmunkát, bevonva a kor híres pécsi gyárosait, mestereibereit. A pénzügyi források előteremtéséhez még adománygyűjtést is elindított.

Lássuk, kik voltak azok, akik nagylelkűsége jóvoltából az ötlet valósággá válhatott!

A kő lábazaton nyugvó, galvanizált horganylemezből készült gótikus stílusú pavilon tervezője **Károlyi Emil** volt. 1899-ben szerzett építőmesteri oklevelet. Előbb Budapesten dolgozott, főleg Marton Ákossal közösen, majd 1904-től Pécsen, mint tervező és vállalkozó. Nevéhez fűződik többek között a pécsi Szabadság úti református templom (1904–1907), a Pannónia Sörgyár átépítése és igazgatósági épülete a pécsi Nyár utcában (1912), majd szintén 1912-ben az Apolló mozi.

A kivitelezés **Csukás Zoltán** pécsi bádogosmester érdeme. Csukás Zoltán nem csupán egy jól képzett, sokat foglalkoztatott iparos volt, de művelt, világot látott polgár is, aki rajongott a művészetekért, és jelentős közéleti, valamint publicisztikai tevékenységet is kifejtett. 1884-ben alapítója volt a Pécsi Polgári Daloskörnek, majd 1890-től a Pécsi Dalárda tagja, később igazgatója lett. Az 1907-es pécsi országos kiállítás egyik kezdeményezője volt. Egész életében városa érdekében tevékenykedett. A szobrászmunkákat **Makk Lajos** végezte – itt kell megemlíteni, hogy az eredeti meteorológiai házikót kis sárkányfigurák díszítették, azonban ezek az évtizedek viharaiiban elkallódtak. Régi fényképeken jól megfigyelhetők a kis figurák, melyeknek esztétikai szerepükön túl gyakorlati funkciójuk is volt, mégpedig a vízelvezetés.

A meteorológiai házikó műszereit **Schönwald Imre** órás és ékszerész biztosította. Schönwald Imre közel öt évtizeden át dolgozott Pécsen, kiváló üzleti érzékkel reklámozta arany, ezüst és nikkell zsebóráit, drágakövekkel díszített ékszereit. Az ország szinte összes napilapjában jelentek meg hirdetései. Igazi filantróp volt. Élete során több intézményt is támogatott, többek között a Pécsen létrehozandó városi múzeum javára őskori eszközöket adományozott, míg a Zsolnay-szobor felállításához anyagilag járult hozzá. Lássuk, hogy pontosan milyen műszerek kaptak elhelyezést a házikóban. A műszerek a göttingeni Wilhelm Lambrecht, valamint a párizsi Jules Richard cégek termékei voltak. Az északi oldalon egy aneroid-barométerből és egy thermo-hygroscópából álló berendezés kapott elhelyezést. Utóbbi a harmatpont ingadozását mutatja: ha a harmatpont emelkedik, akkor a mutató süllyed, mivel a levegő páratartalma magas, így nagyobb valószínűséggel lesz eső, illetve fordítva, ha a harmatpont süllyed, a mutató emelkedik, és szép idő van kilátásban. Annak érdekében, hogy a harmatpont változását mindenki figyelemmel tudja kísérni, a műszer mutatóját mindennap reggel 8 óra körül a 0 pontra igazították, így a nap folyamán beálló változást könnyen észlelhette mindenki. A házikó ugyanezen oldalán egy hőmérő is volt, amelyet Celsius, Réaumur és Fahrenheit-féle beosztással is elláttak. A házikó keleti oldalán egy barográf (regisztráló barométer) volt látható. Ebben egy óramű által forgatott rézdobra elhelyezett papírszalagra tintával írta a légnyomás változását egy toll, amelynek pillanatnyi pozíciója a légnyomástól függött. Így a papírszalagon folyamatosan dokumentálásra került a légnyomás változása. A házikóban a műszerek mellett magyarázó ábrákat, táblázatokat, valamint az országos meteorológiai intézet és a helybeli megfigyelő állomás jelentéseit tanulmányozhatták az

érdeklődők. Wilhelm Lambrecht a németországi Göttingenben iparszerűen állította elő a meteorológiai házikókat, a különböző kialakítással és felszereltséggel készült építményeket katalógusokból választhatták ki a vásárlók.

Az építmény köré ízléses korlátot is elhelyeztek, ezek tartóoszlopait és vízszintes rúdjaikat – eredetileg nem láncokkal volt körülvéve az építmény – **Hamerli József** vaskereskedő adományozta. Hamerli Józsefről és a híres iparos-kereskedő családról többek között a Mecsek Egyesület egy korábbi évkönyvében megjelent írásomból lehet részletesebben tájékozódni. (*A Hamerli-dinasztia. Megjelenés helye: A Mecsek Egyesület Évkönyve a 2022-es évről, Pécs, 2023., 162–170. oldal.*)

A famunkákat önköltségi áron **Hoffmann Lajos** cége biztosította. Édesapjával, Károllyal működtették az Első pécsi bútór-, ajtó- és ablakgyárat, ahol többek között a pécsi székesegyház, a királyi ítélőtábla, a postapalota, az állami főreáliskola, a nemzeti színház, a Vasváry-ház, a Szerecsen Patika berendezései és szép asztalosmunkái készültek.

A korabeli források fenti mesterek és vállalkozások mellett megnevezik Buday Bélát és özv. Lange Gyulánét, akik szívességből végeztek kisebb munkákat a meteorológiai házikó létrehozása kapcsán.

Az átadásra 1908. június 15-én került sor. Az építménynek helyet adó térrész abban a korban még kívánnivalót hagyott maga után. Kiss József erről így írt a Mecsek Egyesület korabeli évkönyvében: *„Az időjelző házikó helye a körülményekhez képest elég jól van megválasztva. Benn van a forgalom középpontjában és így könnyen hozzáférhető; a lehetőséghez képest védve van a nap sugarai ellen, s a városházhoz való közeli fekvésénél fogva állandó felügyelet alatt áll, ami a megőrzés szempontjából feltétlenül szükséges. Amilyen csinos azonban a kis állomás, annyira nem szép a keret, mely azt övezi, és reméljük, hogy a város közönsége a M. E. kérelmére a két fasor közötti területet parkíroztatja, hogy így kis házikónk jobban érvényesüljön zöld pázsitos környezetében, mely a Széchenyi térnek is díszítésére fog szolgálni.”*

A térrész rendezésére több mint 20 évet kellett várni a történelmi események miatt. 1918–1921-ig Pécs szerb megszállás alatt állt, ekkor a meteorológiai házikót kifosztották, elvitték belőle a műszereket. A Széchenyi tér 1928-ig piactérként funkcionált, ekkor kezdték meg a tér nagyszabású átalakítását. A munkálatok délről észak felé haladtak, így elsőként a Városháza előtti területet rendezték. 1930-ra a tér alsó felén díszkerítéssel körülvett parkot alakítottak ki, és tulajdonképpen ekkor teljesült Kiss József – és vélhetően rajta kívül sok pécsi polgár – kívánsága: a meteorológiai házikót körülvéző terület is megsépült.

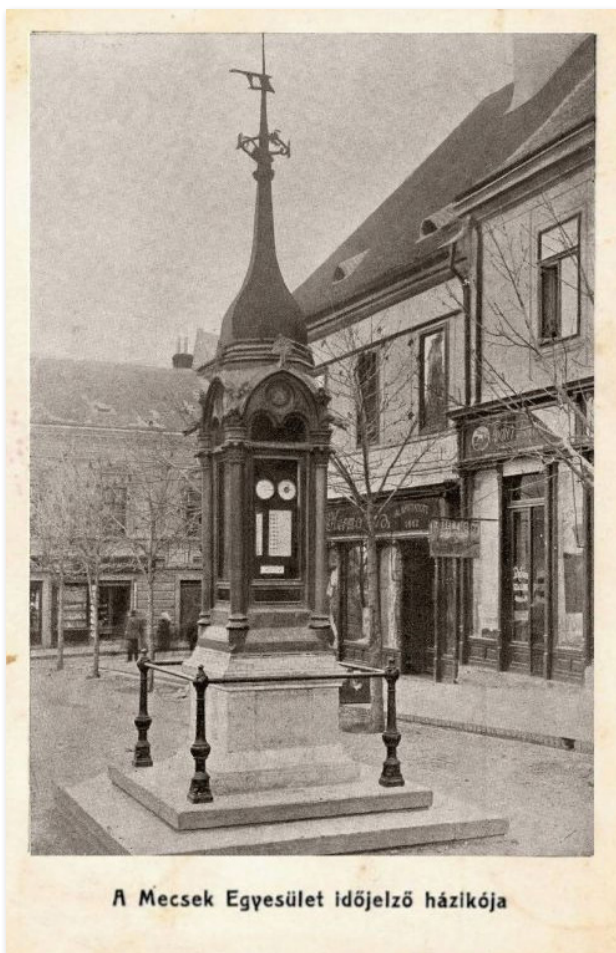
A látványnak sajnos még egy évtizedig sem örülhettek, mivel 1939-ben az építményt a dömörkapui turistaház mellé helyezték át, eredeti funkciójától megfosztva, immár műszerek nélkül. Az üvegek mögött mecseki turistatérképek kaptak elhelyezést. Karbantartását, takarítását továbbra is a Mecsek Egyesület tagjai végezték, egészen az egyesület 1948-ban történt feloszlataáig. Ezt követően az építmény állapota évről évre rosszabbodott, mígnem 1961-ben a Dömörkapunál kialakított buszforduló közepére került. Egyes vélemények szerint a vidámpark és az úttörővasút építésével összefüggésben történt az áthelyezés, talán azért, hogy az akkor újonnan megépült attrakciók sora egy további látványossággal gazdagodjon.

1991-ben, a Mecsek Egyesület alapításának századik évfordulójára, a Pécsi Városszépítő és Városvédő Egyesület kezdeményezésére visszakerült eredeti helyére, a Széchenyi térre a házikó, melyet restauráltak, műszereit pótolták, ismét mutatta az időjárás adatokat. Az eredeti helyre való visszaállítást a Pécsi Polgármesteri Hivatal mellett a Hungária Biztosító Baranya Megyei Igazgatósága, az Országos Meteorológiai Szolgálat Pogányi Állomása, a Mecseki Intéző Bizottság, a Konzum Rt. is támogatta. Az építmény felújítását a Pécsi Építő- és Tatarozó Vállalat végezte. A házikót 1991–1996-ig Felcser László és Szabó László építésszek gondozták, majd 1996. januártól 1999. júliusig a Hevesy György Műszaki Szakközépiskola vállalta ezt a feladatot. 1999. július 15-től a Pollack Mihály Építőipari Szakiskola és Szakközépiskola gondozta.

2010-ben, Pécs Európa Kulturális Fővárosa évében a Mecsek Egyesület tagjai vették át az építmény kezelését. Az 1991 óta eltelt közel két évtized után ismét szükség volt a felújításra. Ekkor megerősítették a díszkorlátot az építmény körül, kitisztították a belső teret, elhelyeztek egy réztáblát az eredeti felállítás 1908-as évszámával és az egyesület jelvényével, valamint archív fotókat, egy ismertetőt az építmény történetéről, továbbá három évkönyvet a Mecsek Egyesület kiadványaiból. A műszerek ideig-óraig működtek, de pár év elteltével ismét a gondozatlanság látszatát keltették a fakuló évkönyvek és a nem működő berendezések. Jelen sorok szerzője ekkor felajánlotta, hogy a hőmérő, a barométer és a hygrométer megtartása mellett, időjárás adatokat tartalmazó információkat, diagramokat tartalmazó, korabeli stílusban kivitelezett táblákat helyez el a házikóban, és javasolta az inaktív műszerek Mecsek Egyesület relikviagyűjteményébe való áthelyezését. Az elképzelés csak részben valósulhatott meg, a tervezett négy táblából kettő készülhetett el, a műszerek a felújítás ígérétevel a házikóban maradtak. Sajnos az azóta

eltelt évtized során e tekintetben nem történt változás, a műszerek jelen cikk írásakor is a házikóban porosodnak, üzemem kívül. A legfőbb probléma azonban nem ez, hanem az építmény jelentős megdőlése, állapotromlása. Mielőbb szükség lenne a restaurálására, eredeti formájában történő helyreállítására, hogy Pécs e különleges látványossága még sokáig szolgálhassa a városlakókat és az ide látogató turistákat.

Képek

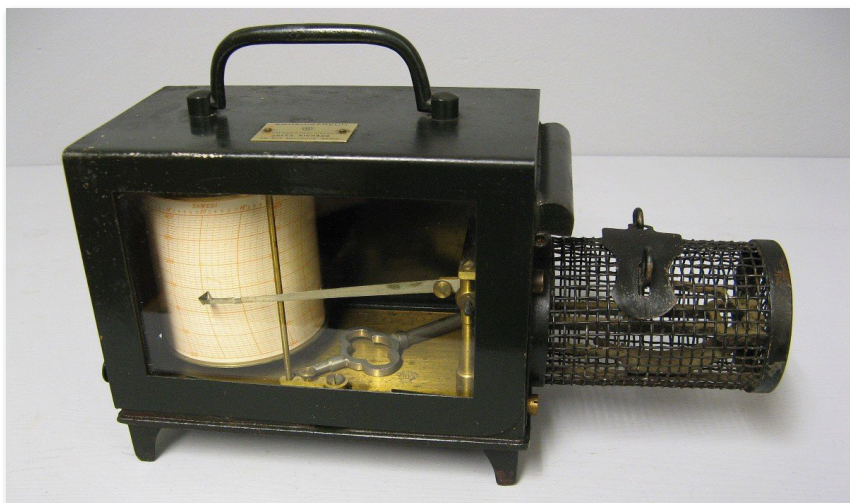
Képeslap a meteorológiai házikóról annak átadása után

Wilhelm Lambrecht katalógusának borítója

Meteorológiai házikó Wilhelm Lambrecht katalógusának 26. oldalán

Termográf, a párizsi Jules Richard cégének terméke

Képeslap a meteorológiai házikóval, a tér rendezése előtt

A Széchenyi tér az 1930-as évek elején

A Széchenyi tér az 1930-as évek végén, a meteorológiai házikó már nincs a helyén

A házikó a dömörkapui turistaház mellett, 1939-ben

A dömörkapui buszforduló közepén

Az 1990-es évek: újra a Széchenyi téren

A BALATON-FELVIDÉK LEGSZEBB KILÁTÓI

Bóday Miklós

A Balaton-felvidéken az utóbbi időben gomba módra szaporodnak a szebbnél szebb épített kilátók, melyeket ha megmászunk, csodás kilátás nyílik a magyar tengerre és a part menti településekre, valamint a Bakony csodálatos tájaira. A kilátók többsége csak gyalog közelíthető meg, de szinte mindegyikhez könnyű túrával elérhetünk.

Ebben az ismertetőmben szeretném az olvasót arra ösztönözni, hogy minél több kilátót látogasson meg, és csodálja meg a magyar tenger és környéke szépségeit.

Az ismertetőmben nem kívánok a kilátókhöz útvonalat javasolni, ezt mindenki az indulás előtt maga válassza ki.

Festetics-kilátó – Gyenesdiás

2000-ben született újjá a Keszthelyi-hegység dényugati oldalán, 235 méter magasan a fából épült kilátó, mely a hegység egyik legnépszerűbb kilátója. Mindössze három emeletet kell megmászni a legfelső szintre, ahonnan fantasztikus kilátás tárul elénk. Az alatta található Nagyréten halad el az Országos Kéktúra jelzése.

Berzsenyi-kilátó – Gyenesdiás

A gyenesdiási Nagymezőről indulva érünk a 355 méter magas Petőhegyen lévő kilátóhoz, amely 1951-ben épült. A 2002-ben teljesen megújult építményhez megéri felkapaszkodni, ugyanis tiszta időben ellátni a Mecsek vonulatáig, és persze látni a Keszthelyi-öblöt és a Zalai-dombságot is.

Batsányi-kilátó – Balatongyörök

A Balatongyörök feletti Pap-hegy csúcsán, 270 méteren álló kilátóból gyönyörű panoráma nyílik a Szigligeti-öböl felé. A háromszintes, fából épült, lapos sátozott kilátót 2014-ben építették újjá.

Bél Mátyás-kilátó – Balatongyörök

A Garga-hegyen 221 méter magasan épült kilátóhoz nagyjából 70 méter szintkülönbséget kell legyőzni, hogy felérjünk. A kilátóból pompás panoráma nyílik a Balatonra, a Szent György-kápolnára, a Badacsonyra és a Szent György-hegyre is.

Bél Mátyás-kilátó

Padkúii kilátó – Balatongyörök

Korábban állt a dombon egy magasas, de a környező fák olyan magasra nőttek, hogy már semmit nem lehetett látni a tájból, így a Bakonyi Attila által tervezett és 2015-ben átadott kilátó ezt a problémát megoldotta. Ma a kilátóból gyönyörű kilátás nyílik a környező tájra. A kilátó mellett három kopjafa állít emléket kiváló zalai túrázóknak.

Padkúii kilátó

Tücsökdomb kilátó – Nemesvita

A több mint 22 méter magas kilátó hét pihenőszintes. A kilátóról körpanorámában gyönyörködhetünk. Északról a Bakony vonulatai látszanak, tiszta időben a Somló

is feltűnik. Keletre a Tapolcai-medence tárul elénk a vulkanikus hegyekkel. A látkép előterében feltűnik Törekpuszta a kúriával, és Répa Rozi, Sobri Jóska nagy szerelmének csárdájával.

Kisfaludy-kilátó – Badacsonytomaj

A Badacsony legmagasabb pontján az 1960-as években emelt, s az idő vasfoga által megtépázott kilátó 2011-ben született újjá Kőmíves Szabolcs építész tervei alapján. A hétszintes kilátó az ég felé kinyíló forgástest alakú acélszerkezetét borovifenyőből készült palást borítja. Belül spirállépcsőn juthatunk föl a panorámaszintre. A 18 méter magas kilátóhoz egy egészen merdek, több mint másfél kilométer hosszú túraösvény vezet a Szegedy Róza-háztól, de megéri, mert varázslatos panorámában lesz részünk a magasból. A kilátó alatt látható egy kő, ami a Badacsony csúcsát jelöli, ez 437,4 méter.

Soós-hegyi kilátó – Balatonkenese

Balatonkenesén, a Tátorján tanösvényen feljutva a Soós-hegyre, 175 méter magasra, már feltárul a csodálatos panoráma a siófoki szállodák-tól egészen a Tihanyi-félszigetig. A kilátó egy adótorony köré épült.

Somlyó-hegyi kilátó – Alsóórs

Alsóórs egyik kiemelt látnivalója a Somlyó-hegyen 228 méteren magasodó kilátó, amely egy korábbi, de az idők folyamán veszélyessé vált messzelátó helyére épült 2015-ben. A hatszögű alaprajzú, 17,5 méter magas fafenyő építményt Magyar János tervezte.

Böck-hegyi kilátó – Ábrahámhegy

Az Ábrahámhegy közepén emelkedő Böck-hegyen álló kilátót 2002-ben adták át. A háromemeletes kilátó legmagasabb pontjára felérve, mely 11,5 méter, tiszta időben csodálatos kilátás nyílik a fonyódi hegyre vagy a Balaton-felvidék vonulataira.

Millenniumi kilátó – Révfülöp

2001-ben a magyar államalapítás ezeréves évfordulójának emlékére állították a kilátót a Fülöp-hegyen 276 méter magasan Pelényi Gyula tervei alapján. A kilátó 2020 februárjában leégett, 2021 nyarára újjáépítették. A 22 méter magas építmény formáját, szerkezetét és anyagát tekintve is a Balaton egyik legizgalmasabb kilátója.

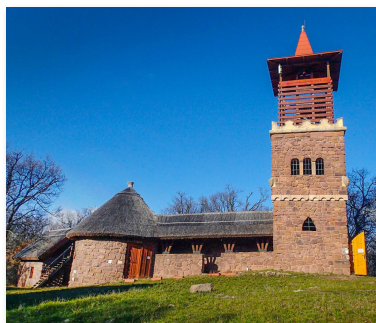

Őrtorony kilátó – Tihany

A 216 méteres Apáti-hegyen 2016 őszén adták át a Tihanyi-félsziget egyetlen épített kilátóját, az egykori római őrtornyokat idéző, impozáns, háromemeletes kilátót. A 16,5 méter magas, fából és helyi terméskőből épült kilátóból gyönyörű körpanoráma tárul elénk. Láthatjuk az apátságot, a Külső- és Belső-tavat, Balatonfüredet, és természetesen a Balatont. Tiszta időben a túlsparton Siófok, Zamárdi, Balatonföldvár is tisztán látható.

Szabadság kilátó – Alsóórs

Padányi Gulyás Jenő tervei alapján épült 1935-ben, a 298 méter magas Csere-hegyre. A kilátó permi vöröskőből épült. Ez volt az első kőből épült kilátó a Balaton-felvidéken. Eredeti neve Horthy Miklós-kilátó volt, majd az 1950-es években Szabadság kilátóra keresztelték. A kilátó nevét az önkormányzat Csere-hegyi kilátóra változtatta.

Endródi Sándor-kilátó – Csupak

2015-ben adták át a Csupakot északról határoló, 327 méter magas Csákány-hegy tetejére emelt Endródi Sándor-kilátót, mely egy 1972-ben épített, ám megrongálódott kilátó helyén áll. Nevét a veszprémi születésű Endródi Sándorról, a 19. századi költőről, műfordítóról kapta. A kilátó teljes magassága 18,5, a járószintje pedig 11,5 méter. A fából készült toronyból páratlan kilátás nyílik a Bakonyra és a Balaton keleti medencéjére.

Jókai-kilátó – Balatonfüred

A Tamás-hegyen 315 méteren fából épült kilátó igen népszerű a túrázók körében. Felső szintjéről csodálatos 360 fokos panoráma nyílik a Balatonra és a környék településeire.

Kossuth-kilátó – Mencshely

Az eredeti kilátót 1962-ben építették Dörögce és Mencshely között félúton, a mai építmény 2015 óta várja a látogatókat. 399 méterével ez a környék legmagasabb pontja, amely a Balaton-felvidék egyik legszebb panorámáját nyújtja. A kilátó melletti tanösvényt járva megismerhetjük a hegy történetét.

Eötvös Károly-kilátó – Szentbékállia

Szentbékállán a Fekete-hegyen 363 méter magasan 1950-ben épült kilátót vöröskőből építették. Nevét Eötvös Károlyról, a nagy balatoni mesemondóról kapta. 1978-ban vörösfenyőből újjáépítették. A kilátóból rálátás nyílik a Balaton középső medencéjére, a Káli-medencére. A Fekete-hegyen átvezet az Országos Kéktúra útvonala is.

Természetesen az ismertetőm nem teljes, még számos kilátó található a Balaton északi partja közelében. És még egy jó tanács, ne csak a kilátókat látogassátok meg, hanem a környékbeli szebbnél szebb településeket és kirándulópontokat is.

SZÜLETÉSNAPODRA EMLÉKEZÜNK

Temesi Endre Miklós

„Mögöttem mindig ott a hegy”¹

(MÓCS SZANISZLÓ)

Előszóként szeretném említeni, hogy „Horvát Adolf Olivér születés-napi emléktúra” lesz

2009. március 7-én írta – A Mecsek Egyesület programfüzete.

„Emlékezzünk az emlékkőnél”² Akkor így írtam:

Az emlékkő annak állít emléket, aki a Mecsek Egyesület évkönyveiben írásával már 1933-ban szerepelt. Az 1934-es évkönyvben „*Képek a Mecsek és a Mecsekalja növényvilágából*” írt a vadvirágos különlegességekről. 1935-ben a ciszterci gimnázium tanáráként a Mecsek Egyesület Munka- és Természetvédelmi Osztály titkára, majd egy év múlva elnöke lett. A Mecsek Egyesület évkönyveiben tudhatsz róla! „*A Mecsek flórájának kutatója, a biológiatudományok doktora, a Mecsek Egyesület Örökös Tiszteletbeli Elnöke*”, olvashatod itt a márványtablán. Virágot helyezünk az emléktáblánál, meggyújtjuk a mécsest, a születésnapját követő napon ma, március 7-én. Az emléktábla avatására 2007. október 17-én sokan eljöttünk. Emlékezzünk a ciszterci paptanárra, a tudósra. Az emléktábla tizedik sorában ez áll: „*ciszteri rendi szerzetes*”.

1 MÓCS Szaniszló dr. OCist. jelmondata.* Kula, 1862. július 30. † Berlin, 1904. február 24. A Mecsek Egyesület Évkönyvében 1892-es egyesületi évről, kiadva 1893-ban szerepel 16. o. 286. sorszám alatt. Néhány kiemelésem a ciszterci tanárok közül: Ágh Géza, Timót dr. választmányi tag, (15. o. 13. sorszám; **Bitter** Illés, Béla dr. 15. o. 37. sorszám; **Buzássy** Ábel, József dr. 60. sorszám; **Gyikos** Péter, Imre dr. választmányi tag, 16. o. 142. sorszám; **Incedy** Dénes, Ágoston főgimn. ig. 16. o. 175. sorszám; **Szegedy** Fülöp, János 17. o. 413. sorszám; **Zalay** Mihály, Lajos 17. o. 477. sorszám alatt. Dr. POLGÁRDY Géza: *A százötven éve született Mócs Szaniszló emlékezete* »**Szaniszló-pihenő**«. – 1890-ben ismét Pécsre került tanárnak, ahol aztán haláláig oktatott és hódolt a természet iránti rajongásának. Odaadó és rajongó barátja volt a Mecsek hegységnek, hazánk eme elbűvölően szép, s különösen nekünk, a Mecsek Egyesület tagjainak fontos természeti egységének. Rendkívül aktív tagja volt a Mecsek feltárására, ápolására, idegenforgalmának fejlesztésére. **A Szaniszló-pihenő avatását 1905. szeptember 5-én tartották.** Száz főnél is többen voltak. A Mecsek Egyesület évkönyve 2012. Régi évf. 70. sz. Új évf. 16. sz. 43–46.

2 „Robusztus szikla, fekete gránittáblával...” / Romváry Ferenc, Pécs Lexikon I. k. 304. o.

Ma a 2023-as évkönyv címdoldalán látható a csodálatos szépségű Ben-
cés Gábor fotói: *A Horvát Adolf Olivér emlékút jelzőkő helyének kiválasztá-
sa és felállítása* 7–14. o. Ui.: Baronek Jenő: *Rövid mesék* c., alatt: „HORVÁT
ADOLF OLIVÉR emlékútnak neveztük el”. Az emlékkő megtekintésére
2023. október 24-én 13:00 órára Baronek Jenő meghívottja voltam. Elme-
sélte az emlékkő történetét a kezdetektől a felállításáig. A jelzett emlékút
Misina–Tubes hegycsúcsok környéke természetvédelmi területe 1974 óta
a **Városi Parkerdő³ része**. Tubesig menve többször kísérte tanár úr kül-
földi vendégeit, annál is inkább, mivel a területet természetes növényta-
karó borítja.

A Misina–Tubes gerinc és déli hegyoldala sok tekintetben a Mecsek
növénytanilag legértékesebb része. Viszonylag kis területen több mint
ötven védett növényfaj fordul elő, melyek közül kettő fokozottan védett.
Legértékesebb a *Waldstein pimpó* és *Waldsteinia geodis*.

Néhány védett növényfaj: nagyezerjófű, magyar repcsény, magyar zer-
gevirág, vagy egyéb jellegzetes növény, mint az illatos hunyor, fényes
galaj, piros gólyaorr...

Sziklafüves lejtőin néhány alacsony gypsizinten védett: ezüstös úti-
fű, sárga kövirózsa, leánykőöröcsin, majomkosbor, különösen védett:
szarvasbangó, bíbor sallangvirág...

Karsztbokorerdőben rendszeres gyakorisággal társul: szúrós csodabo-
gyó, pirítógyökér, jerikói lonc. [...]

Kevey Balázs, dr. Szabó László Gyula, dr. Ripszám István és a BLOKOM
megbízott embere, és jómagam több alkalommal ültünk le, hogy a Hor-
vát Adolfról nevezett út, sétány legyen Tubesig, az út kezdetén emlékosz-
lop felállításával. Sajnos a covid időszaka már nem oldotta meg. Így hála
Baronek Jenőnek, hogy ő is szívén viselte a mi gondolatunkat, és meg is
valósította – mindez áldozatos munkájába került. – Köszönet érte.

***

Születésnapodra emlékezünk 2013. március 3-án (vasárnap)⁴

„Horvát Adolf Olivér-emléktúra” / Túravezető Börcsök György

1907. március 6-án, 106 évvel ezelőtt született a Mecsek európai híró
tudós kutatója, a ciszterci paptanár. Újságok sokasága (53) írt róla, és
másutt megjelenő írások méltatták a Mecsek növényvilágához *fűződő sze-
retetét, tudományos munkásságát*.

3 A Mecsek Egyesület évkönyve a 2020-as egyesületi évről. 196. o. idéztem Horvát A. O.:
»A Mecsek legnagyobb veszélyben lévő természeti kincsét, a város felett elterülő park-
erdő növénytakaróját sürgősen és erélyesen védje meg [...] 1940.«

4 Tekintettel arra, hogy régebben a túra megemlékező anyaga nem került az évkönyvbe,
pótlólagos lehetőséget kaptam.

1851-ben még ezt írta a városról **Fényes Elek** *Magyarország geográfiai szótára* c. művében: »Pécs igen régi nevezetes királyi város Baranya megyében, a szőlőkkel, gesztenyés, bikkes és tölgyes erdőkkel koszorúzott **Mecsekhegy déli oldalán** [...]. A lakosok jövedelmének kútfeje a bortermesztés, mely szép fekvésű szőlőhegyen igen becses fejr és vörös borral fizet.«

A századfordulón **Agh Timót dr.**⁵ már egy lényegesen megváltozott állapotot mutat be:

»Egykori büszkeségünk és Pécs város értelmes lakóinak aranybányája borunk volt. Ámde az országos csapás, melyet a filokszerá okozott, letarolta a város felett elterjedő szőlőhegyeinket és kopáran állnak az édes nedűt termelt dombok, csupán a hajdani jólétet bizonyító palotaszerű présházak tanúskodnak róla, hogy itt milyen jólét lakozott.«

»Festői környezetben, a **Mecsek hegység déli lábánál**, a hegy és síkság találkozásánál, ahol a szelíd lankák zamatos gyümölcsöt érlelnek és a tüzésború hegyoldalak felett büszkén emeli a felhők közé erdő koszorúzza fejét a Jakabhegy, a Tubes és a Misina, ott építették évszázadok az ipar és kereskedelem gócpontjává, a tudomány és művészet déli végvárává Pécssett, a „*kétezeréves város*”-t.«⁶

Pécssett már az 1880-as években voltak próbálkozások turistaegyesület létesítésére. 1884-ben **Fekete Mihály** tiszti főügyész, **Maléter Rudolf ügyvéd**, dr. **Schaurek** Bódog jogakadémiai tanár, **Blum Gyula** és **Sándor Kálmán** próbálkozása még nem járt sikerrel.

A sikerrel járó szervezést 1890 tavaszán **Vaszary Gyula** dr. városi rendőrkapitány indította el. Az ő kezdeményezésére gyűltek össze **Dischka Győző főreáliskolai igazgató**⁷ szobájában **Békeffy Remig**,⁸ **Bolgár Kálmán** ügyvéd és újságíró, **Dr. Gerecze Péter**,⁹ **Szuly János** ügyvéd, akik ekkor elhatározták az Egyesület mielőbbi megalakítását. Rövidesen **Kiss József** tanár és **Németh Béla** ügyvéd is bekapcsolódott a munkába.

5 **ÁGH Géza, Timót dr.** OCist.*Iharosberény, 1862. október 10. (1889–1900-ig főgimnáziumi tanár Pécssett). Választmányi tag. Rendes tag, 15. oldal, 13. sorszám alatt. (ME Évk. 1892). Részletes: *Ciszterci tanárok a Mecsek Egyesület tagjai*. Egyesületi év, oldalszám / sorszám. **Közreadta, Temesi**

6 Szerk.: **KOLTA János** (1956: 175. o.): *Pécs*, Pécsi Szikra Nyomda, 5. o.

7 **DISCHKA** igazgató, 1882–1901. Pécsi Magyar Királyi Állami Főreáliskola. Jogutódja a Széchenyi István Gimnázium...

7. **BALOGH Anita** – **VESZPRÉMI Renáta** – **BOGÁR Gergely** Széchenyi I. Gimnázium és Szakközépiskola, Pécs (2008): *A 150 éves Pécsi Állami Főreáliskola kiváló tanárai* Természet Világa, 139. évf. 2. sz. 2008. február

8 **BÉKEFFI Remig** dr. O. Cist. tanár, 1880–1883., 1885–1893. A Pécsi Ciszterci Rend Főgimnáziuma

9 **GERECZE Péter** dr. tanár 1881–1894. Pécsi Magyar Királyi Állami Főreáliskola / Lábjegyzetek, Temesi

A Mecsek-szépítő egyeslet célja¹⁰

»...Az egyesülésnek tehát az a voltaképi célja, hogy a Mecsek oly utakkal, útjelzőkkel stb. láttassék el, hogy azokon könnyen, élvezetesen. eltávolítás veszedelme nélkül sétálni, igazabban mondva: kirándulásokat eszközölni lehessen... elágazó utak összekötése, útmutatókkal való jelzése, valamint padok állítása, pihenő helyek létesítése, mellházak építése által alkalmat s kedvet nyerjenek a szabadba menni, testüket edzeni, lelküket üdíteni. [...]. Mindezekről az alapszabályok nem szólnak, [...]«

Mecsek-Egyesület

»A régi időkben e szép város jó öregei megelégedtek a természetadta előnyökkel – és a nagy hasznukra vált borkereskedésen kívül alig gondoltak egyébire. [...], idegen meglátogatta városunkat, **bámulta** annak a Mecsek tövében elnyúló és **mérföldekre terjedő**, kies fekvésű **szőlőhegyeit és a szó legszorosabb értelmében megirigyelte azt**. Lehet e csodálkozni, ha a pécsi ember annak nemcsak szépségében gyönyörködhetett naponként, de használatát élvezte, szőlőhatárán kívül **nem keresett magának más kedélyt vidító kirándulási helyet?**

De – fájdalom – ma már egészen másképp áll a dolog. Az ide zárandó vidékiek is elkomolyodnak e város gyöngyét képező szőlőhegyek gyors pusztulásán. [...]. Városunk más irányban rohamos fejlődése jogos reményt nyújt nekünk arra, hogy a lehetővé tett **olcsó „filléres” utazás alkalmából** számtalan vidéki fogja városunkat megtekintésre méltatni. Ezen remény bátorít engem arra, hogy a mélyen tisztelt nagyközönséget felkérjem egy olyan egyeslet pártolására, mely ma már szomorú képet ábrázoló szőlőhegy határán túl, **az öreg Mecsek belsejében, kiaknázná azt a kincset, melyet Pécsen is igen kevesen ismernek**, s meg lehetünk győződve, hogy **minden vidékit elragad erdőségünk csodaszerű szépsége egy-egy kis paradicsomnak nevezhető** és évről-évre fog szaporodni azok száma kik, – csak e szempontból is – **meg fogják városunkat látogatni**. – Azért tehát szeretett városunk jól fölfogott érdekében kövessünk el mindent, hogy ezen szép jövőt jósló egyeslet még ez év őszén megkezdhesse áldásosnak ígérkező működését.« *Vaszary Gyula dr.*¹¹

Az 1948. október 23-án kelt 502. 146/1948. IV. BM. számú rendelet **feloszlatta, megszüntette az 58 évig működő Mecsek Egyesületet**, mely 1891-ben a második volt a Trianon előtti Magyarországon. **1993. április 30-án tíz fő közös akaratával újjáalakult a Mecsek Egyesület.**

10 Pécsi Figyelő XVIII. évf. 1890. 74. sz. október 29. 2–3. o.

11 Pécsi Figyelő, 1890. október 11. 4. o.

A Baranya Megyei Bíróság az 1989. évi II. törvény 15. §-ának (1) bek. alapján 1028 sorszám alatt **nyilvántartásba vette a Mecsek Egyesületet 1993. június 17-én.**

Az újjáalakult egyesület elnöke Somogyvári Imre, titkára Kovács Szabó János volt.

Az 1/1993. (VII.12.) sz. határozat alapján az egyesület **tagjai közt elsőnek említve Horvát Adolf Olivért**, és még 17 személyt. **Tanár úr 87 éves.** 1995. március 22-én elfogadta, ezzel a Mecsek Egyesület „**örökös tiszteletbeli elnöke**” címet a Közgyűlés **Horvát Adolf Olivérnek** adta. Tanár úr 89 éves.¹²

»Harminc éve foglalkozom a Mecsek növényzetével. Az első tíz év volt a flórákutató ideje, amikor az egyes növényfajokat tanulmányoztam, és elkészítettük a Mecsek növényföldrajzi térképét, a következő tíz évben a növénytársulásokat, most pedig a baranyai flórát tanulmányozom. Ez a munka sok kitűnő eredményt hozott. Kiderült, hogy a Mecsekben közel 15 növényfaj él, melyeket az ország más táján hiába keresnénk. S az az érdekes, hogy nemcsak növényföldrajzi határokat találunk a Mecsekben, azaz olyan növényeket, amelyek elterjedtségének ez a legészakibb pontja. A magyar kikerics és a **bakszarvú lepkeszeg például** egész Horvátországban nem fordul elő. Legközelebbi lelőhelye **Fiume**. S az is érdekes, hogy a Mecsek leggyakoribb növénye, a **majomkosbor**, az ország többi részén egyáltalán nem fordul elő.

– Nem is csoda, ha minden évben sok **külföldi biológus érkezik Pécsre** tanulmányozni a Mecsek flóráját. Dr. Horvát Olivér is eljutott már előadásával Bécsbe, Berlinbe. Az egyetlen bánata csak az, hogy: – **»a mecseki építkezések sok növényfajt kiirtanak, nem beszélve a kirándulókról, akik a védett növények gyűjtésére specializálják magukat.** Akkor például, amikor bejelentették, hogy a vad pünkösdi rózsza védett növény, egész karavánok indultak vad pünkösdi rózsát szedni. Így az utóbbi időben inkább nem is nyilvánítunk semmiféle növényt védetté.«¹³ »Eleinte kötelességből, később már szenvedélyből mintegy 33 éve kutatom a Mecsek növényvilágát. Eddigi munkám során 170 a Mecsekre nézve új fajt fedeztem fel. Foglalkoztam azzal is, hogy milyen talajon, milyen éghajlati adottságok mellett, milyen növények élnek együtt,

12 »Horvát Adolf ciszterci tanár, botanikus *1907. Baranya megye flórájának kutatásával és feldolgozásával szerzett érdemeket.« *Új Idők Lexikona* XIII. k. 3226. o. [1936–1942-ig I–XXIV. k. Még három lexikonban szerepel: Magyar katolikus lexikon, 2000. V. k. 36., Révay újlexikona, 2002. X. k. 95. o. Pécs Lexikon 2010. I. k. 314. o. Szabó László Gy. dr. írása.

13 LÁZÁR, Pécsi Esti Napló IV. évf. 58. sz. 1962. március 10. 2.

milyen növénytársulások fordulnak elő. Az elmúlt évtizedben pedig a Tudományos Akadémia megbízásából fel is térképeztem az egész Mecsek erdei növénytársulásait. A Mecseken túlmenően olyan nagyszabású összehasonlító növényföldrajzi munkára, mint a mostani, **még nem volt alkalmam. Ez az út tette lehetővé, hogy olyan helyen járjak, ahol a Mecsekhez hasonlóan délies szubmediterrán tölgyesek és gesztenyések találhatók.** Mivel két kongresszuson is részt vettem, könnyű helyzetem volt, mert több országból jött meghívás és sok helyen ismerősöket is üdvözölhettem. Vonattal 6000 kilométert, gépkocsin pedig 4000 km-t tettem meg. **Jártam Ausztriában, Svájcban, Nyugat-Németországban, Olaszországban és Jugoszláviában. Bécs körül a magyaralföldi jellegű növénytársulások hazájában, a Lajta hegységben és a Bécs környéki borvidéken.** Érdekes, hogy a bécsi erdőben olyan növényfajokat találtam, amelyek eddig elkerülték az ottani kutatók figyelmét. Utam egyik legfelejthetlenebb állomása a **svájci Jura-hegység** volt. Neusatelnél a hegy fekvése éppen olyan, akár a mi Mecsekünkét látná az ember, csak az 1400 méter magas hegy lábához tó simul a szántóföld helyett. Olaszországi tartózkodásom egyik érdekes epizódja nem kapcsolatos hivatalos úti céloommal. **A vonatban az olasz Catania nevű városka egyik neves zeneszerzőjével utaztam. Amikor megtudta, hogy pécsi vagyok, felragyogott az arca.** Elmesélte, hogy nagyon szereti a magyarokat, s hogy a **pécsi kórus, amikor Cataniában járt, az ő szerzeményét adta elő meglepetésként. Milyen kicsi is a világ.**

Sziciliában a tengerparti mélyszíntén húzódnak Olaszország legszebb narancs- és citromligetei. valamint az örökzöld tölgyöveget, ami hiányzik nálunk. Bár délebbre van tőlünk az 1400 méter magas Abruzzokon **lévő bükkös,** növényzete nagy hasonlóságot mutat a mieinkkel. Jugoszláviában a **Fruška-gorán és a belgrádi Avalán is úgy éreztem, mintha itthon járnék.** Sokat megtaláltam a Mecsek balkáni jellegű fajai közül a **dél-ausztriai Klagenfurtban** is. Így az irodalomból jól ismert növények egy részét eredeti környezetükben ismerhettem meg. [...].

A hosszú útra körülményes lett volna magammal vinni a gyűjtött növényeket, így az ottani intézmények megígérték, hogy preparálják és az ideszállításáról is gondoskodnak. Már várom az első csomagot **Páduából, Cataniából, Belgrádból, Zürichből.** A gyűjtemény a pécsi Janus Pannonius Múzeum természettudományi osztályának törzsgyűjteményébe kerül majd **összehasonlító** anyagként. Remélhetőleg nemsokára itthon is találkozhatok új ismerőseimmel, mert a külföldi tudósok

nagyra becsülik a mi tudományos eredményeinket, s annyira érdeklődnek a délkelet-európai növényvilág iránt, hogy a Nemzetközi Növénytanügyi Társ. 1965-ben itt kívánja megtartani kongresszusát. Természetesen útjuk egyik állomás a Mecsek lesz – mondta – dr. Horvát Olivér, a 63 napos külföldi útjáról.«¹⁴

»Dr. Horvát Adolf Olivér, a biológiai tudományok kandidátusa a napokban tért vissza hetvennapos növényföldrajzi európai tanulmányútjáról. Bejárta Ausztriát, Olaszországot, Franciaországot, a Német Szövetségi Köztársaságot, Belgiumot, Svájcot és Angliát. Útjának hármas célja volt. Franciaországba azért utazott, hogy még életben találja Braun-Banquet, a Mont Pellierben lévő **Nemzetközi Növényföldrajzi Kutató Intézet 80 éves alapítóját és igazgatóját**, a növénypszichológia nagymesterét. Svájcba a nyugat-balkáni és kelet-alpesi Növénytanügyi Társaság hívta meg, hogy a dél-magyarországi hárserdőkről tartson előadást. Ugyanakkor meghívást kapott Edinburghba, a Nemzetközi Botanikus Világkongresszusra is, hogy ott a Mecsek növényföldrajzi térképezéséről és annak eredményeiről tartson beszámolót.«¹⁵

Még néhány szó arról, amit Horvát Adolf tanár úr felvetett írásaiban, a „**virágos Pécs**” kívánalma. **Kenessey Aladár dr.:** »Fáradásuk gyümölcse az a **161 virágos erkély és ablak**, melyek Pécs utcáit díszítik s az utcai járókelőket gyönyörködtetik, s melyek az élet gondjaitól gyötört lelkekre határozottan üdítőleg, vidámitólag hatnak. A Mecsek Egyesület Parkosztálya a maga részéről méltányolni akarván a város közönségének városépítő igyekezetét, legutóbb tartott értekezletén elhatározta, hogy a virág-díszített ablakok tulajdonosai közül a három legérdeműsabbat emléktárggyal **tünteti ki, a többi arra érdemesek között pedig elismert okleveleket oszt ki, Jellasich Károly dr. elnöke** alatt. **Csermák Ede, Kiss József, Nowotarsky Miska és Kenessey Aladár dr.** tagokból álló bizottságot küldötte ki a **virágdíszes erkélyek és ablakok** megtekintésére, azoknak megbírálására és a **jutalom odaítélése iránt való javaslatételre.**«¹⁶

»A városnak ez a kopársága még a Mecsektől elvonatkoztatva is kietlen, sivár. Valami olyan, mint embernél a léleknélküliség. **Az általános városképnek** melegnek, bensőségesnek, közvetlennek kell lennie,

14 WESZL Márta: *Dunántúli Napló*, XX. évf. 205. szám. 1963. szeptember 3. 5. o.

15 PUSZTAI József: *Dunántúli Napló*, XXI. évf. 1964. szeptember 17. 5. o.

16 KENESSEY Aladár dr. A Mecsek Egyesület, Parkosztály titkára, *Pécsi Napló*, XVIII. évf. 1909. július 11. 155. sz. 3. o.

olyannak, amely lakói lelkiségét tükrözi, mint gyermekmosoly az ártatlanságot. Pécs városképe impozáns, de kissé rideg. Azokon az építészeti hibákon, amik rideggé teszik, évtizedek folyamán a városrendezés talán enyhíteni fog, momentán azonban **csak virágkultusz ápolása, terjesztése segíthet.** A virágkultusznak olyan mértékű felkarolása, amely a kőhalmaznak tetszetős külsőt kölcsönöz, **a háztömegeket virágdíszsel ruházza fel,** és végeredményben megvalósítja azt a fogalmat, amit a *Virágos Pécs* rejt magában. A »*vadvirágos Mecsekalja*« öltön valóságot, legyen étellel teljes igazság. Szónoki frázisból avanszájlon élő valósággá uccáink **házaain, házaink ablakai-ban.** Az ő virágszeretetük keljen versenyre városszeretetükkel. S ez a városszeretetük jusson kifejezésre abban is, hogy az öreg Pécs régi és új házait gyengéd, gondos kézzel virágdíszbe öltöztetik. Legyen Pécs lelkiségének külső kifejezője az a sok-sok ezer virág, ami a pécsi hölgyek megértő buzgalmából, a város minden ablakából a járókelőkre mosolyog, színt sugározva, illatot lehelve, szemet gyönyörködtetve és megvalósítva a szállóigét, virágossá téve a Mecsekalját.¹⁷

Köszönjük a Mecsek Egyesület nevében, hogy időt, fáradságot nem kímélve eljöttek a Horvát Adolf Olivér-emléktúrára, emlékezetére, ismeretük horizontját néhány anyaggal bővítve.

Temesi Endre Miklós

Két írásom megjelent: *A Mecsek Egyesület évkönyve a 2020-as egyesületi évről* c. évkönyvben 2018. március 11. 190–198. o., és a 2022. egyesületi évről kiadott 2011. március 6. 155–160. o. elmondottak.

Horvát Adolf Olivér

Tóth László felvétele.

Megj.: Cseri László: *A ciszterci paptanár Természetbúvár*, 2001/1. szám

17 Pécsi Napló, XLIII. évf. 1934. 94. sz. április 27. 1. o.

Horvát Olivér Adolf:

»Így aztán talán elmondhatom Horatiussal, hogy **Non omnis moriar**, nem egészen halok meg (latin idézettel innen ered a címe a tanár úrra való emlékezés, Temesi), amikor majd nem leszek az élők sorában, mert ameddig kutatják a flórát és a vegetációt Magyarországon, s amíg a pécsi lokálpatriotizmus a Mecseket értékeli, addig munkáim mindig kézbe kerülnek.«

D. I. (Dunai Imre, / Temesi): Pécs város kitüntettjei Horvát Adolf Olivér Dunántúli Napló, 1991. szeptember 2.

A Horvát Adolf Olivér jelzőkő

A VIHAR FÉLELMETES URA ÉS AZ ISTENTELEEN HEGY

Dr. Montskó Péter

Egy évvel ezelőtt a Pirin-hegységben túráztunk. Először jártam ott, csodálatos élmény volt. Most mégsem magáról a hegységről szeretnék írni, hiszen ott már sok magyar megfordult előttem is, és sokan ismerik szépségeit. Jelen írásban két, számomra nagyon érdekes csúcsról szeretnék írni.

Először az ejtett gondolkodóba, hogy a Pirin-hegység miért nem a legmagasabb csúcsáról kapta a nevét. Pedig jobbra ez a bevett gyakorlat. Számtalan példa van rá a magyarországi és külföldi hegységekben egyaránt. Magyarországon Pilis, Gerecse, Horvátországban a Papuk, Romániában a Retezat. A Pirinben a legmagasabb csúcs 2914 méter, míg maga a Pirin-csúcs „mindössze” 2593 méter. Sajátos módon a lehetséges magyarázatot az ósláv mitológiánál kell keresni. Eszerint a főisten Perunnak nevezik. Ő a villámlás, a vihar, a tűz istene. Róla nevezték el a hegységet. A szláv főisten széles rokonsággal rendelkezik. Közülük a legfontosabb talán Zeusz. Távolabbi rokona Jupiter. De rendelkezik

*Perun isten ábrázolása
egy ősi kőfaragványon (1. kép)*

még egy skandináv unokatestvérrel is. Rangsorban ő a második viking isten, Thor, Odin fia. Őt mindig kalapáccsal a kezében ábrázolják, mint a korai kőfaragványokon Perunt is. (1. kép) Perun főisten másik attribútuma a villám, melyet a kezében tart hatalmas jelképeként. Amivel akármikor lesújthat. (2. kép) Zeuszt ugyanúgy ábrázolják. Mindkettejük lakhelyét hegycsúcsra helyezte a hívő halandó. Zeusz az Olymposzon trónol, Perun a legmagasabbnak tartott csúcson. Azért mondom, hogy a „legmagasabbnak tartott”, mert a síkság, a völgy felől virtuálisan ez a legmagasabb pont. Illetve nyugatról ez a csúcs látszik csupán, a hegység távolabbi és legmagasabb pontja nem. Ez kellett tehát, ami a főisten székhelyének megfelel.

Elképzelhető az is, hogy a zivatartelheők jellemzően itt alakultak ki. Az istenekben hívő, odalent élő gazdálkodó ember mindig azt látta, hogy a vihar a hegyről, ebből a magasságból érkezik és csap le rá, őreá vagy a féltett terményére. Babonás félelemmel nézegethették a csúcst, hogy vajon a főisten milyen hangulatban van. Aki a Pirinben júliusban jár, valóban megtapasztalhatja, milyen egy magashegyi vihar. A legmagasabb csúcs, a Vihren még alliterál is a magyar vihar szóval. A túrákat ebben a hónapban célszerű kora délutánra befejezni. Aztán már minden Perun isten kezében van. Véleményem szerint ez lehet a magyarázat arra, hogy miért a szerényebb magasságú csúcsra helyezték az ószlávok főistenüket, melynek a neve később az egész hegység névadója lett. (3. kép)

Perun isten egy 21. századi, romantikus stílusban festett képen (2. kép)

*A Pirin legszebb része a Márvány-gerinc.
A névadó csúcs a kép bal szélén, a főgerincen túl látható. (3. kép)*

Nem ez az egyetlen földrajzi pont, mely megőrizte a pogány főisten nevét. Bosznia-Hercegovinában található a Perun-havas. Szarajevótól délre, Kraljeva Sutjeska a bosnyák királyok egykori székhelye és központi vára fölé magasodik. Itt az eredeti név nem is módosult az idők során. Inkább egy hegygerinc, mint markáns csúcs, a tetejét gyephavas borítja. Ez a közvetlen környék legmagasabb pontja. (Kiváló a körpanoráma.) A főisten nyugalmát senki sem zavarja. A hegy a legmagasabban fekvő faluból is csak jó 1,5 órás gyaloglással érhető el.

A Pirin-hegység keleti szélén egy nem kevésbé érdekes hegycsúcs található. Ez a Bezbog. Ha lefordítjuk, jelentése Isten nélkül. A hely, melyet Isten elhagyott. A hely, ahol már csak magadra számíthatsz, a teremtő, akiben hiszel, itt már nem tud neked segíteni. Ez a hegycsúcs megint azért kaphatott figyelmet, mert a keleti oldalról, a völgyből ez az első hegy, mely feltűnik. A középkor embere nem járta a magashegységeket. Babonás félelemmel méregették a hegyeket, úgy gondolták, azok már a szellemek lakhelyei. Csak addig a magasságig mentek fel, ameddig a gazdasági érdek megkívánta. Fakitermelők vagy az uraságot vadászat során kísérő személyek, esetleg orvvadászok mentek fel az erdőkre a hegyekre. A magashegyi legeltetés csak későbbi „ötlet” volt. A történelmi Magyarországon például csak a 19. század elején kezdett meghonosodni.

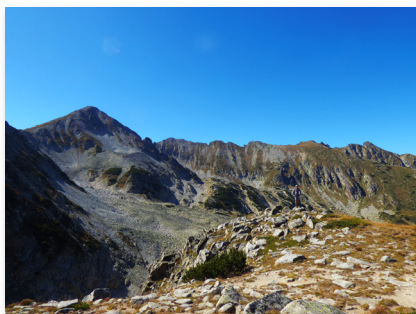

A Popovo jezero távlati képen (4. kép)

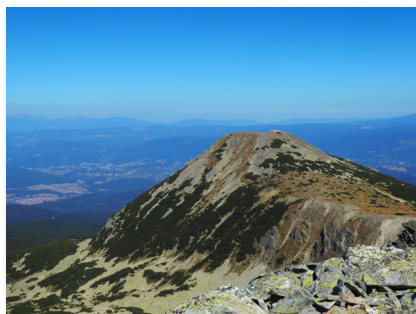
legyen, a közelben található a Pap tava (Popovo jezero). Ezen a tengerszemén egy aprócska sziget látható, mely a legenda szerint egy ott elmerült pap fejfedője. A görögkeleti vallásban a pópát rendkívüli módon tisztelik, szinte babonás félelemmel. (A rendőr nem meri megbírságotolni!) Hogy mégis így nevezték el a tavat, nehezen érthető. Mi történhetett. Megszegte a hallgatólagos tilalmat? (4. kép)

A Bezbog-hegyet a fenyőerdő szintje felett járhatatlan törpefenyő borítja. Ennek fája már hasznavehetetlen volt. A vadászok ebben a magasságban már nem tévedtek. A hegy tabuvá vált. „Ha olyan bolond vagy, hát menj fel.” „Csak magadra számíthatsz, illetve magadra vethetsz, ha valami történik veled.” Ez lehet az Istentelen hegy etimológiája. Hogy a kép még árnyaltabb

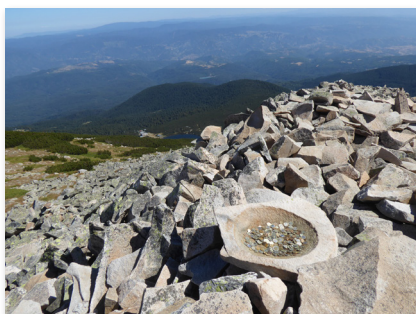
A ma embere már bátrabb. Bár a hegyi túrázás megint csak a 19. század végének vívmánya. Ekkor indult el az alpesi turizmus. Nos, mi sem csak alulról nézegettük a Bezbog hegyet. A kitartóbbak gyalog mehetnek fel egy erdei köves úton. A kényelmesebbek libegővel. A két út egy hegyi tengerszemnél találkozik. Egy szebb időket látott turistaház is található itt. A túrázók jelentős része a jelzett úton, a Popovo jezero, vagy a főgerinc irányába indul. A mi hegyünkre, úgy tűnt, nem vezet fel út. Sem tábla, sem turistajelzés nem látszott. A helybeli gyakorlottnak látszó túrázók sem tudtak adni javaslatot. Végül találtunk egy vékony csapást, mely az irányát tekintve biztatónak tűnt. A csúcstól egyébként a tótól látható. Sokat kapaszkodva, a sűrű törpefenyősön keresztül feljutottunk. Az isten által elhagyott hegyre istentelenül meredek ösvény vezetett fel. De a panoráma minden nehézségért kárpótolt. (5. kép) 2645 méter magasságba jutottunk fel. Katartikus élmény, a természet harmóniája kézzelfogható. A Bezbog még csak az első csúcstól az innen kezdődő főgerinc előtt. (6. kép)

*Kilátás a Bezbog-csúcsról
a magasabb hegyek felé (5. kép)*

*A Bezbog-csúcs kissé magasabbról
déli irányból (6. kép)*

*Az adománygyűjtő medence
a csúcskereszt tövében (7. kép)*

*Sztupa
az Istentelen hegyen (8. kép)*

Ezért talán kevésbé népszerű. Lefelé azonban sokan kitérnek ide. A csúcson kereszt áll, és annak tövében csodák csodája, egy persely. (7. kép) Funkcióját tekintve az. Valójában egy kőmedence, mely tele van aprópénzzel. Minden náció mindenféle aprópénzével. Minden erre túrázó hozzátesz, senki nem nyúl hozzá. Ha akarom, a szokásos turista babona. „Itt hagyom az aprót, hogy visszatérjek ide.” Ha akarom, fohászkodás a teremtő jóindulatáért. A hegységben máshol is látható kereszt a magasabb csúcson. de adományt senki sem hagy ott, csak a Bezboag hegyen. A misztikus hangulat még úgy válik teljessé, hogy a csúcson sokan sztupákat is emelnek. (8. kép) Ez egy apró kövekből épült torony, melynek szokása Tibetből származott. Ott a hegyen járók ezzel kívánták megnyerni a sors, a kiszámíthatatlan elemek jóindulatát. Itt az Istentelen hegyen mindenki a maga módján próbál kapcsolatot teremteni a transzcendenciával. A két különleges hangulatú csúcs leírásával szerettem volna a Pirin-hegység nagyszerűségét érzékeltetni. Mindenki menjen el oda.

A Mecsek Egyesület a Lyceum-templomban tartotta évváró programját. A templom freskói a Jakab-hegyi pálos kolostor történetét idézi fel számunkra.

Baronek Jenő köszöntése után Puskás Antal atya, a Magyarországi Pálosok Tartományfőnöke áldotta meg a hallgatóságot, majd tájékoztatást adott a pálos rend történetéről, helyzetéről.

Dr. Bártai István, a Mecsek Egyesület ügyvezető elnöke tájékoztatta a tag-ságot az egyesület megvalósított projektjeiről.

Baronek Jenő megköszönte Ripszám Istvánnak, a MECSEKERDŐ vezérigazgatójának, hogy a Zsongor-kő munkálatait elindította, Kulcsár Péternek, a DDNP Igazgatóság munkatársának a munka megszervezését és irányítását, valamint minden résztvevőnek, akik a munkában részt vettek.

Ezután került sor a Mecsek Kórus (dr. Balatoni Sándor vezető, karnagy, orgonaművész) produkciójára, a végén az orgona hangjában gyönyörködhattünk.

MEGHÍVÓ

A Mecsek Egyesület Elnöksége tisztelettel meghívja Önt
2024. december 4-én, szerdán 17 órára a
a Lyceum templomban tartandó
évbúcsúztató rendezvényre.

Az évváró rendezvényen fellép a Mecsek Kórus

ÁLDOTT, BÉKÉS KARÁCSONYT ÉS
TERMÉSZETJÁRÁSBAN GAZDAG ÚJ ÉVET
KIVÁN
A MECSEK EGYESÜLET VEZETŐSÉGE!

Dr. Bártai István ügyvezető elnök   Rudolf Péter elnök   Tózsér-Márkus Emília titkár

Gasz Zoltán

Baronek Jenő

Dr. Bártai István

Puskás Antal atya

Rudolf Péter

*A pécsi Mecsek Kórus.
Vezetője dr. Balatoni Sándor karnagy, orgonaművész.*

A képeket Kutas László készítette

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy emlékezetes napom. Reggeli órákban felhívtam egy embert, „szakálla volt kender, felmászott egy fára, leesett a sárba”. Annyira sáros lett, hogy soha sem látszott már embernek, ennek csak ő volt az okozója.

Gondoltam, meghívom még egyszer az életben, talán utoljára, oda, abba az egy közösségbe, ahova tartozott valaha. Reménykedtem abban, hogy eljön, még egyszer közénk tartozónak érezheti magát.

Nem jött el az egyesület egyik nevezetes eseményére sem, ezzel hozzásegített egy közösséget ahhoz, hogy örökre elfelejtsük, amit nagyon is megérdemel.

Az ilyen szűk látókörű, lusta, nem közösségi, magának való embernek így múlik el az élete. Rossz lehet neki, hogy haragszik mindenki-re, talán az életre is. Ő így akarta, akkor legyen így.

Itt a vége, fuss el véle.

Ügyvezetőelnök-változás a Mecsek Egyesületben

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy rossz emlékű ügyvezető elnöke az egyesületnek.

Több év összeviesszóság, vergődés és semmittevés után új lendületet vett a munka az egyesületben. Dr. Varga Tamás lemondása után viszont ért az élet a közösségben.

Az új ügyvezető elnök, dr. Batai István új szint, lendületet hozott – reményeim szerint –, amelyhez elnök úr, Rudolf Péter aktív hozzáállása is hozzájárul. A tagság aktivizálása új lendületet vett.

Ismét lesz a Lyceum-templomban műsoros évzáró. A templom vezetése, a pálosok is jó együttműködő partnerek. A hely és a program is az egyesülethez méltó, a Mecsek Kórus ad műsort.

A tagságnak ez is nagyon fontos kérdés, a programok helye és színvonala.

Talán kiegyensúlyozottá teszi a működést ez az általam fontosnak tartott esemény is.

Ennyi talán elég erről is, fuss el véle.

A Zsongor-kő korlátjának javítása (2024. október)

14–(15)–16.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis csapat, akinek eszébe jutott, hogy az 1892-ben a Mecsek Egyesület által felállított korlátot biztonságossá tegye.

Erre egy kissé borús, októberi napon került sor.

Október 14-én (hétfőn) 10 óra 20 perckor beindították az aggregátort, amit terepjáróval hoztak fel a hegyre, majd kézben vitték a kilátópont-ra, a helyszínre.

Nagyon óvatosan kezdték a vörös homokkőben a korlát tartóoszlopainak lazítását, hogy a korlát kiemelhető legyen. Közel két óra alatt az első oszlopnál ez sikerült. A második, harmadik következett (a hétből), a többi sajnos magától már kilazult.

A munkát „segítette” a déli harangszó, amit a cserkúti Árpád-kori templomból hallottunk.

13 óra 43-kor a korlát mozgatható lett.

El kellett gondolkodni azon, hogy a teljes korlát kiemelése és az autókhoz való felcipelése hogyan történjen. Hosszú lécek segítségével „összecsavarozták” a korlátokat, hogy felhozzák a természetes kőlépcsőkön az autókig.

A korlát hiányára figyelmeztetik a látogatókat a Kulcsár Péter által kihelyezett táblák.

A felújításra már a projekt megkezdése előtt figyelmeztette a látogatókat a Facebook-posztjában a Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatóság tájegységvezetője.

A Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatóság tájékoztatója a Facebookon.

„Tájékoztatjuk a Tisztelt Túrázókat, Erdőlátogatókat, hogy a Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzetben található Zsongor-kő kilátó várhatóan 2024. október 14-től október 18-ig nem látogatható. A Jakab-hegy déli oldalán kialakult természetes sziklaalakzatra a Mecsek Egyesület 1892-ben helyezte ki a ma is eredeti állapotában található kovácsoltvas korlátot. A patinás szerkezet jóval több mint száz éve állja az időjárás viszontagságait és szolgálja az ide látogatók biztonságát. Napjainkra a korlát lábait befoglaló kőzet több helyen berepedt, a lábak kimozdultak korábbi helyükről és korrodáltak, hiányosak lettek. A helyreállítás a szerkezet egészének kiemelésével és elszállításával kezdődik. A javítást szakipari műhelyben végzik egy-két nap alatt. A visszaállítás a helyszínen készített új furatokba várhatóan a fenti időszakban történik.

Megértésüket, türelmüket köszönjük!”

Következett a nem mindennapi mutatvány, hat ügyes ember bemutatásában.

Sikerült!

*Balról jobbra: Kulcsár Péter, Hauck Nándor, Baronek Jenő, Bodó János,
Borsi Lakatos László, Pintér Dávid*

Ők voltak:

Kulcsár Péter,

Völgyi Sándor,

Jancsi Attila,

Hauck Nándi,

Borsi Lakatos László,

dr Bártai István (ME ügyvezető elnöke).

Kiderült, hogy az utánfutóra nem fér fel, egy külön teherautót kellett kérni. A teherautó a korlátot Pécsváradra szállította. Sofőr: Bagó János. A Schneider Fémipari Kft., Pécsvárad végezte a lakatosmunkát. 2024. október 16-án.

A teherautó visszahozta a lakatosműhelyből a korlátot Kulcsár Péter autója segítségével, más irányból, mint ahogy a leszállítás történt. Sofőr felfelé: Hannl Róbert.

Az ügyes emberek a korlátot levitték a helyére, és „visszatették”, a mélyített lyukakba helyezték, és „beragasztották”.

Remélem, újabb 130 évet kiszolgál, az odalátogatóknak pedig biztonságot ad.

Akik csinálták:

Kulcsár Péter (DDNP),
Völgyi Sándor (DDNP),
Hauk Nándor (Mecsekerdő),
Pintér Dávid (Mecsekerdő),
Jancsi Attila (DDNP),
Bodó János (DDNP),
Borsi Lakatos László (DDNP),
Kincses Miklós (Mecsekerdő),
Pongrácz Piroska (Mecsekerdő).

Boldog embernek tartom magam, hogy ezt a munkát – mindkét napon – a helyszínen végignézhettem. (Egy kicsit távolról, felülről, a kőlépcsők felső indulásától. Sajnos segíteni nem tudtam, de lélekben „velük” voltam, mintha csináltam volna a többiekkel együtt ezt a különleges munkát.)

A felújítás a Mecsek Egyesület talán legnagyobb munkája volt a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság és a Mecsekerdő kooperációjában, segítségével. Az összefogás megmutatkozott abban is, hogy a költségeket is elosztották. A Mecsekerdő vállalta a fuvar költséget, a DDNP Igazgatóság az eszköz bérlést, a tömítőanyag megvételét, a Mecsek Egyesület fizette a lakatosmunkát és megvásárolta a vídia fúrószálat.

Fontosnak tartom leírni Ripszám István vezérigazgató úr kezdeményező segítségét, a munka megszervezését és elindítását. A legfontosabb volt Kulcsár Péter szervező és irányító munkája.

Mecsekerdő tájékoztatója:

Jó hírünk is van, mára (2024. október 17.) újra látogatható a Zsongor-kő kilátó! A Mecsekerdő és a Duna–Dráva Nemzeti Park október 17-én eredeti helyére visszaállította a kovácsoltvas korlátot, a kilátó a mai naptól ismét látogatható. Arra kirándulnátok?

A cserkúti Árpád-kori templomtól indulva a piros négyzetten haladva, majd a kék háromszögre térve felvezet az út a Zsongor-kőig. Ez az útszakasz meredek, de gyors odajutást eredményez. Az Éger-völgyből megközelítve a zöld sávon kell felfelé haladni az Éger-tetőre, majd tovább a zöld sávon a pálos kolostor romjai tekinthető meg, ahonnan nyugati irányba rátérünk a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúrára, amelyen haladva szintén a Zsongor-kőnél lyukadunk ki.

Itt a mese vége, fuss el véle.

A zsongorkő korlátján az építési dátum.

Zsongorkő korlátjának készítője Gianone Sándor

A Mecsekerdő családi napja Árpádtetőn

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy családi nap Árpádtetőn. 2024. december.5-én, szombaton sokan voltak a találkozón.

E dolgozók és családtagjaik közül sokan meglátogatták a Mecsek Egyesület Múzeumát.

Öröm volt mesélni azoknak, akik érdeklődéssel figyelték a múlt és a jelen történéseit a Mecsekről.

Azoknak, akik a hegyekkel, az erdővel foglalkoznak, meglepődve hallgatták azokat az eseményeket, amiket egy civil szervezet csinált azon a területen, ahol ők dolgoznak.

Talán nevezhető ez közös munkának is.

Több család nagyobb létszámmal is visszatért, sokat kérdeztek, érdeklődéssel hallgatták a válaszokat.

Köszönöm nekik, hogy eljöttek, és elviszik hírért a múzeumnak.

Ez egy igazi mese volt, fuss el véle, akkor is igaz marad.

Petőczpusztán egy „tábla“ került a kápolna kerítésére

Egyszer volt, hol nem volt, egyszer otthonomban dolgozva csengett a mobiltelefonom.

Bóday Miklós – mindig egyedül túrázó – barátom telefonált szeptember végén, október elején.

– Szia, Jenő, monda, képzeld, valaki egy táblát tett a petőczy kápolna kerítésének falára, közvetlen a kápolna bejáratának bal oldalára.

– Gondolhatod, kiről szól, remélem, kitaláltad(?), gondolom, mondtam neki.

A beszélgetés után elküldte a fényképét is.

Kérdezte tőlem: – Jenő, ki tehette ezt, mert van rajta egy név is, nekem a Néróé nem volt ismerős. Nem volt komoly ember, az bizonyos, monda, hogy jut ilyen valakinek az eszébe, hogy ilyen helyre, „ilyen” táblát tegyen, monda.

– Egyetértek, válaszoltam, fel vagyok háborodva, mondtam neki.

Ő is fel volt háborodva.

Felvetődött problémaként az eset az elnökségi ülésen is.

A reakciók megegyeztek a mi véleményünkkel.

Tegnap a Zsongor-kőnél végzett munkák után (október 14-én), arrafelé (a petőczy kápolna) kanyarodott Batai Pisti hazafelé menet, hogy ő is megnézze, lássa a tényt, a helyzetet.

Kellemes meglepetés ért mindkettőnket, a tábla szerencsére eltűnt, csak egy koszorú szalaggal volt a szögre akasztva. Pisti körüljárta az építményt, a táblát nem találta. Csoda történt, valaki intelligens ember lévén eltávolította a nem oda való dolgot az épület kerítéséről, faláról. Talán aki odatette, annak megvilágosult az elméje, hogy rosszat tett, vagy másként történt, nem tudom, de így van jól, így helyes. Mindegy, a lényeg, hogy visszaállt az eredeti állapot. ami megnyugtat sokunkat. Itt a mese vége, fusson el, aki ilyet tett „véle”.

Az istenkúti turistaház és a Béke-forrás táblája

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy turistaház.

A Természetbarátok Turista Egyesülete turistaházat épített az Abaligeti út és az Istenkúti út elágazásának közelében.

A vendéglőként működő turistaház bezárása után lakópark épült a helyén.

Megmentettük a ház és a ház „alatt” működő Béke-forrás tábláját Kiss Lajossal és Balog Pistivel.

A Sportsarnokban létrehozott Sportmúzeumba kerültek a táblák, általam.

A Mecsek Egyesület múzeumának Árpádtetőre költöztetésekor felmerült bennem, hogy a Sportsarnokból a múzeumba kellene költöztetni a táblákat.

A költöztetésre 2024. október 21-én került sor. Kutas Lacival csináljuk, mivel korosabbak lettünk, segítenek a táblák levételében és felvitelében.

Remélem, sikerül a költöztetés.

Róth Ernő igazgatóhelyetttessel és Gergővel, a Mecsextrém Park vezetőjével megbeszéltem, hogy segítenek. Nehéz megbeszélések voltak. Visszatelefonált, hogy hétfőn délelőtt menjünk érte.

A menedékházat, majd későbbi vendéglőt 1980-ban bezárták, majd lebontották.

A házon és a forráson lévő táblákat Kiss Lajos, Balogh István és Baronek Jenő megmentették.

A táblák a Sportcsarnok múzeumába, majd 2024 novemberében a Mecsek Egyesület Múzeumába kerültek, Baronek Jenő elkérte, visszakérte a Sportcsarnok igazgatójától, aki készségesen odaadta, hogy méltó helyére kerülhessen.

Itt a vége, fuss el véle.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy Panteon a Büdös-kúti kulcsosház közelében.

Sok-sok tábla van azóta feltéve a kőfalra, amióta elkészült a kőszikla feletti kereszt. A sok tábla azt jelzi, hogy már sokan nem járják a természetet, talán a Mecseket sem. Az élők sorából való kilépés mindenkit egyenlővé tesz. Nincsenek köztük királyok, hercegek, grófok, villany-szerelők, kőfaragók, csak személyek vannak, amely személyek emlékéét „örzik” névvel, születési és halálozási időpontok megjelölésével. Szerintem így van ez jól.

Nincs semmiben különbség, ebben sem. Vannak komolytalan, felelőtlen emberek. Lehetne más jelzőket is használni, de ezt most nem teszem. Javasolom tisztelettel, mindenki gondolkodjon el a leírtakon, akinek nem inge, ne vegye magára.

Nem folytatom tovább.

Itt a vége fuss el véle.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy minden lében kanál ember.

Ez voltam én, amíg meg nem öregedtem, de most már megöregedtem, elmúlt felettem, mellettem, mögöttem az idő. Emiatt már nem tudom követni az új stílust, munkamódszereket, ezért úgy döntöttem, hogy legalább kettőt hátralepek. Elérkezett az idő, december 4-én a Lyceumtemplomban szólaltam meg előben utoljára az Egyesület rendezvényein.

Döntöttem véglegesen, fuss el véle.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy öregember, szakálla nem volt kender, mert szakálla sem volt.

Sok-sok évkönyvet szerkesztett, sok éven át, de most talán befejezi, mert egyszer be kell fejezni.

Úgy gondolja, hogy meg kell köszönni mindazoknak, akik írtak valamikor az évkönyvbe, leírták tapasztalataikat, gondolataikat.

Köszönet Péternek, Gábornak, Pistinek, Jánosnak, Jóskának, Bandinak, Nándinak, Évikének, Lajosnak, Attilának és másoknak. Talán a vénember – a szívesen, örömmel, sértetlen – vállalt munkát most befejezi.

Szép munka, hasznos munka, mondja annak, aki folytatja majd. Sok örömet leljen majd ebben a nagyon hasznos munkában.

Itt a vége, fuss el véle.

Nemes májvirág
(*Anemone hepatica*)

Illatos hunyor
(*Helleborus odoratus*)

Hóvirág
(*Galanthus nivalis*)

NYÍLIK A MAGYAR KIKERIC SZÁRSOMLYÓN

Gál Miklós fotóival

A magyar kikerics (*Colchicum hungaricum*) az egyszikűek (Liliopsida) osztályába, a liliumvirágúak (Liliales) rendjébe, a kikericsfélék (*Colchicaceae*) családjába tartozó faj.

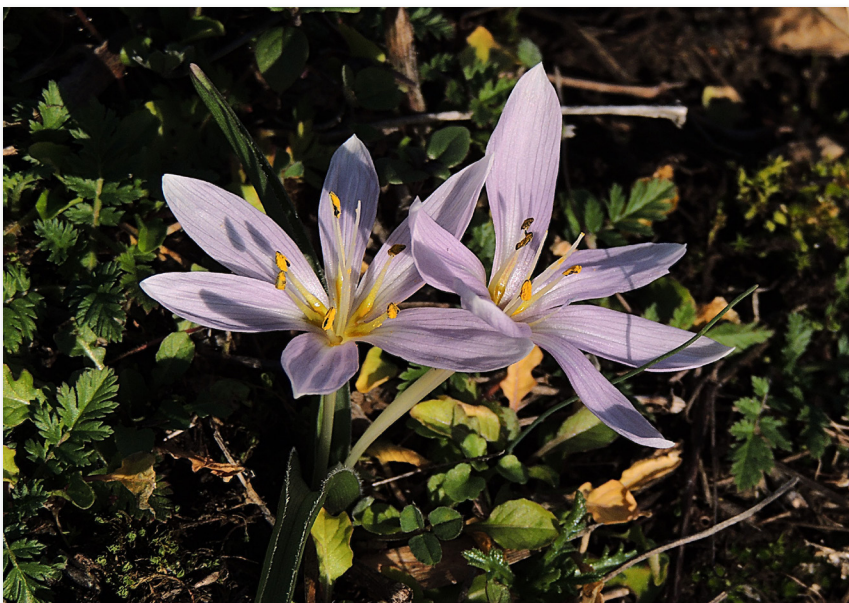
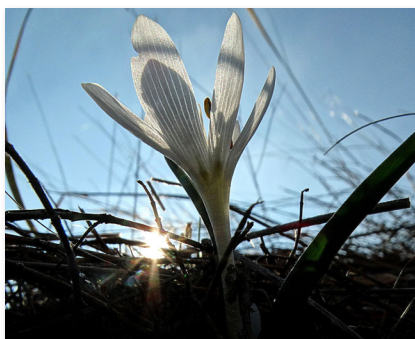
Nyugat-balkáni eredetű növény, de egykori elterjedési területének nagy részéről kipusztult; Kelet-Közép-Európában már csak két nagyobb reliktum foltban él. Ezek egyike Magyarországon,

az Illiricum flóratartomány szlavóniai flóraidékéhez tartozó Villányi-hegység területén, Nagyharsány falu határában álló Szársomlyó hegyen található, ekképpen hazánkban szubendemikus. Ezt az állományt Janka Viktor magyar botanikus fedezte fel a hegy déli lejtőjén 1867. február 18-án. Ezen a lejtőn állománya több mint százezer tővet számlál.

Forrás: Wikipédia

Magyar kikerics (*Colchicum hungaricum*)

TITKÁRI JELENTÉS A MECSEK EGYESÜLET 2024. ÉVÉRŐL

Tózsér-Márkus Emília

14 nyílt túra alakult az idei évben, és **4 Ötórai beszélgetés** volt, melyek nagyon jó hangulatúak és nagy létszámúak voltak.

Túravezetők: Baumann József, Szuhán-Glass Beáta, Óri Zsuzsanna, Schóber József, Kuttor Eszter, Tóth Klára, Pál Krisztina.

Ötórai beszélgetések:

- Február 28.: Tám László – Pécsről pécsieknek és másoknak.
- Március 27.: Scheitler Adrienn – A 2024. év élőlényei.
- Április 24.: Wágner László – A Magyar Madártani Egyesület első 50 éve.
- Szeptember 25.: Szilasi Tamás és Zsámboki József – A vadkamera sosem alszik.

Hálásan köszönjük a túravezetőknek és az előadóknak a felajánlásokat!

Április 15-én tartottuk az **éves rendes közgyűlésünket**. A közgyűlés megemlékezett az elhunyt Baumann Józsefről és dr. Polgárdy Gézáról is. Elfogadásra került a tavalyi beszámoló, az idei tervek, valamint időközi tisztségviselő-választást is tartottunk, így a közgyűlés által megválasztott új ügyvezető elnök dr. Bátai István lett.

A Mecsek Egyesület Közgyűlése köszönetét fejezte ki dr. Jelenszkyne dr. Fábíán Ildikónak az Ifjúsági Osztály sok éven át történő vezetéséért, az „évváró rendezvények” és a „megemlékező túrák” megszervezéséért.

Április 30-án új helyre, Pécs-Árpádtetőre, a Mecsextrém Parkba került a **Mecsek Egyesület Múzeum**. Az átadó ünnepség nagyon jó hangulatban zajlott. A megjelenteket Rudolf Péter elnök úr köszöntötte, majd dr. Bátai István ügyvezető elnök úr diavetítését láthattuk, aki a Mecsek Egyesület elmúlt 133 évéről beszélt. Ezek után Baronek Jenő tartott tárlatvezetést.

A múzeum bárki számára megtekinthető ingyenesen, azonban előzetes bejelentkezés szükséges:

Baronek Jenő +3630 959 0026, vagy jenobaronek46@gmail.com

Vargáné Lovas Csilla +3630 815 7657, vagy lovascsilla64@gmail.com

Június 1-jén Hidason, a **Kardoss-napi megemlékezésen** a Mecsek Egyesületet az ügyvezető elnök képviselte. Kardoss Kálmán (1839–1916), első elnökünk Hidason született, ott is van eltemetve.

Szeptemberben összehívtuk a **forrásvédnököket** és egy személyes megbeszélést tartottunk. Baumann József halála után az egyesület vállalta koordinálásra ezt a tevékenységet. Nagy létszámú jelenlét volt, a jelenlévők rendkívül aktívak és lelkesek. Az általuk tisztított forrásokról az adatokat a Mecsek Egyesület titkárának küldhetik ezután. A jövőbeni tervek szerint kialakítunk egy osztályt. A beküldött adatok, fotók a Mecsekerdő térinformatikai adatbázisában gyűlnek, melynek hozzáférhetőségét tervezzük megvalósítani.

A Mecsek Egyesület a 2024-es évre tervezett munkálatait teljesítette.

A Nyugati-Mecsek Tájvédelmi Körzetben található **Zsongor-kő-kilátó október közepén felújítás** miatt pár napig nem volt látogatható. A Jakab-hegy déli oldalán kialakult természetes sziklaalakzatra a Mecsek Egyesület 1892-ben helyezte ki a ma is eredeti állapotában található kovácsoltvas korlátot. A patinás szerkezet jóval több mint száz éve állja az időjárás viszontagságait, és szolgálja az ide látogatók biztonságát. Napjainkra a korlát lábait befoglaló kőzet több helyen berepedt, a lábak kimozdultak korábbi helyükről, és korrodáltak, hiányossá váltak.

A helyreállítás a szerkezet egészének kiemelésével és elszállításával kezdődött október 14-én. Másnap a javítást Pécsváradon, a Schneider Fémipari Kft., mint szakipari műhely végezte el. A visszaállítás október 16-án a helyszínen készített új furatokba történt. A helyszínen Borsilakatos László, kisújbányai szobrászművész segített. A munkálatok aktív résztvevője Baronek Jenő, dr. Batai István, Bodó János, Borsilakatos László, Völgyi Sándor, Jancsi Attila, Kincses Miklós, Hauck Nándor, Dittrich Dávid, valamint Kulcsár Péter volt. Hálás köszönet a munkájukért!

A **Melegmányi-vizesésnél** lévő új padok, asztalok elkészültek, illetve október végén az ott lévő két tűzrakó hely teljesen újjá lett építve. A munkálatok aktív résztvevői: Lovescher István, Jánosok József, Perjési Béla, Kovács Krisztián és Ambrus Sándor voltak, hálás köszönet érte.

A **Szigriszt-kereszt** közvetlen környezetét Lovescher István és segítői, Jánosek József, Perjési Béla és Kovács Krisztián kitakarították, az ágakat lemetszették, láthatóbbá tették a létesítményt. A terméskő alapzat új lett, a padokon a deszkákat kicserélték. Hálás köszönet munkájukért!

Idén megtartottuk sok év kihagyás után az **évbúcsúztató rendezvényünket** is. December 4-én a Lyceum-templomban gyűltünk össze, ahol meghallgattuk a Mecsek Kórus gyönyörű énekeit, valamint Balatoni Sándor karnagy orgona-előadását. A koncert szervezését Baronek Jenőnek és Rudolf Péternek köszönjük!

Szeretném kiemelni **dr. Hochmann Andrásné, Kati** lelkes túravezetőnket, aki az idősebb korosztályt célozza meg, így túráik rövidebbek, 4-8 km, illetve lassúbb tempójúak.

„A Keddi túracsoport 2024-ben a mai napig, december 9-ig 51 túrát teljesített, de az év végéig még lesz 3 túránk. Ezekon a túrákon idáig 2689 fő vett részt, és várható még kb. 150-200 fő.

Ezek közül a túrák közül 38-at én vezettem, Csór Gyuláné ötöt, Kocsis Józsefné hármat, dr. Mestyánné Szentmiklósi Zsuzsa kettőt, Kollárné Kéri Ella szintén kettőt, és Márfiné Angyal Edit pedig egyet.

A túráink azért népszerűek, mert rövidek, és lassan megyünk. Nem ritka, ha egy-egy túrára hetvenen-nyolcvan is eljönnek.

A legtöbben a Papuk-hegységbe tett túránkon vettek részt, ahol 96-an voltunk. Erről Bodnár Kati túratársunk írt külön egy beszámolót.

Rendkívül hálásak vagyunk a Mecsek Egyesület elnökségi tagjainak: Rudolf Péter, dr. Bátai István, Tózsér-Márkus Emília, Kulcsár Péter, Lovescher István, az osztályelnököknek: Kazal Márton, Természetjáró Osztály, Müller Nándor, Fotó Osztály, Pappné Halász

Andrea, Ifjúsági Osztály, **Schaller Károly**, Bányász Munkaosztály, és **dr. Hochmann Andrásné**, a Keddi túracsoport vezetőjének, amiért lelkiismeretesen segítik önkéntes munkájukkal a tevékenységeinket, célkitűzéseinket! Köszönetünket fejezzük ki **Ripszám Istvánnak**, a Mecsekerdő Zrt. vezérigazgatójának, valamint **Baronek Jenő** Örökös Tiszteletbeli Elnöknek.

A tagság összetétele, változások

Az idei évben 13 fő kérte felvételét a Mecsek Egyesületbe. A teljes létszámunk így most 297 fő. Köztük 17 fő Örökös Tiszteletbeli Tag van. Közülük 3-an rendelkeznek szavazati joggal, 14-en nem, mégis fontos tagjai közösségünknek.

A tagsági viszony megszüntetését 4 fő kezdeményezte idén. A Közgyűlés által 27 fő lett kizárva, hivatkozva az alapszabályra, illetve 4 fő elhunyt.

(Figyelembe véve a több száz fős taglétszámot, bizonyára előfordul olyan haláleset is, melyről nem értesülünk időben, így számot adni sem tudunk róla, ezért megértésüket kérem.)

Bevételeink, pénzügyi háttérünk

Tagdíjak: A tagdíjak befizetése ez évben közel 75%-os volt (2024. december elején). Mértéke továbbra is 3000 Ft/év a 18 év felettiak számára, és 1500 Ft/év a 18 éven aluliak részére. A tagdíj kiegyenlítésére a jövő évben is több lehetőséget biztosítunk majd az éves közgyűlésen, pénztári órákban a Mecsekerdő Zrt. székházában, illetve átutalás formájában.

Adó 1%: A Mecsek Egyesület számlájára az idei évben az adó 1% felajánlásokból összesen 334 287 Ft érkezett be, melyet ezúton is köszönünk minden felajánlónak!

Pályázatok: Az idei évben az Egyesület nem nyújtott be pályázatot.

Szponzoráció: Szponzori felajánlást idén a Pannon Biomassza Kft., és a Mecsekerdő Zrt. és a GRAWE Életbiztosító Zrt. biztosított számunkra. Ezúton is köszönjük nekik a nyáglelkű felajánlást!

A MECSEK EGYESÜLET

DÍSZELNÖKE,
ÖRÖKÖS TISZTELETBELI ELNÖKEI,
TISZTIKARA,
ÖRÖKÖS TAGJAI,
TISZTELETBELI TAGJAI
ÉS TAGSÁGA

Kardoss Kálmán Örökös Díszelnök (1906. március 22.)

Kiss József Örökös Tiszteletbeli Elnök (1933. május 21.)

Dr. Nendtvich Andor Örökös Tiszteletbeli Elnök (1946. február 24.)

Horvát Adolf Olivér Örökös Tiszteletbeli Elnök (1995. május 15.)

Baronek Jenő Örökös Tiszteletbeli Elnök (2012. szeptember 26.)

Dr. Páva Zsolt Örökös Tiszteletbeli Elnök (2016. február 24.)

Elnökök:

Kardoss Kálmán Baranya vármegye és Pécs főispánja (1891–1905)

Balog Károly bíró (1906–1919)

Dr. Igaz Béla alelnök látta el az elnöki teendőket (1920–1922)

Dr. Nendtvich Andor Pécs polgármestere (1922–1946)

Dr. Entz Béla egyetemi tanár (1946–1948)

Somogyvári Imre tiszteletbeli osztrák konzul (1993–2000)

Somosi László vezérigazgató (2001–2007) (elhunyt)

Káldy József vezérigazgató (2009–2013)

Dr. Páva Zsolt polgármester (2013–2016)

Dr. Kiss Tibor ügyvezető igazgató (2016–2020)

Rudolf Péter vezérigazgató (2020–)

Ügyvezető elnökök:

Baronek Jenő (2003–2012)

Ripszám István (2012–2020)

Dr. Varga Tamás (2020–2024 április 15-ig)

Dr. Bártai István (2024 április 15-től)

Alelnökök:

- Bánffay Simon** közjegyző (1891–1901)
Zsolnay Vilmos gyáros (1891–1900)
Balog Károly bíró (1901–1905)
Walter Antal kanonok (1901–1913)
Zsolnay Miklós gyáros (1906–1921)
Dr. Igaz Béla nagyprépost (1914–1935)
Rauch János mérnök (1921–1934)
Dr. Reuter Camilló egyetemi tanár (1935–1948)
Visnya Ernő bankár (1936–1941)
Hamerli József kereskedő (1943–1946)
Dr. Ódor Imre főlevéltáros (1993–2000)
Tarnai Tamás barlangász (2002–2004. szeptember 30.)
Káldy József vezérigazgató (2005–2008)
Dr. Iványi Ildikó igazgató (2009–2011)

Titkárok, főtitkárok:

- Kiss József** tanár (1891–1933)
Fesztl Nándor bíró (1907–1923)
Dr. Böbel Miklós jogász (1924–1926)
Kaltneker Pál cégvezető (1927–1938) (1933-tól főtitkár)
Dr. Szabó Pál Zoltán egyetemi tanár (1938–1939)
Páldy Géza MÁV-főintéző (1939–1943)
Széchezy (Szécsey) Béla tanár (1943–1948) ügyvezető főtitkár
Kovács Szabó János híradástechnikus (1993–2000)
Bóday Miklós (2001–2002. novemberig)
Benczes Gábor (2003–2004)
Tóth Klára (2005–2008)
Börcsök György (2009–2012. február 8.)
Biki Endre (2012. február 8. – 2012. július 1.)
Berek Zoltán (2013–2016)
Kiss Milán (2016–2020)
Tózsér-Márkus Emília (2020–)

Igazgatók:

- Vaszary Gyula** városi rendőrkapitány (1892–1902)
Reeh György városi tanácsnok (1903–1921)
Graef János drogista (1922–1925)
Gianone Virgil bányatanácsos (1923–1928)
Rábay (Raáb) Gyula városi erdőmester (1929–1945)
Angster Imre orgonagyáros (1946–1948)

Mérnökök:

- Rauch János** városi mérnök (1892–1896)
Klein István városi mérnök (1897–?)
Szmik Antal városi mérnök (1899–1902)
Károlyi Sándor kultúrmérnök (1903–1909)
Rauch János városi főmérnök (1910–1921)
Hoffmann László építész (1926–1940)
Dulánszky Jenő műszaki tanácsos (1941–1948)

Elnök:

Rudolf Péter

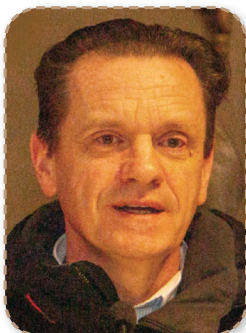
Ügyvezető elnök:

Dr. Bártai István

Titkár:

Tózsér-Márkus Emília

Az elnökség tagjai:

Rudolf Péter
elnök

Dr. Bártai István
ügyvezető elnök

Kulcsár Péter
elnökségi tag

**Tózsér-Márkus
Emília**
titkár

Lovescher István
elnökségi tag

A Felügyelőbizottság tagjai:

Henczné Szabó Éva, a Felügyelőbizottság elnöke

Szénási Miklós, a Felügyelőbizottság tagja

Dománszky Zoltán, a Felügyelőbizottság tagja

Osztályok:

Bányász Munka Osztály

elnök: **Schaller Károly**

Fotó Osztály

elnök: **Müller Nándor**

Ifjúsági Osztály

elnök: **Pappné Halász Andrea**

Munka Osztály

elnök: **Baumann József**

† 2024. 03. 26.

Természetjáró Osztály

elnök: **Kazal Márton**

Örökös tagok:

Kardoss Kálmán

*Baranya vármegye és Pécs főispánja, országgyűlési képviselő,
a Mecsek Egyesület első elnöke*

Kiss József

a Mecsek Egyesület titkára

Dr. Nendtvich Andor

Pécs város polgármestere, a Mecsek Egyesület elnöke

Kovács Szabó János

*Aranybakancs-díjas természetjáró,
az újjáalakult Mecsek Egyesület első titkára (1993–2000)*

Somogyvári Imre

*tiszteletbeli osztrák konzul,
az újjáalakult Mecsek Egyesület első elnöke (1993–2000)*

Baronek Jenő

- I. osztályú tájékozdási versenybíró (tájfutás, tájékozdási túraverseny)
Aranyjelvényes túravezető,
Czárán Gyula Emlékérem (MTSZ) (1992)
Esterházy Miksa Emlékérem (Belügyminisztérium) (1996)
Dr. Thirring Gusztáv Emlékérem (MTSZ) (1998)
a Mecsek Egyesület ügyvezető elnöke (2003–2012)
Természetjárás fejlesztéséért Arany fokozat (MTSZ) (2004)
Mecseki Erdőkért Díj (Mecsekerdő Zrt.) (2008)
Baranya Megyei Természetbarát Szövetség Tiszteletbeli Örökös Elnöke (2009)
Baranya Megyei Sportszövetségek Szövetsége Tiszteletbeli Elnöke (2009)
A Magyar Természetbarát Szövetség örökös tagja (2009)
Aranybakancs-díjas természetjáró (BMTSZ) (2009)
a Mecsek Egyesület Örökös Tiszteletbeli Elnöke (2014)
A Mecsek Egyesület örökös tagja (2014)
Emléklap a Mecsek Egyesület 125. éves évfordulója alkalmából (2016)*

Baumann József

- a Mecsek Egyesület Munka Osztályának elnöke*
Aranybakancs-díjas természetjáró (BMTSZ). (2003)
Mecseki Erdőkért Díj (Mecsekerdő Zrt.) (2003)
Czárán Gyula Emlékérem (MTSZ) (2004)
Balokányligetért Díj (Balokányligetért Egyesület) (2012)
Természetjárás fejlesztéséért Bronz fokozat (MTSZ) (2012)
A Mecsek Egyesület örökös tagja (2014)
Emléklap a Mecsek Egyesület 125. éves évfordulója alkalmából (2016)
Természetjárás fejlesztéséért Ezüst fokozat (MTSZ) (2018)
Aranyjelvényes Túravezető (MTSZ) (2019)

„Az Örök Mecsekért” Díj kitüntetettjei:

- 2004 – Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatósága
2005 – Mecseki Erdészeti Zrt.
2006 – PÉTÁV Pécsi Távfűtő Kft.
2007 – PANNONPOWER Holding Zrt.
2008 – Baranya Megyei Mezőgazdasági Szakszolgáltatási
Hivatal Erdészeti Igazgatósága
2009 – Dél-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi
és Vízügyi Főfelügyelet

Somosi László

- a Mecsek Egyesület lovagja (2004. szeptember 29.).

Tiszteletbeli tagok:

Bánffay Simon	1900
Hettyey Sámuel	1902
Báró Fehérváry Imre	1902
Vaszary Gyula	1902
Majorossy Imre	1906
Dr. Zichy Gyula gróf	1910
Dr. Nendtvich Andor	1910
Kiss József	1915
Dr. Thirring Gusztáv	1919
Dr. Vigyázó János	1919
Károlyi Emil	1922
Kiss Ernő	1928
Virág Ferenc	1931
Dr. Zsembery Gyula	1931
Dr. Karaffiáth Jenő	1931
Visnya Ernő	1931
Dr. Schmidt Antal	1931
Hamerli József	1931
Fischer Béla	1931
Dr. Igaz Béla	1931
Rauch János	1931
Reeh György	1931
Fesztl Nándor	1931
Róna Jenő	1931
Dr. Vadász Elemér	1931
Várady Ferenc	1931
Myskowszky Emil	1931
Holfeld Henrik	1932
Kenessey Aladár	1932
Kaltnecker Pál	1938
Dr. Reuter Camilló	1941
Rábay Gyula	1941
Páldi Géza	1943

Kováts Kolos

Kossuth-díjas operaénekes, a Magyar Állami Operaház örökös tagja (2006)

Nagy Bandó András

író, humorista (2007)

Dr. Sárközi Ferenc

rendőr dandártábornok, Baranya megyei rendőrfőkapitány (2007)

Dr. Szili Katalin

a Magyar Köztársaság Országgyűlésének elnöke (2007)

Somosi László

*a PANNONPOWER Holding Zrt. elnök-vezérigazgatója,
a Mecsek Egyesület elnöke (2007)*

Tasnádi Péter

Pécs M. J. Város polgármestere (2007)

Gasz Zoltán

a PÉTÁV Pécsi Távfűtő Kft. ügyvezető igazgatója (2008)

Dr. Iványi Ildikó

a Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatósága nyugalmazott igazgatója (2008)

Káldy József

a Mecseki Erdészeti Zrt. vezérigazgatója (2008)

Dr. Varga Tamás

*a Baranya Megyei Mezőgazdasági Szakszolgáltatási Hivatal
Erdészeti Igazgatósága igazgatója (2008)*

Závoczky Szabolcs

a Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatósága igazgatója (2008)

Szabó Imre

*Környezetvédelmi és Vízügyi miniszter,
a Magyar Természetbarát Szövetség elnöke (2008)*

Dr. Páva Zsolt

Pécs M. J. Város polgármestere (2009)

Csóka Péter János

*pálos szerzetes, a pécsi pálos kolostor házfőnöke
és a Lyceum-templom templomigazgatója (2009)*

Debreczeni József

publicista, közíró (2009)

Jeszták Lajos

*a Dél-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi
és Vízügyi Főfelügyelet igazgatója (2009)*

Keszi László

a Mecsekerdő Zrt. vezérigazgatója (2010)

Péterffy Attila

a Pannon Hőerőmű Zrt. elnök-vezérigazgatója (2010)

Dr. Ujváry Jenő

nyugalmazott alpolgármester (2010)

Vida János

a PÉTÁV Pécsi Távfűtő Kft. ügyvezető igazgatója (2011)

Habsburg György

*Magyarország európai uniós rendkívüli és meghatalmazott
nagykövete (2012)*

Tagnévsor

1. Anisity-Rokolya Krisztina
2. Arnold Ferencné
3. Auth Ferenc
4. B. Horváth Csilla
5. Balassa Mihályné
6. Balotay Gergely Kálmán
7. Barcsi Elek
8. Baronek Igor Alexander
9. Baronek Éva
10. Ifj. Baronek Jenő
11. Baronek Jenő József
12. Baronek Jenőné
13. Baronek Titán
14. Dr. Bártai István
15. Dr. Bártai Istvánné
Dr. Kerényi Monika
16. Bayer Richárd
17. Dr. Békefi Irén
18. Bencze Erika
19. Benczes Gábor
20. Benkő Gábor
21. Bérdi Katalin
22. Bikali Józsefné
23. Bircsák Istvánné
24. Bíró Gábor
25. Bóday Barnabás
26. Ifj. Bóday Miklós
27. Id. Bóday Miklós
28. Bóday Zoltán
29. Bodnár Katalin
30. Bodog Erika
31. Bodor Lili
32. Borbás Erzsébet
33. Bornemissza István József
34. Bosznay József
35. Bötkös Árpádné
36. Bötkös Lászlóné
37. Brachmann Józsefné
38. Buchbergerné Máthé Kornélia
39. Chlebovics Miklós
40. Czinner János
41. Csaba Tamásné Dr.
42. Csalódi Jánosné
43. Csóka Péter János
44. Csór Gyuláné
45. Dani Tamás
46. Dávid Árpádné
47. Debreczeni József
48. Dénes Magdolna
49. Dolgos Sándor
50. Dománszky Zoltán
51. Dorn Rezsőné
52. Dusa Árpádné
53. Eszenyi Jánosné
54. Farkas Lászlóné
55. Fazekas Béla
56. Fodor Zsuzsanna
57. Földesi Zoltán
58. Földesiné Kövi Ildikó
59. Földiné Macsó Rózsa
60. Füziné Kajdy Zita
61. Gál György
62. Gál Györgyné
63. Gál Péter
64. Zolnai-Gargya Lajos
65. Gasz Zoltán
66. Gayer Éva
67. Id. Gergely Tibor
68. Gombor László
69. Gregorics Tímea
70. Dr. Gundrum Károly
71. Györegy Iván
72. Győri Istvánné
73. Györkös József

74. Habsburg György	111. Keszthelyi Tiborné
75. Halászné Györki Anna Mária	112. Dr. Kiss Anikó Magdolna
76. Hangyáné Szilvás Éva	113. Kiss Milán
77. Dr. Hardicsay Sándor	114. Kissné Banai Szilvia
78. Dr. Harmat Béla	115. Dr. Kiss Tibor
79. Havasi Ildikó Erzsébet	116. Dr. Kóczán Zsuzsanna
80. Hegedűs Rózsa	117. Kocsis Józsefné
81. Hegyi Ferencné	118. Kocsis Magdaléna
82. Hegyi Lászlóné	119. Dr. Kiss Tiborné
83. Hencz Réka	120. Dr. Kói Csilla Mária
84. Henczné Szabó Éva	121. Komlós Attila
85. Hermeszlóné Ilona	122. Dr. Koncz Eszter
86. Dr. Hochmann Andrásné	123. Dr. Koósz Margit
87. Hodorics Ferencné	124. Kopjárné Győri Erika
88. Horváth Ernőné	125. Kormos Károly
89. Horváth Józsefné	126. Dr. Kovács Csilla
90. Horváth Kornélia	127. Kovács Erzsébet
91. Ijjász István	128. Kovács Judit
92. Illés Magdolna	129. Dr. Kovács Katalin
93. Illés Tibor	130. Kovács Klaudia
94. Dr. Iványi Ildikó	131. Kovács Lászlóné
95. Jakab Andrásné	132. Kovács Szabó János
96. Jakab Albert	133. Kovács Kolos
97. Jakab Éva	134. Kránitz Márta
98. Jakabosné Molnár Zsuzsanna	135. Krekó László
99. Dr. Jelenszkyné Dr. Fábrián Ildikó	136. Kriston Ádám
100. Jeszták Lajos	137. Id. Kriston Barnabás
101. Jónás István	138. Ifj. Kriston Barnabás
102. Józsa Aranka	139. Kulcsár Péter
103. Jurányi Péterné	140. Kusz Jánosné
104. Káldy József	141. Kuttor Eszter Tímea
105. Kanyar Józsefné Zsuzsa	142. Laufer Éva
106. Kapitány László	143. Lovász Ágnes Veronika
107. Kasza Ferencné	144. Lovescher István
108. Kazal Márton	145. Márfiné Angyal Edit
109. Kelemen Sándor	146. Markworth-Drozgyik Éva
110. Keszi László	147. Marton József
	148. Máthé Péter

149. Meizer György	185. Polgár Julianna
150. Dr. Mestyánné Szentmihályi Zsuzsanna	186. Polgár Piroska
151. Mészáros Józsefné	187. Polgár Tamás
152. Mészáros Szilvia	188. Rábay Ottó
153. Miklós István	189. Rác Linda
154. Milassin Erika	190. Rác György Sándor
155. Milovecz Viktória	191. Ráczné Mayer Katalin
156. Mitzinger Katalin	192. Radnai Erzsébet
157. Dr. Molnár Margit	193. Dr. Rákóczy István
158. Mozsolics Magdolna	194. Ralovich Kristóf
159. Müller Ildikó	195. Rauschné Jovics Ibolya
160. Müller Nándor	196. Reiger Magdolna
161. Nagy Bandó András	197. Ripszám István
162. Dr. Nagy Gábor	198. Ropoli Judit
163. Nagy István	199. Rózsa Beáta
164. Nemes Valéria	200. Rudolf Péter
165. Németh Júlia	201. Rupp Katalin
166. Németh Szilárdné	202. Rüll József János
167. Notaisz Jánosné	203. Sala Zoltánné
168. Novacek Péter Jánosné	204. Sallay Árpád
169. Nyakas Lászlóné	205. Dr. Sárközi Ferenc
170. Nyáry Attiláné	206. Sárközi Nándorné
171. Dr. Nyékiné Kincses Márta	207. Sasvári Sándorné
172. Óvári Zoltánné	208. Schaller Károly
173. Őri Zsuzsanna	209. Schaller Károlyné
174. Páldi Györgyné	210. Schöber József
175. Pali Sándor	211. Schönwiesner Csilla
176. Panta Erzsébet	212. Sey Gábor Lajos
177. Papp Kálmán	213. Simon Dezső
178. Pappné Halász Andrea	214. Sisák Ágnes
179. Dr. Páva Zsolt	215. Sivák Istvánné
180. Penczel Ella	216. Somogyvári-Mecskei Mária
181. Péterffy Attila Pécs Megyei Jogú Város PH	217. Somogyváriné Németh Mária
182. Petresné Lutz Magdolna	218. Sólyom Emma
183. Plántek István	219. Stálenberger Tibor
184. Polgár Flórián	220. Strasser Péter
	221. Sturmé Olasz Magdolna
	222. Sváb László

223. Szabó Éva Mária	252. Tózsér-Márkus Emília
224. Szabó Imre	253. Tresz Adrián
225. Szabóné Vida Gyöngyi	254. Tresz Anett
226. Dr. Szabó Márton Olivér	255. Tresz Gábor
227. Dr. Szabó László	256. Uzsoki Csaba
228. Szabó-Dalecker Ibolya	257. Uzsokiné Hochrein Anna
229. Szabó Tibor	258. Vámos Csaba
230. Szabó Tiborné	259. Vámos Eszter
231. Szantner József Ottó	260. Varga Andrásné Anikó
232. Szecsódi Imréné	261. Varga Aranka
233. Dr. Szederkényi Éva	262. Varga Jenőné
234. Szekeres Gyuláné	263. Varga Magdolna
235. Szénási Miklós	264. Dr. Varga Tamás
236. Szerémy Péter	265. Dr. Varga Tamásné Haraszi Krisztina
237. Szilasi Tamás	266. Vasvári Lászlóné
238. Szili Károly Sándorné Jákó Judit	267. Veber Ivánné
239. Dr. Szili Katalin	268. Vercse Ágnes
240. Szívós László	269. Vida János
241. Szvath Imréné	270. Vér Margit Aranka
242. Tamás Katalin	271. Vincze Etelka
243. Dr. Tegzes Ferencné	272. Vogronics Renáta Mária
244. Temesi Endre Miklós	273. Vollár Andrea
245. Temmert Csaba	274. Vollár Zoltán
246. Temmert Csabáné	275. Vollárné Keszei Mária
247. Dipl.-Ing. Thomas Jobst	276. Wágner László
248. Dr. Tóth Aladár	277. Werner Anna
249. Dr. Tóth Ákos	278. Závoczký Szabolcs
250. Tóth Klára	279. Zsigri-Nagy Bálint
251. Tóth Róbert	

114 ÉVE ALAKULT A TERMÉSZETBARÁTOK TURISTA EGYESÜLETE PÉCSI CSOPORTJA

Baronék Jenő

A Természetbarátok Turista Társasága 1910. január 22-ére meghirdette a toborzó túráját, ami Pomáz, Csikóvár, Lajos-forrás, Dömörkapu, Szentendre útvonalon vezetett. Talán az első nyílt túra volt.

Alig két hét múlva, 1910. február 4-én megtarthatták az egyesület alakuló gyűlését. Ezt a Conti utca 8. alatti kávémerésben hívták össze, amely Redlinger Adolf tulajdonában volt.

Király Albert vázolta az egyesület célját, a nemzetközi kapcsolatok előnyeit, és javasolta a TTE-nek megalakítását. Neumann Ede pedig ismertette az eddig foganatosított előkészületeket, mire a tárgy komoly megvitatása után a közgyűlés az egyesület megalakítását lelkesen és egyhangúlag kimondta. Ezzel megalakult a Természetbarátok Turista Egyesülete, a TTE.

Az új egyesület célként az jelölte meg: *...„hogy a testi és szellemi megújulását munkásosztály körében a modern, népies turistáskodást terjessze. A népies turistáskodás alatt értjük a munkástömegekkel a szabadban, erdőben, mezőkön, hegyekben való tartózkodás és barangolás kellemeit megismertetni. ...Ez úton pedig a természettudományos gondolkodás terjesztését, a nagy természet helyes értékelését kívánjuk elérni”...* Márciusban betervezték jóváhagyásra a belügyminiszterhez az alapszabályokat, és körlevél formájában közlést is küldtek „Felhívás a szervezett munkásokhoz” írást, ebben fejtik ki nézeteiket a természetjárásról, és agítálnak e sport mellett.

Az alapító vezetőség: elnök: Redlinger Adolf nyomdász, jegyző: Király Albert nyomdász, pénztáros: Neumann Ede nyomdász, ellenőr: Brumiller László nyomdász, szertáros: Stefáni Gyula nyomdász. Választmányi tagok: Mayer József és Mandl Emi nyomdászok. Számvizsgálók: Löwy Lipót és Weisz Jakab könyvkötők, Szuhodovszky Rezső nyomdász. Választmányi pótagok: Frisch Árpád, Szmolkra Szaniszló és Sonnenfeld Rezső nyomdászok.

A TTE hihetetlen gyors fejlődésnek indult. Az alapító 30 tag száma egy éven belül 2660 fölé emelkedett. Miután vidékről is több érdeklődő levél érkezett, felhatalmazta az egyesületet a közgyűlés a munkásturisztikának a vidéken való terjesztésére. Ehhez felhasználták a kettős ünnepeket. Az első vándorgyűlésüket december 10-én tartották Gyöngyösön, majd Kassa, Nagyvárad, Pécs és Miskolc következett, ahol egyben csoportok is alakultak.

*Redlinger
Adolf,
a TTE első
elnöke*

1911

1 1911. március 19-én megalakult a Természetbarátok Turista Egyesülete (TTE) Pécsi Csoportja, amely a munkás természetjárás fejlesztését tűzte zászlajára.

Az alakuló ülést a Pécsi Munkás Otthonban tartották a Zrínyi u. 13-ban. A központ, a Magyar Turista Szövetség részéről megjelent Kisgadó Géza, mint az előkészítő bizottság elnöke, aki a mozgalom megindítója, vezetője és lelke volt. Jelen volt még Sziebl Antal, Beck József és Stengl Fülöp is. A TTE helyi csoportjának vezetői lettek: elnök: Rieger János, alelnök: Scheid József, pénztáros: Szabó Lajos, ellenőr: Ferter János, jegyző: Kisgadó Géza, szertáros: Nagy János lettek. Megállapodtak abban, hogy minden pénteken összejönnek a Munkásotthonban, és az alakulást közzéteszik a „Munkás”-ban. Elfogadták a programot is. Minden tavasszal a turistaidényt nagy túrával kezdte meg az egyesület. Rendszeresen szerveztek túrákat a Mecsekre, de az első hosszabb túrát Fiuméba tervezték május 12–13-án.

"TERMÉSZETBARÁTOK TURISTA EGYSÜLETE" pécsi csoportjának
1911 év március hó 19. történt megalakulásakor volt alapítótagjai.

Együleti tisztség	N é v	fordulatköze	lakhelye
Elnök:	Rieger János	szabó	Nyil utca 16
Alelnök:	Scheid József	"	Mihály u.15.
Pénztáros:	Szabó Lajos	"	Balatonboglár
Ellenőr:	Ferber János	"	Budapest
Jegyző:	Kisgadó Géza	"	meghalt
Szertárnok:	Nagy János	"	Antónia u.2.

A Városi Tanács 1911. május 29-én terjesztette fel az alapszabályt jóváhagyásra a BM-hez. Mellékelték a belépési nyilatkozatot, a jegyzőkönyvet és a központ igazolását. Ebben az időben csoportok működtek még Miskolcon, Sopronban, Székesfehérváron, Egerben, és Budapesten a VII. kerületben. A magánisztitviselők csoportját Stromfeld Aurél vezette.

Másolat. 815

J E G Y Z Ó K Ö N Y V.

Mely felvételről a "Természetbarátok Turista-egyesülete" pécsi helyi csoportjának alakuló gyűlésén, Pécs, Munkás Otthon Zrínyi u. 13.sz. 1911. évi március hó 19.-én.

Az egybehívók nevében Kiegád Géza mint a központ megbízottja hátréla a megjelenteket és kéri, hogy az alakuló vezetőségre egy Elnököt és egy jegyzőt válasszanak a mely képz alakult meg. Elnök, Nagy János, jegyző, Kiegád Géza lettek megválasztva. Elnök behatárolt ismertette a "Természetbarátok Turista-Egyesületének" alapszabályait, majd a turistika testvérök orkönyvmentesítő hatását a tagok jogi kötelezettségeit egyúttal ismertette és végül felkelti a kérdést a helyi csoport megalakítására a mi egyhangulag elfogadják.-

Elnök kéri a helyi csoport vezetőséghez a helyi vezetőség megválasztását a mely a következőképp történt. Elnök: Rigor János, alelnök: Scheid József pénztárnok Szabó Lajos, ellenőr: Farkas János, jegyző Kiegád Géza, szertáros: Nagy János urak lettek megválasztva. És végül az ülés egyhangulag elfogadta, hogy minden pénteken Szászjérvattal tart a munkás otthonon és hogy minden héten kétszer a "Munkás" lapban.

Elnök felolvas a központ által küldött sürgynyt, melyben örömmel veszik tudomásul megalakulásunkat ami tudomásul vétetett.

Több szó nem lévén az Elnök az ülést lezárja.

Elnök: hiteltelítők: Jegyző
Nagy János s.k.   Scheid József s.k.   Kiegád Géza s.k.

1912

Megtartotta alakulása óta első közgyűlését március 29-én a TTE Pécsi Csoportja, amely ekkor 30 taggal rendelkezett. Beszámoltak az előző évi tevékenységükről, mely szerint 9 egész napos és 2 félnapos túrát szerveztek. Jellemző szegénységükre, hogy az előző évi bevételük 92 korona, kiadásuk 68,6 korona volt. Összehasonlításként: a Mecsek Egyesület (ME) közgyűlésén 14 főt vettek fel örökös tagnak, akik személyenként 100 koronát fizettek be a pénztárba. A választás során Krausz Arnold lett az elnök, Pintér József alelnök, Bech János a pénztáros, és túrabizottságot alakítottak. A Munkásotthonra és a „Munkás” c. lapra a csoport 5-5 korona támogatást szavazott meg. Elhatározták, hogy a jó kapcsolat érdekében a csoport elvileg belép a Mecsek Egyletbe, és e célból kiváltottak egy tagsági könyvet is. Március végén a TTE budapesti csoportja Pécsre látogatott, és együtt túráztak a Mecseken, majd vándorgyűlést tartottak. A pécsi csoport tagjai elhatározták, hogy egész évben

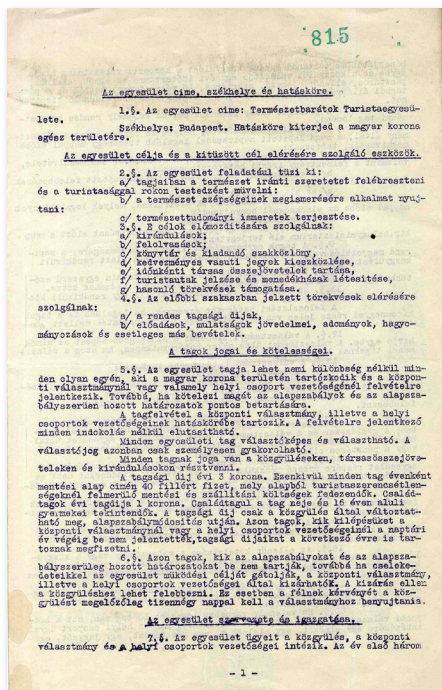

rendszeresen szerveznek túrákat. A TTE képviselői részt vettek a Pécsi Munkás Testedző Egyesület létrehozására összehívott tanácskozáson. Tavasztól késő őszig igen élénk volt a természetjárás is. Az ME és TTE szinte minden hétvégén rendezett túrát.

A Természetbarát 1. évfolyamának 2. számában a Pécsi Naplóból idéz: „A szervezett munkásság soraiban alakult meg nemrégiben a Természetbarátok Turista Egyesülete, amely Pécsett is megalakította fiókját.” – Méltatja még a fent jelzett lap célkitűzéseit, amely kizárólag a magyarországi természeti szépségek feltárásával foglalkozik. A TTE közgyűlésén határoznak, hogy belépnek a Mecsek Egyesületbe Kisgado Géza javaslatára. Kétoldalas, kettő képes cikket közölt a lap „Két nap a Mecsek hegységben” címmel Stefani Gyula (Budapest) tollából, Dubitzky István felvételeivel. A felvételek: az Éger-völgyi részlet, és Pécs, Tettye, háttérben a Misinával. Az ez évben induló Természetbarát című lapról a Pécsi Napló véleménye: „Érdekes megállapítani azt, hogy míg egyéb turistalapjaink túlnyomó számban svájci és egyéb idegen országbeli illusztrációkat és leírásokat hoznak, addig éppen ez a lap kizárólag a magyarországi természeti szépségek feltárásával foglalkozik.”

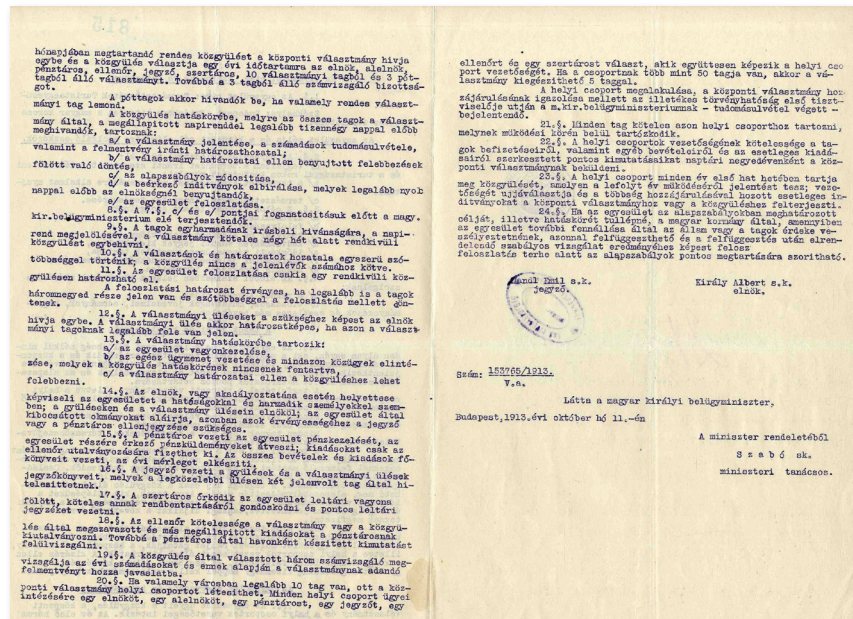
1913

1913. március 30-án tartotta közgyűlését a TTE Pécsi Csoportja, és beszámoltak az előző év működéséről. A beszámoló szerint nagyon fontosnak tartották „...hogy a munkásságot a kocs máktól és a dorbézolástól elvonva a természet szépségeit megismer tetni velük”. Döntöttek abban, hogy a Munkás Testedző Egyesület (MTE) alakuló közgyűlésén Weisz Pál képviselje őket. Valamint a csoport tagjaiból bevonultak hozzátartozóit kívánták segíeyezni. Ugyancsak egy létesítendő menház javára 5 koronát szavaztak meg. A TTE az épülő mélyvölgyi turistaháza javára gyűjtőívet bocsátott ki. Nagyon

szertettek volna egy saját otthonhoz jutni. Március hónapban a Fővárosi Csoport (TTE) 20 tagja látogatott a Mecsekre, húsvéti ünnepek alkalmából. A közös túra a Jakab-hegyre, onnan – Szentkúton és Lapon át – a Misinatetőre vezetett, másnap a Dömörkapuhoz tettek sétát. A TTE vezetősége havonta ülésezett, és mint az MTE tagjai elhatározták, hogy Weisz Pál képviselje a csoportot a szakszervezetben és viszont. A szakszervezettel közös kirándulást szerveztek a Jakab-hegyre.

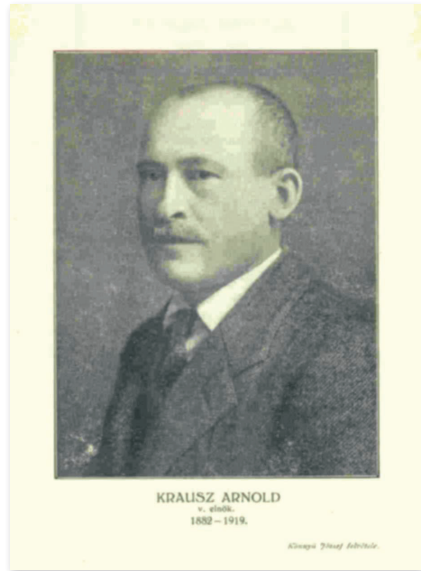
A munkás sportegyesületekről – a TTE kivételével – s azok működéséről nem sok maradt fenn. A „Munkás” c. újság hírül adja, hogy 1913. június elején a VFTK létrehozta túrakerékpáros szakosztályát. A pécsi kerekpáros sport újraélesztésével próbálkoztak, illetve néhány fiatalnak lehetőséget kívántak adni a kerékpársport üzéséhez. A természetjárás kiterjedését mutatja, hogy a Pécsi Iparos Olvasókör ifjúsága is kirándulást rendezett Szentkútra. A pécsi katolikus legényegylet újból hallatott magáról, mert kirándulást szervezett a Jakab-hegyre. A Pécsi Iparos Olvasókör ifjúsága kirándulást szervezett Szentkútra. 1913. március 18-án megalakították az MTE-t (Munkás Testedző Egyesület), amelynek természetjáró szakosztálya is volt. A Természetbarát című folyóirat 2. évfolyamának 2. száma tájékoztat a TTE Pécsi Csoportja március 3-án megtartott közgyűléséről. Az egyesület

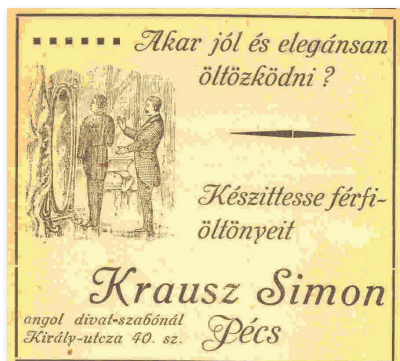

5 korona tagdíjjal támogatta a Mecsek Egyesületet. A tagok számát 20-ról 30-ra növelték. A Mecsek Egyesületről is tudósítás olvasható a Természetbarát című újságban, a megjelent évkönyvről (1912). Az évkönyv 12 ív terjedelemben, szép műmellékletekkel jelent meg Kiss József szerkesztésében. Az ME 1912. évi taglétszáma: 1403 fő.

1914

TTTE Pécsi Csoportja 1914. február 9-én csoportgyűlést tartott a Munkásotthonban, ahol Várnai Mariskát díszoklevéllel tüntették ki, mert 143,75 koronát gyűjtött a menedékházra. A „Menedékház”-alapra 2467,69 korona gyűlt össze, amit a Takarékpénztárnál helyeztek el. 1914. március 22-én tartották közgyűlésüket. Az elmúlt évben 26 kirándulást rendeztek, de a résztvevők száma elég alacsony volt. Egy alkalommal elutaztak Fiuméba 7 fővel. A taglétszámuk emelkedett. A vezetőséget újjáavasztották, és a központ (TTE) engedélyével beléptek a Magyar Turista Szövetségbe. 1914. május 5-én újból tartottak csoportgyűlést, ahol elhatározták a fiatalok bevonását. Olyan fiatalokkal kívántak foglalkozni, akik utolsó éves tanoncok, illetve családtagok voltak. Minden hét végén vezettek egész vagy félnapos túrákat, amelyeket Farkas Ferenc, Krausz Benő, Veovecz János, Wolf József és Krausz Arnold vezettek. 1914. október végén a TTE Pécsi Csoportja ülést tartott, amelyen bizalmas jellegű témát tárgyalt a központi leirata alapján: a helyi csoport helyzete a háborús viszonyok között. A vezetőségből s a tagok közül többen bevonultak, így a központ javasolta, hogy ha működésképtelenek lesznek, mit tegyenek. Miután az elnök is bevonult, Wolf József alelnök bejelentette, hogy a csoport még működőképes. A vagyoni helyzetükről leltárt vettek fel, és elhatározták, hogy a háború alatt a csoport nyilvános programot nem ad ki. A kivételes törvény miatt – a gyűlés szabályozása – havonta nem ülésztettek, csak szükség szerint.

A PAC, PSC, PTE, valamint a többi sportegyesület – kivéve az ME és a TTE – megszűnt.

A Természetbarát 3. évfolyamának 2. száma tudósítást közöl a TTE Pécsi Csoportjának március 22-én megtartott közgyűléséről, amelyet a Turistához címzett vendéglőben tartottak. „Taglétszámuk 30 fő. A túrabizottság jelentése szerint az elmúlt évben rendeztek 26 kirándulást, ebből 3 kétnapos, 14

egész napos, 9 félnapos és 1 ötnapos kirándulás volt Fiume környékére összesen 167 fő részvételével. Várnai Mariska 'Diszoklevelet' kapott. A pécsi csoport címe: Várnai Mariska, Pécs, Kinizsi utca 3.”

1915

A megye és Pécs város sportéletét csak a természetjáró egyletek képviselték. 1915. február 21-én tartott közgyűlésen csupán 17 tag jelent meg, és azt követően minden évben megtartották közgyűlésüket, sőt a TTE csoportja elhatározta egy kerékpáros osztály létrehozását is. Krausz Arnold elnök – aki bevonult katonának – távollétében a csoportot Wolf József vezette, pénztárosuk Beck József és Váradi Mariska voltak. Jól együttműködtek a ME-tel, és a TTE tagjai vállalták néhány mecseki út karbantartását. Az 1915. október 5-i ülésen megszavazták Wolf József javaslatát, hogy jegyezzenek 1500 korona hadikölcsönt. Később, amikor Wolf

József fia is meghalt a fronton, az özvegynek eladták a kötvényeket. A TTE a háború második évében 71 túrát vezetett. A csoport életébe bekapcsolódott Magyar Lajos, a „Munkás” főszerkesztője, és vállalta, hogy a túrákról rendszeresen tudósítanak. Ez meg is történt.

1916

Február 15-én tartotta ötödik, rendes közgyűlését a TTE, csekély, de annál lelkesebb gárda maradt itthon a hadba vonultak nélkül. A TTE Pécsi Csoportja ebben az évben 77 túrát vezetett 727 fő részvételével. A taglétszámuk: 39 fő. Meghalt az egyik alapító, Kisgadó Géza, Dittrichstein Miklós pedig öngyilkos lett és 16 koronáját a csoportra hagyta.

1917

ATTE Pécsi Csoportja február 27-én tartotta közgyűlését, ezen részt vett Krausz Benő szabadságon lévő hadba vonult. Megemlékeztek a háborúban meghalt Braurin Sándorról és Péczeli Ferencről. Mind lelkes tagjai voltak a TTE Pécsi Csoportjának. 1917-ben 57 túrát vezettek, 35 félnaposat, 19 egész naposat és 3 kétnaposat, amelyen 385-en vettek részt, 151 férfi, 130 nő és 104 vendég. A közgyűlésen részt vett Kiss József, az ME titkára, és hozzászólásában méltatta a TTE munkáját. A közgyűlésen megköszönték a „Pécsi Napló”-nak és a „Munkás”-nak a közleményeket, a „Részvény” Nyomdának pedig az ingyenes munkát.

A menedékház-alapra december 31-én 735,90 korona volt elhelyezve a pécsi Takarékpénztárba.

A TTE Pécsi Csoportja a világháború harmadik évében, február 25-én tartotta közgyűlését. A hadba vonult Krausz Arnold elnököt Wolf József alelnök helyettesíti. A menedékház alapra eddig 625,39 korona jött össze. Taglétszámuk 32 fő. A túrabizottság minden vasárnap rendezett kirándulást.

1918

ATTE 1918. január 20-án tartotta VII. közgyűlését, amelynek keretében Wolf József szép szavakkal emlékezett meg a munkások testkultúrájáról, turisztikájáról. Kérte a tagokat, hogy ismerősök körében terjesszék a turistaeszméket, kedveltessék meg az erdőbe való tartózkodást. A természetjárók fokozott buzgalommal szervezték a túrákat. A TTE irodája átköltözött a Deák Ferenc utcába, jobb körülmények közé. Március 5-én ülést tartott a TTE vezetősége, és megállapították, hogy a menedékház alapra 976,66 korona jött össze. Május 5-én döntöttek, hogy 10 koronával hozzájárulnak a kassai természetjárók üdülőttelepének építéséhez. 1918. decemberben összejövetelt tartottak a TTE tagjai is. Wolf József meleg szavakkal üdvözölte a hazatért katonákat.

Az ülésen felvetődött, hogy tartozzanak-e tovább is a TTE központhoz, amikor abból semmi hasznuk nincs. A Szerb–Horvát–Szlovén Királyság csapatai (SHS) megszállták Pécsét és a megye négyötöd részét. Előtte a magyar katonaságot gyorsan kivonták Pécsről, ekkor a természetjárók csak a megszállt területen belül tevékenykedhettek. Ebben az évben 35 túrát szerveztek, ezen részt vett 112 férfi, 85 nő a tagok közül, és a túrákon még részt vett 63 vendég is. Taglétszám 55 fő, a pénztárban 471 korona volt. A menedékház-alapra 1270 korona gyűlt össze, Krausz Arnold személyesen 200 koronát adott az alapra.

1919

ATTE tagjai 1919. június 1-jén megtartották VIII. közgyűlésüket az Mecsek Egyesület menedékházában. Wolf József alelnök a közgyűlésen erélyesen tiltakozott az ellen, hogy az ME a sajtó útján toborzást indított a munkások között. *„Mi, akik majdnem mindannyian munkásemberek vagyunk, tiltakozunk ez ellen a propaganda ellen”* – mondotta felháborodva Wolf József. 1919. december 7-én ülést tartott a TTE. Wolf József alelnök megemlékezett Krausz Arnold elhunyt elnökről, és javasolta, hogy a Mecseken építsenek egy *„Természetbarát”* pihenőt. A pihenőn Krausz Arnold-emléktáblát helyezzenek el. Ismertették a PMSC levelét, mely szerint az irodahelyiségüket minden héten egy napon átengedik a TTE-nek, amit örömmel fogadtak. Az 1919. november 27-i választmányi ülésüket, amelyen kiegészítették a választmányt – már ott tartották. Tagjai: Farkas Ferenc, id. Mauer Béla, Krausz Benő, Krausz Simon, Kétyi Aladár, Hillebrand Győző.

1920

ATTE február 22-én tartotta IX. rendes közgyűlését. Elnök Wolf József, alelnök Krausz Arnold, pénztáros Putz Mihály, jegyző Hillebrand Győző. Májusban belső vita támadt a TTE háza táján. Jelentkeztek az inasok, hogy szeretnének belépni az egyesületbe, de a tagdíjfizetésnél kedvezményt kérnek, és a rendes tagdíj felét fizetnék. Az egyesület vezetése egyetért a szakmunkástanulók kérésével, de Wolf József elnök megköti magát, és kitart a teljes tagdíj mellett, végül ő kerekedik fölül, s a szakmunkástanulók elmaradnak. Így élnek a maguk szerény életét. 1920. június 27-én a *„Gutenberg Dalkör”* 10 éves fennállásának ünnepségein zászlóavatást rendeztek, és a TTE egy emlékszeget ver a

zászlórúdba. 40 tag jelent meg a tisztikaron kívül. A Mecsek Egyesület 100 koronát adott a menedékház-alapba. Az év úgy fejeződött be, hogy a TTE meghirdette, hogy ettől az évtől kezdve téli túrákat is szerveznek. 44 túrát szerveztek 1609 fő részvételével, több forrást felújítottak. Kiépítették a Farkas-forrást és az Éger-forrást, míg a múlt évben kiépített Kantavári-forrást kijavították.

1921

Megtartotta X. rendes közgyűlését a TTE is 1921. február 20-án az Arany Hajó Szálloda különtermében. Wolf József beszámolt arról, hogy az elmúlt évben a tevékenység visszaesett, s a választmányt is többször össze kellett hívni, mire egyszer határozatképes lett. Elhatározták, hogy február végén díszközgyűlésen ünneplik meg 10 éves fennállásukat a tettyei vendéglőben, és erre meghívják az összes pécsi munkás egyesületet és egyletet, és a Mecsek Egyletet. A Tettyén kabarával egybekötött ünnepséget rendeztek, a Gutenberg Dalkör működött közre. A TTE rendszeres hétfégi túrái mellett – különösen húsvétkor – részt vett más városokban rendezett turistatalálkozókon, foglalkozott a

gyermekes túráztatásával is. „...a TTE Pécsi Csoportja vasárnap, folyó hó 23-án gyermekkirándulást rendez Kantavárra... Felhívjuk a tagság figyelmét arra, hogy gyermekeiket elhozhatják a találkozóhelyre, de nem föltétlen szükséges, hogy a szülők részt vegyenek a kiránduláson, teljesen reá bízhatják a vezetőségre gyermekeiket, csak lássák el őket egész napra étellel és ivópohárral. A kiránduláson lesznek gyermekjátékok és egyéb szórakozások, a vezetőség mindent el fog követni, hogy a kis vendégeik jól érezzék magukat. A kirándulást a vezetőség még többször is meg akarja ismételni.”

A Pécsi Napló 1921. november 3-ai száma a TTE túrájáról adott hírt. Az egyesület rendszeresen tartott összejöveteleket, vetítéseket, természettudományos és földrajzi előadásokat a Pannonia pincében lévő helyiségekben.

A TTE Pécsi Csoportja elérhető volt: ifj. Hillebrand Győző, Pécs, Vilmos utca 29.

Minden csütörtökön este fél 8 órakor volt pénztári és könyvtári óra, ugyanakkor tagösszejövetel. Hivatalos helyiség: Pécs, Király u. 3., az Arany Hajó Szálloda.

1921 nyarán azonban már mind több szó esett – bár a megszállók által cenzúrázott sajtó tagadta – Pécs és Baranya kiürítéséről. Az Antant befejezte a játszmát – megszületett a döntés a Horthy Magyarországhoz való csatolásáról. Horthy Miklós kormányzó többszöri időpontváltoztatás után 1921. október 6-án érkezett Pécsre, és tekintette meg a sportbemutatót, amelyről dicsőően szolt: „...a mi ifjúságunk rendkívül rátermett a sportra...eddig olimpiákon már 6 aranyat szereztünk, pedig eddig csak a hivatalnokok sportoltak, most a vidék is részt vesz, ez reménykeltő. A katonai testnevelést is elfogadják végre...” Így ért véget Pécs és Baranya sportéletében egy olyan jelentős időszak, amikor a háború pusztításának utolsó évében újjáalakulnak a sportegyesületek, mint a BTC és PMSC (munkás sportegyesületek), s a Tanácsköztársaság hatására többségében munkásegysületekké szerveződnek. A háború alatt is működött a Mecsek Egyesület és a TTE Pécsi Csoportja is.

A Természetbarát folyóiratban megjelent „A mi Mecsekünk” címmel Bihari Ödön tollából egy egész hasábos cikk. Leírja, hogy 35 éve lakik a Mecsek alján, de a természet szépségeit most fedezi fel. A látható panorámát csodálja a Jakab-hegytől a Zengőig, a csodálatos szőlőket, a kőzeteket, forrásokat dicséri a Mecsekben.

1922

Az év elején jelent meg a TTE Pécsi Csoportja „Értesítő” című kiadványának első száma. (Egy szerény kiállítású, de csinos kivitelű Opalographon előállított munka volt Hillebrand Győző szerkesztésében.) A tagtársak boldogan üdvözölték a kis kiadvány első megjelenését. A csoportnak 80 000 korona értékű könyvtára volt, amely 269 könyvből állt. Az évben kiadott programfüzet, a gazdag programon felül a könyvtárban található könyvek jegyzékét is tartalmazta. Az első tudományos vetítettképes előadás 1922. október 25-én volt, amelynek tárgya a Magas-Tátra volt, amelyhez az egyesület központja biztosított anyagot, és Brunmiller László, a központ alelnöke tartott hozzá felolvasást. Az előadásokat Kun Kálmán, a polgári iskola igazgatója tette lehetővé az egyik tanteremben. A második előadás november 28-án volt, amelynek témája: Három megye határa: Abaúj-Torna, Rozsnyó, Szomolnok, Gömör és Pelsőcz körletei kerültek bemutatásra. A menedékház-alapra gyűjtésként több mulatságot rendeztek a Sörházban, a Tettyén, Szentkúton és a Pannoniában. Egyénektől is kaptak adományokat: Filkó Endre Amerikából küldött 1 dollárral váltotta meg igazolványát, ami akkor 820 magyar koronának felelt meg. Bednárz Ferdinánd frankot küldött a csoportnak. A Mecsek Egyesület 3000 koronával támogatta a menedékház-alapot. A csoportba ebben az évben 332 rendes tag és 100 családtag iratkozott be. A budapesti testvércsoport látogatott Pécsre Loydl Ödön vezetésével, Wolf József elnök és Krausz Simon alelnök várta őket az abaligeti vasútállomáson, majd több csoportra szakadva Jakab-hegy–Remeterét–Tubes–Misina útvonalon keresztül összetalálkozás után érkeztek Pécsre. Wolf József indítványozta, hogy a csoport lépjen be a Mecsek Egyesület örökös tagjai sorába. Ezt a választmány elfogadta. A Kantavári-forrást újra foglalták, Mischl András keze által lett újjáépítve. Az útjelzéseket is rendszeresen felújították Hillebrand Győző, Buche József, Franc Ignác, Darvas Géza, Hillebrand Lajos, Mészáros Dezső munkájával. Megjelent a csoport jubileumi évkönyve. A közgyűlésen rögtönzött gyűjtés alapján a menedékház-alapra 966 korona jött össze. A csoport 2 háromnapos, 30 egész napos és 2 félnapos kirándulást vezetett 4604 fő részvételével.

A Dunántúl beszámolt: „Január 10-én a TTE bált adott a Pannoniában. A bál célja anyagi alap létesítése egy turista menedékház építésére. Január 19-én műsoros estet rendeztek, szintén szórakoztató jelleggel. Az estek bevételéből 2000 koronát adtak át a Mecsek Egyesületnek a mecseki utak rendezésére. Gyakori összejöveteleket tartottak a Pannonia pincében lévő

helyiségekben, ahol vetítettképes előadások szerepeltek a programban. Az előadások jövedelmét szintén a saját turistaház építésére, illetve a mecseki utak rendbehozatalára és térkép készítésére használták.”

Március 1-jén a Dunántúl beszámol a TTE közgyűlésről. A beszámolóban Wolf József elnök az alábbiakban értékelte az egyesület munkáját: *„...a munkásságot a kocsmáktól és a dorbézolástól nagymértékben sikerült elvonni, és a természeti szépségeket velük megismertetni...”* Március 15-én a Dunántúlban és a Munkásban is megjelent az egyesület tagtoborzó felhívása. Az egyesület céljáról a következőket írták: *„...a munkásokat és a zárt levegőjű szobákban dolgozó tisztviselőket turisztikára nevelje..., szívleljék meg a fentieket és aszerint cselekedjenek..., olyanok legyenek az új tagok, hogy barátsággal bekapcsolódjanak és tovább agitáljanak az egyesület érdekében.... mert nem elég az, ha sok tagunk van papíron... kirándulásainkon tömegesen vegyenek részt, mert csak így tudják megtartani egészségüket.”* Április 16-án, húsvétkor a munkás turista egyesületek találkozóját rendezték meg a Misinán. A találkozón budapesti, miskolci és kaposvári turisták vettek részt. Szállásuk a Tettyén volt, a találkozó színhelyét, a Misinát öt túravonalon közelítették meg (csillagtúra).

A jó idő beköszöntével rendszeresen vezettek nagy túrákat a Mecsekre. Május 7-én például a következő útvonalak közül lehetett választani.

- I. Hadapród – Rácváros – Patacs – Cserkút – Kővágószőlős – Jakab-hegy;
- II. Pius internátus – Makár-hegy – Üszög – Égervölgy – Jakab-hegy;
- III. Sétatér – Lapis – Remeterét – Vörös hegy – Jakab-hegy.

Vezette: Makay Antal. A túrák általában reggel 6 órakor, esetleg még korábban indultak.

A Természetbarát című folyóirat márciusi számában Bihari Ödön tollából cikket közölt a Jakab-hegyről. *„A Jakab-hegy csúcsán az erdővel övezett tisztáson a vadászlak mögött romokat találunk...”* A *„Húsvét a Mecseken”* címmel csaknem 3 egész oldalas cikk jelent meg a mecseki kirándulásról, ahol a TTE pécsi vezetője kalauzolta a vendégeket.

„Pécs és Miskolc Budapesten” címmel közöl egy fényképpel illusztrált cikket a folyóirat, amelyben részletesen ír a programról, a vendégszeretetről és a barátságról, amely a természetjárókat összeköti.

1923

ATTE 1923-ban kiadta nyomtatott értesítőjét, forrásokat foglaltak, utakat jeleztek. A túra vigalmi, menedékház bizottságaik sora kiegészült a Fenyő Gárda kultúr csoporttal. Juniálisokat, teadélutánokat tartottak, tagtoborzás, és nem utolsósorban bevételeik növelése céljából.

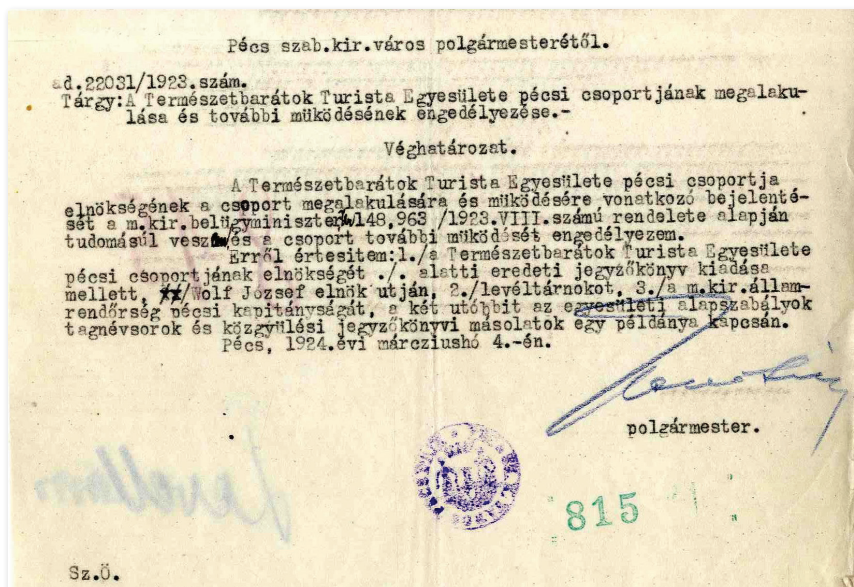

Újszerű programjuk volt a gyermekek részére Kantavárra szervezett kirándulás, melyen az első alkalommal már 50 gyermek vett részt. A TTE-nek 270 kötetes könyvtára volt, amelyet ebben az évben 448 esetben látogattak a tagok. Az egyesület könyvtára folyamatosan bővült a tagság legnagyobb örömeire. Az év folyamán 23 kirándulást szervezett a túrabizottság 1945 fő részvételével.

A Természetbarát című folyóiratban megjelent Bihari Ödön tollából a „Mélyvölgy, Mánfa, Máré-vár” című írás, amelyben méltatja a mélyvölgy, a mánfai templom szépségét, majd leírja, Hosszúhetény–Csurgón keresztül hogyan jutottak el Máré-várig (a magyar Svájc-on keresztül).

1924

A TTE Pécsi Csoportja február hó 3-án (vasárnap) délután 2 órakor a Gambrinus vendéglő nagytermében a tisztikar, a választmány 76 rendes és 30 családtag, valamint egy rendőrtiszt és két rendőr jelenlétében tartotta meg évi rendes közgyűlését. Ügyvezető elnöknek Kocsis Józsefet választják. Wolf József kijelenti, hogy nem vállalja az elnökséget. A könyvtárban 468 kötet áll a tagok rendelkezésére. Megvásárolják 1924. július 5-én a Csurgó dűlői (istenkúti) telket, külön telekbizottságot alakítanak. Ebben az évben 1 tíznapos, 3 kétnapos, 6 félnapos, 29 egész napos

túrát szerveztek 1669 fő részvételével. Túrák voltak Mohácsra, Zengőre, Hidashátra és Jakab-hegyre. Bár a meghirdetett túrák többsége a házhoz vezető munkatúra volt, mégis jutott idő a Mecsek más tájaira vezető túrák szervezésére is. A TTE is kivette a részét az útjelzési és egyéb fejlesztési munkálatokból. Külön terület kijelölését kérték az ME-től, melyet azután már ők gondoztak, utakat jelölve, forrásokat foglalva.

A Természetbarát című folyóiratban Bobánovics Árpád tollából levél jelenik meg a pécsi TTE csoportról, amely tanúskodik aktív tevékenységükről.

1925

ATTE február 15-én tartotta közgyűlését, amely beszámolt a megalakulás utáni 14. évről. Elkezdték a Csurgó dűlői (istenkúti) menedékház építését.

1926

APécsi Naplóban rendszeresen jelennek meg a csoporttal kapcsolatos hírek, a Dunántúl című újság csak fizetett cikként hajlandó közölni azokat. Majálist tartottak a menedékház-alap javára, amely 3.500.000 koronát eredményezett. A menedékháznál tartottak taggyűlést, ahol adományokból több száz korona jött össze. Szentkútra családi kirándulást szerveztek, tekeversennyel egybekötve. A szervezett túrák többsége munkatúra volt, a menedékház építése kötötte le ez évben tevékenységük, idejük nagy részét.

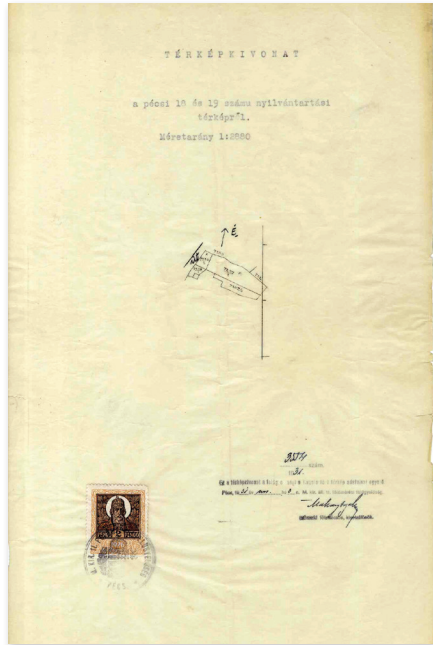
1927

Krausz Simon öreg tagtársnak köszönhetően Wolf József ismét elváltalta az elnöki tisztséget. Alelnök: Bihari Ödön. A tagdíjat 3,20 pengőben állapították meg. A testnevelési tanács csak menedékház építésére adott volna támogatást, de üdülőtelepre nem, így a Csurgó dűlői ház építését nem támogatták. Fehér János tagtárs felajánlotta, hogy az üdülőtelepnél a kőművesmunkát elvégzi díjtalanul, csak a hozzávalókat és a segéderőt adja az egyesület. Elhatározzák, hogy 10 fillér legyen a Csurgó dűlői üdülőtelep (menedékház) belépti díja, hogy legyen miből a házat tovább építeni. A budapesti vendégek és Pécs lakossága – akik nem természetjárók – csodájára járnak a Csurgó dűlőben történt építkezésnek.

A Pécsi Napló 1927. április 10-i számában az alábbi jelent meg:

„A Természetbarátok Turista Egyesülete is összeforrott közösségként dolgozott már. 1927 húsvétján a TTE Újpest-ferencvárosi csoportjait látták vendégül. A budapesti munkásturisták Abaliget vasútállomásig utaztak vonattal. A pécsiek négy útvonalon indultak, s Abaligeten találkoztak. Innen együtt indultak Pécsre. Vendégeiket otthonaikban szállásolták el. A találkozó utolsó napján Tettye–Kisrét–Kantavár–Melegmány–Mélyvölgy–Zsidóvölgy–Tubes–Misina–Tettye útvonalon közös túrát tettek. Különböző rendezvények bevételéből, és saját munkajerejükkel építették istenkúti menedékházukat.” Érdekes a Pécsi Naplóban 1927-ben megjelent far-

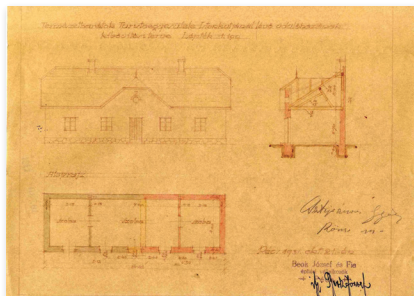

sangi naptár, mely keresztmetszetét adja a – bálokon keresztül – a kor mozgalmainak: Nemzeti Kaszinó bálja – Turistabál – Bórgyári Dalárdisták bálja – Kereskedelmi alkalmazottak bálja.

1928

Az 1928-as esztendő a TTE életében is jelentős dátum. Elkészült Istenkúton a megye első munkás-turista menedékháza. A szeptember 8-i avatáson ünnepi beszédet mondott Papp Kálmán, a Magyar Turista Szövetség főtitkára, részt vettek (a budapesti, pécsi, köztük az ME)

szervezetek képviselői, és mintegy 500 főnyi turista természetbarát. A következő években a ház lett a fő bázisa az egyesületnek, ide vezették túráik jelentős részét. Közben nem feledkeztek meg a turistatevékenységükről sem, ezt bizonyítja az évi statisztika: 57 túra 1106 résztvevővel, 4 félnapos, 24 egész napos, 2 kétnapos és 1 többnapos túra volt. Ettől kezdve főleg a Nyugati-Mecsekben a háztól vezető utakat festik, javítják, itt foglaltak forrásokat pl. Farkas-forrást. Az üdülőtelep és a menedékház a berendezésekkel együtt 5646 pengőbe került, amelyből 1400 pengő kölcsönt vettek fel, amelyet egy éven belül kellett kiegyenlíteni.

1929

Apécsi csoport 30 pengő támogatást adott a Mecsek Egyesületnek, tovább ápolták a két egyesület nem mindig felhőtlen kapcsolatát. A Csurgó dűlő menedékházra felvett 1200 pengő hitelből 200 pengőt törleszteni tudtak, és Pécs városától kaptak 600 pengőt a törlesztésre. A túrabizottság jelentése szerint 3 félnapos, 22 egész napos, 3 kétnapos, 8 munkatúra volt, és ezen 708 fő vett részt.

1930

Navonta tartottak választmányi, félévente taggyűlést, és a vezetőség koordinálta az egyesület munkáját. Törlesztettek tartozásukból 180 pengőt. 1000 pengő támogatást kértek a várostól, de azt fedezet hiányában a város elutasította, a Mecsek Egyesületnek viszont 10 000 pengős támogatást szavazott meg. Véglegesítették a Farkas-forrás építményét. A szervezett túrákon 650 fő vett részt. A Pécsi Rotary Club szép körsétutat épített a Mecseken, amely megkerüli viszonylag egy szintben, 500 méter tengerszint feletti magasságban a két Tubes-csúcsot, és visszatér kiindulópontjára.

1931

A pécsi csoport 20. jubileumi közgyűlését tartotta. A közgyűlésen egyik felszólaló megkérdezte, hogy a vezetőség miért nem szervezett térképismertető és mászó tanfolyamokat. Wolf József lemond az elnökségről. Krausz alelnököt bízzák meg az ügyek intézésével. A Húvösvölgyben megtartott 20. évforduló jubileumi ünnepségén beszédet tartott a szociáldemokrata Esztergár János és Dick György. Egyre nehezebb gazdasági és politikai körülmények között végezték munkájukat. A Pécs városhoz benyújtott segélykérelmüket elutasítják. A Pécsi Napló nem közölte híreiket. „Mégkérdezték miértjét, a válasz: Az egyesület jelvényében szovjet csillag szerepel”. Május 10-én kimeszelték a menedékházat, hogy a vendégek jól érezzék a tisztaságban magukat. Éjszakai túrát szerveztek Abaligetre, ahonnan a vendégeket kalauzolták a Csurgó dűlői menedékházba. Bővítik turistaházaikat, szinte a semmiből, csak a tagság önzetlen adományozásából és rengeteg társadalmi munkával. Pl. Mészáros Dezső saját pénzéből kölcsönzött 500 pengőt az egyesületnek. Ezenfelül mégis jutott idő és energia a sporttevékenység fokozására. Télen sítúrákat vezettek, szánkót és sítalpakat kölcsönöztek. Ez az egyesület népszerűsítette a munkás sportolók körében a ródli- és sísportot. A téli időszakban folytatták az oktatást, művelődést. A taglétszám: 85 fő volt.

Országos Magyar Turista Kiállítás volt Budapesten május 16. és június 21. között, amelyen részt vett a ME és a TTE is. A kiállítás része volt a Mecsek hegység domborzati térképe is 1:25 000 méretarányban. Készítette: Kiss Béla. Egy üveg-szekrényben a Mecsek Egyesület alkotásai lettek kiállítva: Wachter Jenő-émlékek, külön a jégcsákánya és kötele, dr. Vigyázó János Mecsek Egylet-béli díszoklevele, és az általa készített Mecsek hegység 1:75 000 méretű turistatérképe. Kiss József Pécs és a Mecsek részletes útkalauza.

A Természetbarát március–májusi száma a TTE pécsi csoportja fennállásának 20. évfordulójáról tudósít, és felkéri a többi tagszervezetet, hogy pünkösdkor vezessenek túrát a Mecsekbe, ezáltal is szolgálják a természetbarát szolidaritást.

Túraprogrammal a pécsi csoport készségesen szolgál, sőt az elszállásolást is biztosítja. A pécsi csoport 1000 koronát küldött a lapalapra.

Pécs szab.kir.város
polgármesterétől.
30.500 /1931. pm. szám.

Tárgy: Természet Barátok Turista Egyesület
titkárnak, Mészáros Dezsőnek
~~az alábbi tervvel~~ Kisebbitézésre vonat-
kozó bejelentése.

KIADÓBA ERK.
1931 NOV. 9.

V é g h a t á r o z a t

A mérnöki hivatalnak jelentése alapján a tárgybeli egyesület
~~az alábbi tervvel~~ azon bejelentését, hogy az Istenkúti 3887/2. helyrajzsz.
turista háznál a mellékelt tervszerinti toldalék építkezést kívánják végre-
hajtani,

az építési szabályrendelet 1.§-a alapján a rendezési eljárás
mellőzésével tudomásul veszem és ezen törvényben vett kisebb természetű
építkezés végrehajtása ellen kifogást nem teszek.

Kikötöm azonban, hogy a munkálatok elkészültét a mérnöki hi-
vatalnál szóval be kell jelenteni.-

~~az alábbi tervvel~~ Forrás vizet használnak.

Az építkezésnél ~~forrás vizet~~ használják.
alatt P. fill., azaz ~~pengő~~ fillér épí-
tési vízdíjat kell befizetni a város mérnöki hivatal üzemi pénztárá-
ban. A mérnöki hivatal ~~üzemi~~ osztálya ezt az összeget a vízvezetési
tételben bevételbe írja elő és a befizetést ellenőrizzze, az esetleges
elméltást jelentse.-

Erről értesitem:

- 1./ a mérnöki hivatalt, a munkálatok ~~végzése~~ végett,
- 2./ Mészáros Dezső titkárt, pécsi lakost NagyFlórián u 18.
- a ./ alatti tervvel. 1931 NOV. 25

~~az alábbi tervvel~~ az alábbi tervvel

3. Sztipánovics György felelős művezetőt. Mindszent u 5.
Pécs, 1931. évi november hó 7 n

OK.
Ht. ért. rész szerint.
Erb.

[Handwritten signature]

A polgármester m. b.
műszaki főtanácsos
[Handwritten signature]

PÉCS SZAB. KIR. VÁROS POLGÁRMESTERE
030500 sz.Érk 1931 OKT. 24.

30500 1931

Pécs, szab. kir. város
Mellénagy Polgármesterének

Pécs

f

Kérlelem:

Természetbarátok Turista Egyesületét
pécsi csoportjának

ajánlat iránt.

Uelet

Melléklet 2 db. melléklet
Melléklet drb.

PÉCS
1931 OKT. 24.
Pécs szab. kir. város
IKTATÓVÁTALA

1932

1932-ben örökös díszelnökké választják Wolf Józsefet, az új elnök dr. Balázs Győző lesz. Ügyvezető elnökké Mészáros Dezsőt választották, aki később feleségével együtt a pécsi munkaturizmus legendás alakjává vált. Ebben az évben, november 12-én avatták fel a „Béke-forrás”-t, az istenkúti turistaház udvarán, amely alkalmából Monus Illés „Ember és természet” címmel tartott beszédet. A világháborúban elhunyt tagtársak emlékére a Béke-forrás falán emléktáblát helyeztek el. A TTE taglétszáma 105 fő, a síelő csoport száma 30-ra emelkedett. Évi 100 túra indult. Hivatalosan is megalakult a síszakosztály Sziebl Antal vezetésével, ősszel szobaedzésekkel készültek fel az idényre. Ez később kamatozik: az 1935-ös PAC–PEAC lesiklóversenyt a TTE tagja, Katics András nyerte. Télen Sziebl Antal síoktatást tartott kezdőknek és a nők számára is.

Miskolczy dr. elsősegély-tanfolyamai, majd a túrabizottság térkép-olvasó tanfolyamai jelentették a téli programot. Megkezdődött a Barát-ság-forrás építése a Páfrányosban, amely később túrák célpontja lett. A nyár folyamán pedig egy nagyon

humánus kezdeményezés indult: szegény sorsú gyermekek ingyenes üdültetése az istenkúti menedékházban. 21 napon keresztül 17 munkás-gyermek élvezte a menedékház jó levegőjét, sok szép túraélményt szerezve. 1446 vendége, 116 hálóvendége volt a menedékháznak. A forrás előtti park kialakítására a várostól kaptak 60 db fenyőfát, a rétre pedig hársfát és gesztenyefát ültettek. A várostól kérték a villany felvezetését a házhoz, amit meg is kaptak 100 pengőért, a belső szerelés 48 pengőbe került. A városnál Dich Győző intézte az ügyet.

II. Tervezet

Pécs szab.kir.város polgármesterétől.

ad 30.500/1931/ szám
Tárgy: A Pécsi Természetbarátok Turista Egyesületének pécsi irodájának építési ügye.
Halmazlaki engedély.

A mérnöki hivatal, ~~síelti főosztály~~ és a tüzoltóparancsnok által megtartott utófelülvizsgálata alapján megengedem feutnevezettnek, hogy az 12800/32/3 helyrajzi számú telken létesített ballalás létesítmény, amelynek létesítésére az 1931 évi november hó 25 napján hozott 30.500/1931 számú jogerős véghatározattal engedélyt kapott, véglegesen használatba vehesse.

Kikötöm azonban, hogy az épület külső falait legkorábban 1932 május 1-ig be kell építeni. Pécs, 1932. január 18.

Erről értesítem:

1/ a mérnöki hivatalt, 2/ kérelmezőt lakik: Magyar Síp Sport Club utca 18 sz.
Pécs, 1932 évi január hó 18 n.

Lk. hat. ért. rész szerint.

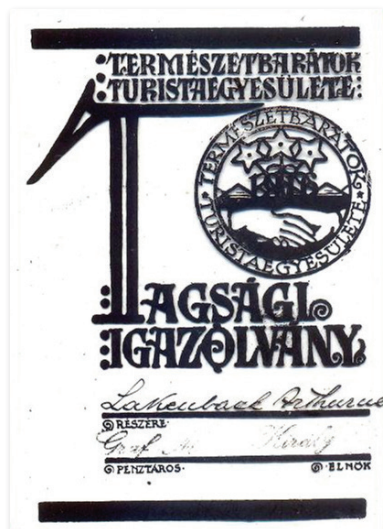
A polgármester m. l. c.
[Signature]
Münnerich István

KIADATOTT
1932. JAN. 21.

Pécsett az első sí távfutóversenyt a Mecseken 1932. február havában a TTE rendezte, közel 25 résztvevővel. A megindult munka azonban akkoriban a síeléstől még idegenkedő pécsiek körében nehezen talált termékeny talajra. A harmincas évek elején Pécsett a PPTE és PSC-ben működött síszakosztály. Még e hónapban megalakult a Magyar Sí Szövetség Pécsi Kerülete: Mecsek Egyesület, TTE, PAC, PEAC és PSC tagegyesületekkel.

1933

A TTE sokat segített az úthálózat javításában. Abaligetről a Jakab-hegyre, majd a Remeteréten át a Mecsek gerincén kilátók érintésével a dömörkapui menedékházhoz, a Tettyére, onnan a városba vezető útnak színnel történő jelölését végezték. A TTE pécsi csoportja 105-ről 145-re tudta növelni létszámát. Volt 37 egész napos gyalogtúra, 5 egész napos sítúra, 23 egész napos munkatúra, 2 félnapos sítúra, 5 éjszakai gyalogtúra, strandtúra, 1 egyhetes gyalogtúra, 2 monstre túra, 1 olaszországi túra, 10 napos, 1 teadélután. Az összes résztvevő száma 988 fő volt. Már 31 fő sízó van az egyesületben. A munkabizottság 23 munkatúrát szervezett, amelyen 262

tag és vendég vett részt. Felépítették a Barátság-forrást. 48,5 km utat jeleztek, ezek voltak a 0, 24, 9, 8, 5 számjelű utak, valamint Abaligetől a Tettyére vezető piros nyíl jelzésű út. Átvették a ME-től a Nyugati-Mecsek útjelzései és a források rendben tartását. A Barátság-forrás Katics András tervezése és munkája, szeptemberben készült el, költségét dr. Kaufer ügyész adományozta. A menedékházban 1545 látogató volt az előző év 1446-tal szemben, hálóvendég 137 az előző évi 116-tal szemben. A menedékház adósságából 500 pengőt törlesztettek, ami a Balatonyi cég ajándéka volt. A felszerelésre a pénz Berkovits Mihály tagtárs adományából és gyűjtéséből jött össze. 175 pengőért vettek egy rádiót. A várostól kaptak 10 mázsa szenet és 2 kocsi fát. A Béke-forrásra vasajtót csináltattak.

A CSOPORTOK CIMJEGYZÉKE.

Arad: Olajos Sándor, Ilona-utca 38.
Budapest: Király Albert, II, Zárda-utca 16.
Eger: Gramantik László, Tél-utca 1.
Fiume: Kemper Péter, Munkásbiztosító pénztár.
Gyöngyös: Babják I., Zsidókórház-köz 397.
Kaposvár: Polgár Dezső, József-utca 3.
Kassa: Békefi Adolf, Fő-utca 57.
Komárom: Hacker Dezső, Kossuth-tér 7.
Miskolc: Steiner Ferenc, Szelenyi és Társa nyomda, Széchenyi-utca.
Pécs: Kisgadó Géza, Tettye-utca 21.
Pozsony: Maszár Ágoston, Munkásbiztosító pénztár.
Resica: Haudek István, Mária Terézia-utca 22.
Selmecbánya: Melczer Ferenc, Joerges-nyomda.
Sopron: Fűrész Gyula, Ujteleki-utca 54.
Temesvár: Magyar Lajos, Muzslay-u. 29.
Versec: Krein Antal, Kővágó-utca 28.

Elnök: dr. Balázs Győző, alelnök: Krausz Simon, ügyvezető alelnök: Mészáros Dezső, ügyész: dr. Kaufer Imre, jegyző: Hortnung Gyula, pénztáros: Mészáros Dezsőné. Választmány: Hillebrand Jenő, Gödöny László, Katics András, Szabó István, Gyura Hanna, Lovas Ferenc, Guttmann Vilmos, Wallensok Endre, Gella József, Sziebl Antal, Csaplár István, Keltnecker Pál, Shóber Géza. Az

új elnök programja a menedékház fejlesztése, a Mecsek Egyesülettel szorosabb kapcsolat kialakítása a többi szokásos program mellett. Az új vezetőség az ügyeleteket egy hónapra előre választja meg. Tolnai József indítványozza, hogy az egyesület küldöttsége keresse meg a polgármestert, hogy az egyesület részére segílyt kérjenek, amelynek eredményeként kaptak segílyt a várostól.

A Természetbarát január–márciusi száma a pécsi csoportnál azt tudósítja, hogy igen aktív munkát végzett, 11 mecseki forrást gondozott, 85 km hosszú útjelzést vett kezelésbe. A csoport létszáma a gazdasági válság ellenére szépen növekszik.

1934

ATTE február 2-án tartotta közgyűlését. Weisz Pál a Magas-Tátrában lezuhant a Lomnici csúcsról.

A Magyar Turista Élet június 8-i számában „Tavaszi a Mecseken” címmel jelent meg csaknem két egész oldalas cikk Péchy-Horváth Rezső tollából. A Svájcra emlékeztető Nagymélyvölgy–Kőlyuk–Mánfa–Magyar-szék–Sikonda–Mánfa–Melegmány–Kereszkunyhó útvonalon írja le a szép patakokat, forrásokat, és a Mecsek csodálatos tavaszi virágait.

1935

ATTE közgyűlését február 6-án tartotta, ahol a jegyzőkönyv hitelesítésére Gödöny László és Muskát Ede lett felkérve. 25 fővel csökken a létszám a múlt évhez képest. Ebben az évben 122 fő a taglétszám. Síversennyel kezdték az évet február 17-én, melyen az első helyezett Katics András, TTE lett a vidékbajnok Kereszty előtt. A túraszakág jelentése szerint vezettek 1 többnapos, 1 négynapos, 1 háromnapos, 9 hétnapos, 28 egynapos, 5 egynapos sítúrát, 3 éjszakai túrát, 24 munkatúrát, 1 strandtúrát, 3 monstre túrát, 1 tíznapos külföldi túrát összesen 1271 résztvevővel. Felhívják a figyelmet a túrák közbeni magatartásra, és hogy a túra vezetője a vendégek magatartásáért is felelős. 24 km utat jelöltek, és teljesen befejezték a Barátság-forrás építését. A Barátság-forrás avatása a rossz idő miatt elmaradt, másodszori időpontban is kellemetlen volt az idő, ennek ellenére 31 tagtárs vett részt az avatáson. A 24 munkatúrán 352 fő vett részt, ebből 3 útjelző túra, 2 forrásépítő túra, 19 menedékház-építő túra.

A menedékháznál 200x70 cm hűtőt építettek, amelyen a forrás vize volt keresztülvezetve. A szokásos őszi nagytakarításkor mind a három

helyiség ki lett meszelve a menedékházban. A támfalakat meg kellett erősíteni, mert félt volt, hogy a tavaszi olvadás kárt tesz benne, erre 500 pengő kölcsönt vettek fel, 200 pengőt kaptak a budapesti központtól, 300 pengőt privát kölcsönre is szükség volt. Megállapodtak, hogy tavasszal esővízcsatornát kell a házra vásárolni, és a feljáratú lépcsőhöz villanyt kell szerelni. Ebben az évben 1492 fizető látogatója volt a háznak, ebből 181 volt azoknak a száma, akik több napot tartózkodtak a házban. Ismét kaptak a várostól két kocsi fát és tíz

mázsa szenet. A Magyar Turista Szövetségtől kaptak 100 pengő támogatást, amellyel a tartozásukat törlesztették. Dr. Balázs Győző jugoszláviai úttjáról vetített képes előadást tartottak, Kolacskovszky Lajos „*A magyar hegyek betyáromantikája*” című előadását Mészáros Dezsőné olvasta fel.

A Magyar Turista Élet július 1-jei száma „*Vadvirágos Mecsek 1935 Pünkösdjén*” címmel közöl cikket Kassovics Artúr dr. budapesti ügyvéd, szövetségi túravezető tollából. A cikkben szó van a dömörkapui házról, a Mecsek Egyesület segítségnyújtásáról. Szörnyülködik, hogy mi lesz a Mecsekből, ha minden rajongójának, jótevőjének emléket állítanak, ezt a temetőben tegyék a családtagok – mondja. Az útjelzéseket kusza összevisszaságnak tartja, az útjelzeshálózatot át kell dolgozni az egységes szabályzat szerint – írja. A Keleti-Mecsek kilátópontjairól nem jó a kilátás, szerinte a Lencsekút-tető legnyugatibb pontjáról gyönyörű a kilátás.

A Turisták Lapja „*Másfélnapos vándorlás a Keleti-Mecsekben*” címmel hat képpel illusztrált cikket közölt Kolacskovszky Lajos tollából. Hármashegy, Püspökszentlászló, Zengő, Mára-vári és óbányai völgy, Kárász útvonalon folytatott túra érdekességeit és szépségeit örökíti meg.

1936

ATTE január 19-én bált rendezett, amelynek bevételeiből kifizették a felvett 200 pengős privát kölcsönt. Február 2-án tartották az éves rendes közgyűlésüket, amelyen Muskát Ede olvasta fel az új vezetőség névsorát. A választmány tagjai között találhatjuk Muskát Ede és Gödöny László nevét is. A taglétszám csökkenése volt tapasztalható, 67 rendes tag, 24 családtag, összesen 91 fő volt tagja az egyesületnek. Ebben az évben megszigorították a Mecseken a turistáskodást, mert nagyon sok kárt okoztak a nem természetbarátok a kirándulásaik alkalmával. Az igazi természetjáró

tiszteletben tartja a tulajdonjogokat, és hálás annak az erdőtulajdonosnak, akinek az erdejében bolyong. A helyi hivatalos lapban is reagált a TTE, hogy tagjai és azok vendégei a kirándulásokon tanúsított magatartásukért felelősséget vállal. Felszólították tagjaikat, hogy tartózkodjanak a nem hivatalos túrázástól. Ebben az évben 9 sítúra volt népes résztvevő gárdával. Gyalogtúra 5 félnapos, 54 egynapos, 11 kétnapos, 5 többnapos és 5 munkatúra, valamint 4 monstre túra volt 1300 fő részvételével.

A Balaton-parton tizenkét sátorban nyaraltak a TTE tagjai. Az istenkúti menedékházban 1857 látogató volt, ebből 308-an a szállást is igénybe vették. Ebben az évben ünnepelte a TTE fennállásának 25. éves évfordulóját szerény keretek között. Pünkösdkor az időjárás nem kedvezett az aránylag kevés számú érdeklődőnek, akik részt vettek a jubileumi ünnepségen az istenkúti menedékháznál. Monus Illés képviselte a budapesti központot, több budapesti osztály és a Mecsek Egyesület is képviseltették magukat az ünnepségen, akik meleg szavakkal üdvözölték a jubiláló egyesületet. Számos köszöntőlevél érkezett más csoportoktól, sőt a megszállt területekről is. Az alapító tagok közül három fő ezüst jelvénnel lett kitüntetve 25 éves tagságuk miatt. Wolf József, Krausz Simon és Weovetz János. Dr. Balázs Győző öt éves elnökségének elismeréseként emléklapot kapott. A megrendezett bál 35 pengő jövedelmet hozott, amelyet azonnal tartozásuk fejében törlesztettek. Az egyesület ebben az évben is kapott a várostól tíz mázsa szén és egy öl fát, valamint 200 pengő segílyt, illetve támogatást. A Magyar Turista Szövetségtől 100 pengő támogatást kaptak. Ebben az évben 600 pengőt törlesztettek adósságukból a váltó tartozás még 900 pengő, a központi tartozás pedig kb. 300 pengő volt.

A Magyar Turista Élet január 30-i száma Péchy-Horváth Rezső tollából cikket közöl „A Mecsek hegység gyönyörűségei” címmel. Az írás a Keleti-Mecsekről szól, csodálja szépségét, a Zengőn felépített új kilátótornyot dicséri, ahonnan ellátni a Bakonyig, sőt a Balatonig és a horvátországi hegyekig. Ebben az újságban jelent meg „A Mecsek gyönyörűségei” című cikk második része a Nyugati-Mecsekről. Leírja a Jakab-hegy tisztán álló erdészlakot, amely egyben vendéglő is. Az Abaligeti-cseppkőbarlangról, a Misináról, a Kisrétről, Kantavárról ír, ahol palabánya működik, és az ott lévő házat rövidesen a természetbarátok veszik kezelésbe, turistaházzá alakítják.

A Magyar Turista Élet július 15-i számában „Hív a Mecsek...” címmel Péchy-Horváth Rezső cikkében a vadvirágos Mecsekre hívja fel a figyelmét a lap olvasóinak. Részletesen leírja, hogy a Mecsek mely része alkalmas pihenésre, és mely része kirándulásokra. Sikondafüredről is ír, mint a Mecsekben lévő fürdési lehetőségről, ahol hatalmas építkezések vannak tervbe véve, sőt vasútvonalat is terveznek ide, esetleg Komlórról villamos

vasutat építenek a fürdőhelyig. A Mecsek Egyesület áldozatos munkájáról is ír, kiemeli Kiss József tevékenységét, megírja, hogy a turistautak számozással vannak ellátva a könnyebb eligazodás segítése érdekében.

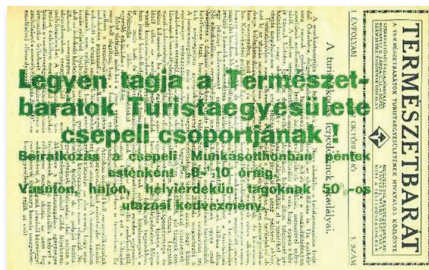
A Magyar Turista Élet szeptember 30-i száma „Pécs a Mecsek gyöngye” címmel írást közöl dr. Csury Jenő tollából. Pécsset mint a száz forrás városát említi, a Harsányi hegyet „ördög szántotta hegy”-nek nevezi, és leírja érdekességeit. Pécs múltjáról ír a magyar sors szemszögéből. Ebben a számban „A Farkas laktól a Nagyregéig” címmel a jó tollú Péchy-Horváth Rezső ír cikket, amelyben Terecsenypusztáról, Hollófészekről, Kánról, Melegmálról, a Nagyrege és Várkapu csúcsokról letérve Bodára. Egy másik cikk „A Melegmányi völgy vízesésének titka” címmel tudományos írást közöl Balázs Ferenc tollából. Rajzokkal illusztrált tudományos magyarázatot ad a mésztufa vízesések kialakulásáról.

A Magyar Turista Élet szeptember 30-i számában „Október 17-én másfél-napos kedvezményes turistavonatot indít Pécsre a Magyar Turista élet” címmel felhívást közöl.

A vonatok szombat délután indultak Budapestről Pécsre, és vasárnap délután indultak vissza. A szállás Abaligeten, Pécssett a Mecsek Egyesület dömörkapui menedékházában, magánosoknál és szállodákban volt. „A vadvirágos Mecsek tája turistát hívja, várja”. A hívó szóra figyeljen fel minden magyar turista, s ezen a napon legyünk csakugyan mindannyian Pécssett és a Mecsekben – fejeződik be a felhívás.

1937

A Mecseken több síversenyt rendeztek, amelynek többségét a TTE rendezte, mert a természetjárók szívesen sieltek télen a gyalogtúrázás mellett. A mecseki síversenyek rendszeres résztvevői voltak a TTE tagjai is. Február 3-án tartották közgyűlésüket, amelyen dr. Balázs Győző elnök tolmácsolta a budapesti központ üdvözlését, ahol meg voltak elégedve a pécsi csoport munkájával. A pénztári egyenleg az előző évről 5,51 pengő volt. Ismét dr. Balázs Győzőt választották elnöknek. Az üdülőszálló (Hotel Kikelet) építése miatt a város támogatás vonatkozásában elhanyagolta mindkét egyesületet, állapítják meg a jegyzőkönyvek. Mészáros Dezső a legaktívabb tag az egyesületben.

1938

Az éves rendes közgyűlést február 9-én tartották. Az elnök megnyitójában elmondta „A vadovirágos Mecsek szikláin kora tavasztól késő őszig, apró dalos madarak serege csengő nótaszóval üdvözli a természet gyönyörűségeit”. Gödöny László olvasta fel az új vezetőség névsorát, amely összességében nem változott. Gödöny László is bekerült a választmányba. Március 2-án Bulgáriáról dr. Balázs Győző tartott vetítettképes előadást. Fruška gorára szerveztek kétnapos kirándulást, javasolták az egyesület tagjainak, hogy minél többen vegyenek részt a kiránduláson, mert a jugoszláv TTE csoportja várja a pécsieket. A Balaton partján ebben az évben is nyaralhattak a TTE tagjai családostul, 2 sátor állt az üdülők rendelkezésére. Ebben az évben sokan bevonultak katonának. Az egyesület munkájára a kor politikája rányomta bélyegét, a tagság ugyanolyan szétzilált volt, mint a világ körülöttük – mondták. A síturák kedvezőtlen hóviszonyok miatt megritkultak. A gyalogtúrák száma nem csökken, csak a résztvevők száma volt kevesebb. A monstre túrák végcélja mindig az istenkúti menedékház volt. Túrastatisztika: 2 egész napos, 2 félnapos sítúra, 4 félnapos, 46 egész napos, 12 kétnapos gyalogtúra, 6 fürdőtúra, 1 munkatúra és két monstre túra (a mai teljesítménytúra őse) összesen 721 résztvevővel. A menedékháznál különösebb változás nem történt, öt darab kútgyűrűt vásároltak, amellyel a kutat megcsinálták 100 pengő költséggel. Látogató 1938 személy volt, közülük 146-an szálltak meg a házban. A menedékház egy jövedelmi forrása volt az egyesületnek, ebben az évben 552,59 pengő volt a bevétel és 492,64 pengő volt a kiadás. A pénztár egyenlege december 31-én 56,19 pengő volt.

1939

Az éves rendes közgyűlést február 8-án tartották. Dr. Balázs Győző elnök elfoglaltsága miatt nem jelent meg a közgyűlésen. Móró János felolvasta a budapesti központ meleg hangú üdvözlő levelét. Ezen a közgyűlésen vetődött fel a menedékház építése a Darázs-forrásnál, ami sohasem valósult meg. Rajkovicz Dénest választották elnöknek, aki köszönetet mondott dr. Balázs Győző hét éven keresztül tartott elnöki munkájáért. Mészárosék kilencévi munkáját megköszöni az elnök, és ezt a közgyűlés jegyzőkönyvben ismeri el. Ebben az évben a Felvidék hozzáférhetővé vált a vándorsport számára, lehetőség nyílt arra, hogy megismerhessék a magyar turistaság bölcsőjét, a nagy hegyóriások vidékét, festői völgyeit, csillogó tengerszemeit. Megállapítják, hogy a turisztika nem duhajkodás, hazulról való kiruccanást jelent, hanem szórakozást, szellemi felfrissülést és sportot, amelynek rendes üzése közben tárja fel önmaga előtt a turista az eddig rejtett természeti szépségeket. Ebben az évben 57 túrát vezettek 490 résztvevővel. Az év összes turistamegmozdulásán 2100 fő vett részt, amely az 57 fős taglétszámhoz viszonyítva nagyon szép eredmény. A TTE pécsi csoportjából 50 fő 9-20 napig a Balaton mellett, Golyódon táborozhatott. A menedékházat 1489-en látogatták, illetve keresték fel. Az egyesület adósságából 500 pengőt törlesztettek ebben az évben, és csak 100 pengő adósság visszafizetése maradt a következő évre. A felügyeleti hatóságok az ügyvitelt és a pénztárkezelést felülvizsgálták, és rendben találták. Gödöny Lászlót megválasztották az istenkúti menedékház háznagyának. A Magyar Turista Elet január 15-i számától folytatásos formában Papp László összeállításában „A turistaság Magyarországon” címmel közli érdekes formában a magyar turistaság eddigi történetét, azért érdekes formában, mert nem kronologikus a leírás, hanem történelmi fejezetek formájában taglalja azt.

a mindenkori tagok lelkes és önfeláldozó munkája biztosította fennmaradását, amely minden aranynál és nemes valutánál értékállóbbnak bizonyult. Elhangzott a közgyűlésen, hogy az egyesület keretén belül kialakult az igazi természetbarát szellem, egyetértés van és jó közösségi munka. A budapesti központ képviselője, Csapó Samu köszöntötte a közgyűlést a központi vezetőség nevében, külön köszöntötte azokat, akik 30 éven át hűségesen tartottak a természetbarátok mellett. Huszonöt éve tagja a TTE-nek Hillebrand Jenő és Könye Ferenc, akik ezüstkoszorús jelvényt kaptak a köz-

ponti vezetőségtől. Csapó Samu hozzászólásának befejező szavai voltak ezek: „Az ember lelkének virága, a dal egyformán virágzik öreg, fiatal, és ha ki-ki-
virul, ugyan ki haragszik a természetbarátokra és a virágokra?!”

Az istenkúti ház három teremből állt, amelyben 18 ágy volt elhelyezve. 50%-os vasúti kedvezmény illette meg a turistákat. A háborús viszonyok miatt korlátozottak voltak a lehetőségek turista szempontból is, ennek ellenére vezettek 56 gyalogtúrát, 12 sítúrát, 7 strandtúrát összesen 432 résztvevővel, valamint 8 gyalogtúrát. A munkatúrákon a szokásos menedékházi munkák elvégzésén kívül a Kantavári-forrás és a Barátság-forrás átépítésénél voltak, valamint a Büdösvíz-forrásnál, amelyet csak a következő év tavaszán tudtak befejezni.

A TTE Pécsi Csoportja is ebben az évben ünnepelte 30 éves jubileumát, szól a tudósítás. A jubiláló csoport ez évben a Barátság- és a Kantavári-forrást teljesen újjáépítette, ezen felül megkezdte a Büdösvíz-forrás kiépítését.

1942

Tárcius 18-án tartották közgyűlésüket. A tagdíj rendes tagoknak 6,5 pengő, a családtagoknak 3,5 pengő, az ifjúmunkás tagoknak 4,5 pengő volt. A szép Mecsek déli lejtőit vasárnaponként az emberek ezrei keresik fel. Az egyesület éves munkájára a háborús viszonyok meghatározók voltak. A természet igazi rajongói a bakancsos, hátizsákos, fegyelmezett turistákból tevődik össze, akik térképeztek, utakat jeleztek, forrásokat foglaltak és menedékházat építettek. Ebben az évben 36 egynapos, 2 kétnapos, 9 sítúrát vezettek, ezeken a túrákon rész vett 118 férfi, 35 nőtagtárs, 120 férfi és 96 nő vendég. A túrákon a résztvevők száma összesen 369 személy volt. A túrák a Mecsek hegységre korlátozódtak ebben az időben. Az anyagiak hiánya miatt nem került sor a Farkas-forrás átépítésére.

Az istenkúti menedékháznál kisebb tatarozásokat végeztek, az emésztőgödört átépítették, és április 4-től ismét rendszeres ügyeletet tartottak. A pénztári maradvány december 31-én 60,59 pengő volt. A menedékház látogatóinak száma 703 fő volt. Nyaralás céljából 25 személy 191 napot töltött a házban.

Az elkészült sípályán a város vezetősége – a síélet fejlesztéséért – kiírta Pécs város síbajnokságát. A versenyen 64 fő vett részt. A sípálya mellett felépült sísáncon rendeztek Pécsen első ízben sítugró versenyt, bár a hangsúly a stíluson volt, így is 10-14 méteres ugrások voltak a jellemzők. Említésre érdemes, hogy a Keresztkunyhói léniában kis faház állt, amely a TTE kezelésében volt, ahova rendszeresen kijárt Wolf József, Medovarszky György, Medovárszky László és Weller nevű suszter.

A Magyar Turista Élet január 20-i száma „*Hazánk turistautjai*” címmel Krizsán Endre összeállításában tájékoztatja olvasóit a Mecsek nyugati és keleti részének turistaútjairól.

1943

Közgyűlésen nagyon sok tagtárs nem volt jelen a háborús viszonyok miatt. A turisztikában megindult nagy fejlődés a háború miatt visszaesett. Az elnökség februárban úgy foglalt állást, hogy a fűtőanyag-megtakarítás miatt a vasárnapi ügyeletek elmaradnak az istenkúti menedékháznál. A háborús nehézségek ellenére 23 egész napos, 3 kétnapos túrát vezetett az egyesület 194 résztvevővel. Az istenkúti menedékházban 788 átvonuló, 42 nyaraló család 236 napot töltött. Kivágtak két elfagyott fát, és a sövénykerítést is kiszedték, helyére a város által adományozott cserjével újat ültettek. Az egyesület székhelye ismét a Munkásotthonban volt.

1944

A közgyűlést február 9-én a Munkásotthonban tartották. Elnök Tolnai József volt. Felemelték a belépődíjat az istenkúti menedékházba. A vezetőség B. Nagy Gusztáv javaslatára átír a városnak, hogy a Mecseken garázdálkodó vandálokat, akik a padokat és a forrásokat megrongálják, ítélje el, illetve büntesse meg. Mészáros Dezső szóvá

tette, hogy a Mecsek Egyesület propagandát csinál magának, és erre javasolja, hogy a TTE is fejtsen ki saját érdekében a tagok toborzására megfelelő propagandát, elsősorban a helyi sajtó útján.

A belügyminisztérium a háború vérvizatarában 1944. április 15-én elrendelte a három és fél évtizedes TTE feloszlátását. A németek feloszlatták az egyesületet, és az istenkúti menedékházat elkobozták.

Határozat: A vallás és közoktatási miniszter úr a TTE-t feloszlatta. A feloszlattott pécsi egyesület pénztárkönyvét és pénztári okmányait kiadva felhívom a belügyminiszter alá rendelt városi számvevőszéket, hogy a feloszlattott pécsi számadásait vizsgálja felül, állapítsa meg a csoport vagyonát, s erről nekem mielőbb tegyen jelentést. Pécs, 1944. május 6. Dr. Vörös h. polg. mester.

1944. március 26-án letartóztatta a magyar rendőrség Mészáros Dezsőt, a TTE titkárát. Internálták, soha nem tért vissza. Húsz éven át volt tagja és vezetője a TTE-nek, róla nevezték el az istenkúti menedékházat.

1945

Polgármester Úr!

Szíves tudomásulvétel végett bejelentjük, hogy TTE Pécsi Csoportja a régi vezetőség néhány tagja kivételével most már újból tovább folytatja munkáját. Pécs, 1945. április 17. B. Nagy Gusztáv."

Május 10-én tartottak vezetőségi ülést, Gárdosi József elnökölt, köszöntötte Fellner Jenő budapesti tagtársat, aki a központot képviselte. Fellner Jenő ismerteti az Országos Sportközponti átiratát, amelyben a Mecsek Egyesület feloszlátását és annak minden ingó és ingatlan vagyonát a TTE-nek köteles átadni. Ezek után B. Nagy Gusztáv, Fellner Jenő, Móró János és Darányi Béla felkeresték Szécsey Bélát, a Mecsek Egyesület

titkárát, és közölték vele a ME feloszlásának hírért. Fellner Jenő az ügyek lebonyolítására „hetes bizottságot” alakított. A hetes bizottság tagjai: Gárdosi József, Móró János, Dorn Lajos, Darányi Béla, Katics Andrásné, Móró Imréné. A bizottságot március 10-én a TTE választotta meg, aki hivatott volt a TTE újjászervezésére, az ügyek vitelére, hivatalos óráikat a szakszervezeti székházban tartották.

Július 9-én a TTE vezetőségi ülése ismét foglalkozott a Mecsek Egyesület átszervezésével. Jogi kérdés merült fel. Dr. Balla ügyvédet kérték fel ennek intézésére. A TTE részéről Gárdosi József, Darányi Béla és Móró János vett részt az ügyek intézésében, akik kötelesek voltak beszámolni Tolnay Józsefnek.

TERMÉSZETBARÁT

A TERMÉSZETBARÁTOK TURISTAEGYESÜLETE HIVATALOS LAPJA
XVIII. ÉVFOLYAM, 1930. ÉVI MÁRCIUS-ÁPRILIS HÓ. — MEGJELENIK ÉVENTE HATSZOR

Az országos szervezethez tartozásért 25 pengő tagdíjat kellett az egyesületnek fizetni. Az istenkúti menedékház belépődíját a tagoknak egy pengőben, a nem tagoknak kettő pengőben határozták meg. Ebben az évben a „nyaralók” csak saját felelősségükre mehettek ki a házba, de ágyneműt kellett magukkal vinni.

A vezetőség úgy határozott, hogy minden kedden tartanak vezetőségi ülést. Az augusztus 14-i vezetőségi ülésen megtárgyalták azt a levelet, amelyet a budapesti központtól kaptak. Ismét adatokat kértek a Mecsek Egyesülettel kapcsolatban, mert csak akkor áll módunkban az ügyet intézni.

Gárdosi József elnök javasolta új tisztikar megválasztását, mert az új sporttörvény szerint 50 fő taglétszámnál csak teljes vezetőséggel működhet az egyesület. Ezután minden tagnak belépési nyilatkozatot kellett kitölteni, amely alapján pecséttel és fényképpel ellátott új igazolványt kaptak. Évi tagdíj 35 pengő volt, amelyet központilag határoztak meg. Gárdosi József bejelentette még, hogy a pécsi Nemzeti Sportbizottság a Mecsek Egyesület működését ideiglenesen felfüggesztette. A mecsekszabolcsi Mecsek Egyesület összes tagja át kíván lépni a TTE-be. Az újjáalakuló TTE közgyűlésén részt vett Dorn Lajos, Móró János és Gárdosi József is.

Augusztus 27-én tartott taggyűlést az egyesület. Ezen elhatározták, hogy tagtoborzásra a szakszervezeteket kívánják felhasználni, a rendes tagok tagdíját 120 pengőben, a családtagok és ifjúnok tagdíját 40 pengőben határozták meg. Az istenkúti menedékház belépője tagoknak 3 pengő, nem tagoknak 5 pengő volt. Jelölőbizottságot választottak: Mészáros Dezsőné, Sziebl Dániel, Rajkovits Dénes voltak tagjai.

TÉRKÉPEK

Bakony, 1:75.000	— — — — —	—50 P
Balaton és környéke, 1:75.000.		
Négy lapon	— — — — —	4.— P
Laponként	— — — — —	1.25 P
Balaton felvidék, 1:75.000	— — — — —	—50 P
Budai hegyek, 1:375.000	— — — — —	2.— P
Gerecse-hegység, 1:75.000	— — — — —	—30 P
Közégi és Borostyánkői hegység, 1:75.000	— — — — —	—30 P
Magastátra, 1:75.000	— — — — —	1.— P
Mátra, 1:50.000	— — — — —	2.— P
Mecsek, 1:50.000	— — — — —	2.40 P

UTIKALAUZOK

Bakony	— — — — —	7.— P
Balaton Kalauz	— — — — —	4.— P
Budapest dunajobbparti környéke	— — — — —	3.— P
Bükk-hegység	— — — — —	3.— P
Eger és környéke	— — — — —	1.— P
Magastátra hegymászókalausa	— — — — —	5.— P
Kőszeg és környéke	— — — — —	1.80 P
Miskolc és környéke	— — — — —	2.20 P
Pécs és környéke	— — — — —	2.— P
Selmebánya és környéke	— — — — —	1.60 P
Wien és környéke	— — — — —	2.— P

Szeptember 18-án a TTE vezetőségi ülésének jegyzőkönyvéből kiolvasható, hogy a várostól egy öl fát kaptak, amelyet az istenkúti menedékházhoz szállítottak.

Elhatározták, hogy megszerzik a Lóri vadászházat a turisták számára. Október 5-én rendkívüli közgyűlést tartottak. Az istenkúti menedékházat teljesen rendbe hozták, a Bőrgyár és a Zsolnay-gyár ott tartotta ünnepségét.

Kérvényt adtak be a polgármesternek, hogy a Darázs-forrásnál néhány hold erdőt kapjanak gyermeküdülő építésére. Móró János fontosnak tartotta az egyesület feladatára felhívni a figyelmet a források kitisztítására, a madárházak megjavítására.

Megválasztott új vezetőség: díszelnök: Wolf József, elnök: Tolnai József, alelnök: Gárdosi József, titkár: Móró János, pénztáros: Mészáros Dezsőné és Exner Miklós. Ellenőrök: Sziebl Dániel, Rajkovics Dénes. Jegyző: Móró Imréné és Darányi Béla, háznagy: Dorn Lajos, könyvtáros: Hollósy Teréz.

Választmány: B. Nagy Gusztáv, Bischoff Pál, Gödöny Lászlóné, Berkovics Tibor, Domján Henrik, Katics Rezső, Katics András, Katics Andrásné, Hillebrand Győző, Tátrai Péter, Veller László, Hein József.

Október 24-én választmányi ülést tartanak. Megalakult a túrabizottság: vezetője: Hollósy Teréz, tagjai: Katics Rezső, Darányi Béla, Bódis János, Hillebrand Győző. Megalakult a munkabizottság: vezetője: Katics Rezső, tagjai: Darányi Béla, Martonfalvi Péter, Exner Miklós, Weis Adolf. A síszakosztályt is megalakították: elnöke: Sziebl Dániel, titkára: Mészáros Dezsőné.

A Sí és Hegymászó Sport című szaklap tudósít „Átfestik a Mecsek hegység útjelzéseit” címmel. A Mecsek Egyesület, az Országos Szövetség kívánságának megfelelően, az ország más hegyeihez hasonlóan áttér a turista útjelzések színjelzésére. Az egyesület ezzel egy időben tervbe vette egy nyugat-kelet irányú tengelyszerű útvonal lejelzését. Az abaligeti vasútállomástól kiindulva a 9-es úton a Jakab-hegyre, onnan a 12-es, majd a 22-es úton a Remeteréten keresztül áttér a 4-es útra a lapisi vadászházig. Innen a 23-as úton a kozári vadászházig, majd a 7-es úton Zobákra. A folytatása a Keleti-Mecsekben az 1-es úton Püspökszentlászlóig, majd a 19-es és végül a 14-es jelzésen Pécsváradig. Az útvonalat piros színnel jelezték. Az egyesület a Nyugati-Mecsekben 34, a Keleti-Mecsekben 22 számmal jelzett utat tart nyilván.

1946

Elkészült a vagyonelejtár. A budapesti központnak felküldtek 2133 pengőt és 80 db fényképes igazolványt érvényesítésre. Csányi Jenő egyesületi tag azt javasolja, hogy az istenkúti menedékház belépti díja úgy változzon, mint a villamos viteldíja az infláció miatt.

Az egyesület anyagi rendbetétele érdekében február 9-én bált szerveznek a nőegylet tánctermeiben, ahol a zenét a Mecsek Táncczenekar szolgáltatja. A bál megszervezésére hatos bizottságot választanak. Tagoknak 10 000 pengő, kísérőknek 4000 pengő a belépődíj. A rendezők között találjuk Muskát Edét és Exner Miklóst is. A bál bevétele 10 300 000 pengő volt. Ezt az összeget borba és kukoricába fektették be, hogy értékét megőrizzék.

Április 26-án tartották rendes közgyűlésüket (35. közgyűlés). Az újjáalakulás óta másfél éve működik az egyesület. Az elmúlt évben túrát nem tudtak szervezni a felszerelés hiánya miatt. Új vezetőséget választottak: díszelnök: Wolf József, elnök: Tolnai József, alelnök: Gárdosi József, titkár: Tátrai Béla, pénztáros: Mészáros Dezsőné, Móro

János, Exner Miklós és Csányi Jenő. Választmány: Bódis János, Dorn Lajos, Gödöny Lászlóné, Hillebrand Győző, ifj. Herr József, Vörös László, Katics Katalin, Katics Rezső, Muskát Ede, Tátrai Péter, Tészár Imre, Szabó István.

Az istenkúti menedékház adóját az infláció miatt babbal fizették

ki. Megegyeznek abban, hogy a nyári esteken a választmányi üléseket az istenkúti menedékházban tartják. A túrabizottságban Muskát Ede, a munkabizottságban Exner Miklós és Gödöny Lászlóné tevékenykedik. A Stiglicfogdosónál lévő mozgatható fakunyhót megkapták a várostól, és azt a Darázs-forrásnál állították fel. Megigényelték a turisták használatára a mecseki menedék- és vadászházakat. Budapesti barlangászok érkeztek a városba, akiket a TTE tagjai kalauzoltak. A város helyreállította az istenkúti menedékháznál a kőtámfalat és a hátsó vízfolyást.

Ez évben 35 egész napos, 3 félnapos, 5 munka- és 4 sí-, valamint 3 barlangtúrát vezettek, amelyen 520 személy vett részt. A pénztár egyenlege december 31-én 448,51 forint volt.

1947

Az éves közgyűlésen új vezetőséget választottak, az elnök Tolnai József lett, alelnök: Sziebl Antal, főtitkár: Mészáros Dezsőné, titkár: Tátrai Béla. Ezen a közgyűlésen vetődik fel először egy új menedékház építése Fehérvúton. A budapesti központtól levél érkezett, amelyben leírják, hogy az új menedékház telkét az Állami Erdőhivatal 10 évre adja. Menedékház-építő bizottságot választottak, amelynek feladata volt az építkezés előkészítése. A bizottság tagjai: Hargitai G., Katics András, Dorn,

Herr, Fischer, Mischl, Exner Miklós, Rajkovics Dénes. Gödöny László hazatért a fogságból, és a közgyűlésen azt javasolta, hogy olyan menedékházat építsenek, amely elsősorban a turisták szemszögéből megfelelő. A közös elképzeléseket (hány szoba stb.) több mérnöknek mondják el, és a tervek elkészülte után a legjobbat válasszák ki. Addig is a rendelkezésre álló 3000 db téglából építsenek egy ideiglenes helyiséget a sízók, illetve télen túrázók részére.

Bejelentik az augusztus 6-i választmányi ülésen, hogy a főtitkár az új menedékház szerződését kézhez vette. A szerződés 25 évre szól. Évi telekár 10 forint, és 25 év után olyan állapotban kell visszaadni a területet, ahogyan kapta az egyesület. Az ügyvédi vélemény szerint 25 év után a ház akkori értékét feltétlenül megkapja az egyesület kártérítésként. Elhatározták az év végén, hogy a maradék pénzükön anyagot vásárolnak az új menedékházhoz. Mészáros Dezsőné dr. Forster mérnökkel kint járt a fehérvéki menedékház telkén. A kárpitostól kaptak kilenc matracra való fasziácsot, ehhez gyűjtöttek a tagoktól zsákat.

A fehérvéki védkunyhó részére egy tűzhelyet vásároltak 70 forintért. Az egyesület engedélyt kapott a barlangkutatásra, amely kizárólag az egyesületet jogosítja fel a mecseki barlangok feltárására és kutatására. Mészáros Dezső és Rajkovics Dénes a budapesti központtól ezüstkoszorús jelvényt kapott 25 éves egyesületi tagságáért. A budapesti központ értesítést küldött az egyesületnek, hogy 25 pár bakancsot kaptak, amelyből egy párat tudnak küldeni 140 forintért. Muskát Ede azt javasolta, hogy vegyék meg a bakancsot, és a legtöbbet túrázók között sorsolják ki, és a szerencsésnek lehetőséget kell adni, hogy részletekben fizethesse ki az árát.

Dr. Szabó Pál Zoltán javasolta, hogy előadás-sorozatot kellene indítani propagandacéllal a természetről. A tél folyamán rendezett előadás-sorozatnak nagy sikere volt, a városháza közgyűlési termét mindenkor zsúfoltságig megtöltötték. Felkérték előadónak többek között dr. Horvát Adolf Olivért.

A könyvtár átvizsgálása vált szükségessé, mert nagyon sok a régi használhatatlan könyv. A nem szükséges könyveket értékesítették, és a kapott pénzen pedig újakat vásároltak. A taglétszám 20%-kal emelkedett. Az újjá választott vezetőségben találjuk Muskát Edét és Exner Miklóst. Túra-, barlang-, munkabizottságba delegálják Exner Miklóst és Muskát Edét. Propagandabizottságba Exner Miklósnét és Muskát Edénét. A város kereskedőinél tagtoborzó táblákat helyeztek el, és ott mindjárt belépési nyilatkozatot is adtak annak, aki kért.

A túrabizottság jelentése szerint ebben az évben 13 egész napos, 1 kétnapos, 1 munka, 1 barlang, 4 egész és 1 félnapos sítúrát vezettek, valamint egy találkozón vettek részt. Összesen 23 túrán 351 férfi és 107 nő vett részt. Ebben az évben hat túrával többet szerveztek, mint a múlt évben, és 215 személlyel több vett rajta részt.

Istenkúton szükségessé vált a lefolyócsatorna és a támfal kijavítása. A 25 éves egyesületi tagok részére az istenkúti menedékházban ünnepséget rendeztek. Az egyesületi tagsági igazolványra fürdő- és vasúti kedvezményt kaptak a tagok.

A szakszervezet által megvásárolt Corzó Kávéház épületében az egyesület „végleges” elhelyezést nyert. Hetven forintért acéllel ellátott sítalpakat lehetett vásárolni. Az Istenkúti Szabad Művelődési Munkaközösség kérte vasár- és ünnepnapokon az istenkúti menedékházat használatra, de az egyesület nem bocsátotta rendelkezésre.

Novemberben elhatározták, hogy minden hónapban tartanak az istenkúti menedékházban tagestét, amelynek bevételeiből fedezik az egyesület kiadásait. Dr. Jakuts László és a pécsi Tátrai Béla vezetésével budapesti barlangkutatók jártak a Mecsekben. Tancsa János régész és Vértes László barlangással együtt megkutatták – egy hónapon keresztül – a mélyvölgyi kőfülkét és az Anyák kútja feletti víznyelőt.

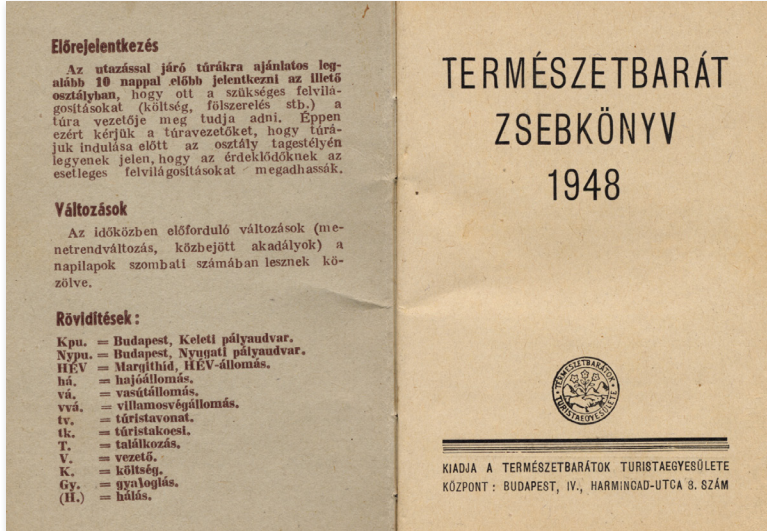
1948

Az egyesület ebben az évben a Magyar Sí Szövetséggel együtt – a honvédség segítségével – sícentrum kiépítését kezdte el. A Kistréten a nyiladéokban síugró sáncot építettek.

A taglétszám 340 fő volt. Az egyesület legnagyobb munkája a fehérkúti turistaház építése volt. Sok pécsi gyár, üzem segítette az építkezést fuvarokkal. Az építkezés sok-sok társadalmi munkával készült, az építkezés egyik fő szervezője Tátrai Béla volt. Október 31-én a Goldmark Teremben megbeszélés volt a Mecsek turistaújtjelzéseivel kapcsolatban.

A megbeszélésen részt vett a Magyar Természetbarát Szövetség részéről Kováts Ferenc szövetségi alelnök, az útjelző bizottság elnöke. A pécsi Természetbarátok Turista Egyesülete (TTE) részéről Hargitai Győző és Csokonay Sándor, az útjelző bizottság tagjai vettek részt. Alapos vita után úgy döntöttek, hogy a számjelzésről áttérnek a színjelzésre a Mecsekben is. Megállapodtak a jelzések elkészítésének módjában és az útjelzések vonalvezetésében is.

Érdekes volt a szövetség részéről az a kérés, hogy az egyes turistautak a városból, annak főteréről induljanak, hogy a szegényebb rétegek, akik nem tudnak igénybe venni közlekedési eszközöket, azok a városból indulhassanak a jelzett turistautakon túrázni. Évekig még egyútt volt használatos a Mecsekben a turista-utakon a szám és a színjelzés.

Dr. Angyal Tibor visszaemlékezése szerint a Mária utca 34. sz. ház földszinti lakásában volt minden héten kedden az összejövetel, ahol megbeszélték a mindenkor aktuális tennivalókat, túrákat stb. Rendszeres előadások, megbeszélések voltak a természetbarát eseményekről és tervekről. Rendkívül aktív élet volt az egyesületben. Megtalálható volt a tagok között a gyermektől az aggastyánig, volt kitől tanulni, volt, aki irányított, vezetett nagy lelkesedéssel, amely a természet szeretetéből adódott. Megalakították a siskakosztályt.

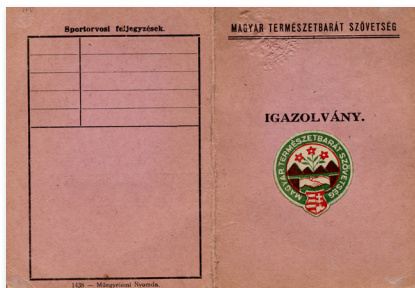

A Természetbarát szeptemberi száma tudósít, hogy a pécsi természetbarátok új menedékház építését kezdték meg a Pécsbányatelep feletti Borókatevőn (fehérkúti turistaház).

A Természetbarát novemberi száma a fenti hírről már részletesen ír. Az új menedékház építésén vasárnaponként csaknem valamennyi pécsi természetjáró önkéntes munkával vesz részt az építkezés munkálataiban, fejt a követ, ássa az alapot, termeli a fát. A házat még a tél beállta előtt át akarják adni rendeltetésének. Az Újjáépítési Nemzeti Vállalat munkaerővel, az üzemek és gyárak fuvarral segítik az építkezést.

1949

Az egyesületen belül egyre aktívabb munka kezdett kibontakozni, megindultak az országos túrák is. Diósgyőr–Bánkútra vonattal indult a pécsi csoport. Dr. Oppe Sándor és Angyal Tibor vezetésével találkozott az ottani TTE-tagokkal. Nagy élmény volt a turistatalálkozó, amelynek keretén belül meglátogatták a diósgyőri vasolvasztót is. Az egyesület egyre jobban elveszti gyűjtő egyesületi szerepét, mert tagjai egyre inkább – az alakuló – kisebb szakosztályokba léptek át, ami közelebb állt szakmájukhoz, foglalkozásukhoz. Ezek a szakosztályok általában szakmai csoportonként alakultak meg, de nem zártak ki maguk közül senkit sem, minden jelentkezőt szívesen láttak.

A Természetbarát január 1-jei száma hírként tájékoztatott arról, hogy megalakult a pécsi TTE sízszakosztálya, és a Magyar Sí Szövetséggel és a hadsereggel karöltve a magyar síélet centrumát akarja felépíteni. Tervbe vették a lesiklópálya meghosszabbítását, amelynek teljes hossza három kilométer, tehát az ország leghosszabb lesiklópályája lesz. A honvédség a Dömörkapu közelében műlesiklópályát és gyakorlóterepet létesít. A tél folyamán Pécssett több országos síversenyt rendeztek.

A Természetbarát június 1-jei száma tájékoztatja olvasóit, hogy Pécs város kulturális vezetői a város feletti menedékházban (Dömörkapu) múzeumot kívánnak létesíteni, amelyben összegyűjtenék a Mecsek jellegzetes növényeit és kőzeteit. A Természetbarát november 1-jei számában „Pécsi Képeslap” címmel fényképekkel illusztrált cikket közöl abból az alkalomból, hogy a Magyar Természetbarát Szövetség különvonatot indított Pécsre. A turisták két napot töltöttek a városban és környékén.

„A mecseki táj és kultúra története” címmel dr. Szabó Pál Zoltán tollából képekkel illusztrált három egész oldalas, hathasáros cikk jelent meg a Mecsek kialakulásáról és történetéről.

„Olyan hegység ez, mint az ősi templom,
Csendet és békét zár magába.

A Mecsek évmilliók történetének templom.”

Simai Zoltán írása „Kantavára” címmel érdekes írást közöl a vár állapotáról, környezetéről és mondájáról.

1950

Ebben az évben szűnt meg a TTE Pécsi Csoportja 7330/1946. ME. sz. rendelet alapján e tárgyban jelzett egyesület nyilvántartásból való törölését rendelem el, mert az egyesület 1950. november 5-én beolvadt a Pécsi Magasépítési Nemzeti Vállalat sportegyesületébe. Kelt Budapesten 1950. november 27-én. Aláírás Dinda Oszkár osztályvezető. A határozat megtalálható a Pécsi Levéltárban is.

*Diósgyőri találkozó Bánkúton,
pécsi résztvevőkkel (1949)*

*Díjátétel
a mecseki standard versenyen*

*A mecseki standard verseny
megnyitója
(1950. május 28–29.)*

*Egri–Diósgyőri–Pécsi TTE turista-
találkozó vendégei és fogadói Pécsen,
a főpályaudvaron 1949-ben*

A mecseki standard terepverseny
1950. május 28–29.
Az Első Mecseki Országos
Váltóverseny díjazottjai
(középen a pécsi csapat).

A mecseki standard terepverseny
1950. május 28–29.
A verseny elnöksége.

A mecseki standard terepverseny
1950. május 28–29.
Pihenő a fehér-kúti állomáson.

A mecseki standard terepverseny
1950. május 28–29.
Díjak.

A TTE diósgyőri találkozásának
pécsi résztvevői (1949)
Első sor:
Muskáth Edéné, Krampfart Tibor,
Muskáth Ede, Keller Károly,
Hollósi Teri.
Második sor:
Beder Ilona, Szlobonyai Tibor,
Angyal Tibor, ifj. Katics József,
Tátrai Béla, Tátrai Béláné,
Tátrai Péterné, Katics Józsefné.

*Első Országos Terepverseny – Biatorbágy, 1949.
A pécsi csapat: balról jobbra: Csermely Vilmos, Krizmarics Gyula,
Tátrai Béláné, Szlobonyai Tibor, Tátrai Béla.*

A fehér-kúti ház, 1950

A fehér-kúti ház

A szerző köszönetnyilvánítása

Köszönöm idősebb Gergely Tibornak, Kalmár Lacinak, Tátrai Beának, Karádi Karcsinak és Irénkének, Achátné Áginak, valamint Nagy Balázsnak, hogy jelvényekkel, korabeli dokumentumokkal, régi fényképekkel segítették az anyag elkészítését.

Köszönetet érdemelnek továbbá a Baranya Megyei Levéltár munkatársai.

Baronek Jenő

A Mecsek Egyesület múzeumába kerültek a Városi Sportcsarnokból az Istenkúti Menedékház és a Béke-forrás táblái 2024 szeptemberében.

A táblákat a ház lebontásakor Balogh István, Kiss Lajos, valamint Baronek Jenő mentették meg és vitték a Városi Sportcsarnokba.

A leírás azoknak fontos, akik tudni akarják a TTE – ezen belül – a ház és a forrás történetét.

A MECSEK EGYESÜLET MÚZEUMA

FÉNYKÉPEK: KUTAS LÁSZLÓ TÁRLATVEZETŐ: VARGÁNÉ LOVAS CSILLA SZÖVEG: BARONEK JENŐ

Tisztelt látogatók! Kedves Természetjárók!

Egy olyan gyűjteményt néznek most meg, ami az „életem része”.
Amerre jártam családommal, feleséggel, lányommal, fiammal és unokáimmal, onnan hoztunk valamilyen kisebb-nagyobb emléket, amit most önök is láthatnak, és azokat az öltözékeket és tárgyakat, amelyeket túráink és utazásaink során használtunk. A múzeumot 2014. október 2-án nyitottuk meg Pécsset, a Király utca 40. sz. alatt. Dr. Páva Zsolt, Pécs Megyei Jogú Város polgármestere nyitotta meg. A múzeum berendezését Hauk Nándor asztalos – az útmutatás alapján – rendezte el. Ő készítette a vitrineket, szekrényeket. A munkát nagyban segítette Vargáné Lovas Csilla és Varga Jenő. Köszönet Ripszám István vezérigazgató úrnak a múzeum létrejöttéért és az új helyre kerüléséért.

Köszönöm, hogy megtiszteltek azzal, hogy eljöttök és megnézték a múzeumot!

Pécs, 2024. március 8.

Tisztelettel:

Baronek Jenő,
a Mecsek Egyesület
Örökös Tiszteletbeli Elnöke

Röviden a Mecsek Egyesület története

A Mecsek Egyesület 1891. április 30-án alakult meg Pécssett, a Tiszti Kaszinóban. Itt tartotta első közgyűlését.

Első elnöke Kardoss Kálmán főispán lett, főtájkára Kiss József tanár, későbbi Cimzetes Főreáliskolai Igazgató a mai Széchenyi Gimnáziumban.

A Magyar Kárpát Egyesület azt szerette volna, hogy a Mecsek Egyesület a Magyar Kárpát Egyesület osztályaként működjön, de végül a pécsi szervezők önálló egyesületet alapítottak.

A Mecsek Egyesület kezdte el a Mecsek turistaút-hálózatát „kiépíteni”. Először színekkel, majd számokkal jelezték a turistautakat. Két részre osztották a Mecseket, Keleti- és Nyugati-Mecsekre.

A Mecsek Egyesület megalakulása idején a város lakói, vezetői gondoltak arra, hogy a városba érkező idegenek ne csak a várost ismerhessék meg, hanem szorosban a városhoz tartozó Mecseket is.

Ennek érdekében saját vagyonukból is sokszor áldoztak a mecseki létesítmények kialakítása érdekében. A megye és a város vezetői kötelességüknek tartották, hogy szebbé és jobbá tegyék a város életét, mert sajátjuknak érezték a várost és annak környezetét.

Fontosabb létesítmények, amik elkészültek

Felépítették a Mecsek első turistaházát, a Kardoss úti pavilont, amelyből később menedékház lett 1893-ban.

Elindították a Pécs feletti erdő Parkerdővé nyilvánítását.

A parkerdőben épített turistapihenőket hozták létre. Ezeknek az építése adományokból jött össze.

Szaniszló turistapihenő (1905)
Hamedli Gyula turistapihenő (1910)
Flóra turistapihenő (1911)
Emil turistapihenő (1919)
László turistapihenő (1926)
Ptacek Viktor turistapihenő (1928)
Sári turistapihenő (1928)
Lenkei Lajos turistapihenő (1934)
Ilonka turistapihenő (1934)
Roboz József turistapihenő (1934)

Más létesítmények:

Zsongorkő kilátó korlátja (1892)
István-kilátó a Jakab-hegyen (1892)
Kardoss úti turistaház (1893)
Lapisi vadászház (1907)
(Az egyesület madárvédő telepet működtetett sok madárodúval)
Kantavári menedékház (1908)
Időjelző házikó a Széchenyi téren (1908)
Misinatetői Kiss József-kilátó (1908. szeptember 13.)
János-kilátó a Nagy-Tubesen, elnevezve Rauh Jánosról (1910)
Rotary körsétány (1930)
Dömörkapui turistaház (1931)
Ródlipálya (1934)

1948. október 28-án felozlatták az 58 évig működő Mecsek Egyesületet.

Az egyesület megszűnése után dr. Oppe Sándor megalakította a Mecseki Fotóklubot, ahol – inkognitóban – tovább működött a Mecsek Egyesület, szervezték a kirándulásokat.

1993-ban újjáalakult a Mecsek Egyesület.

Kezdjük a múzeumi tárgyak megtekintését

A múzeumba lépés után balra, a vendégeket üdvözlő bábu mögött kezdődik a vitrinek számozása.

1. vitrin

Az első vitrinben a bricsesz nadrágon régi jelvények láthatóak. A kalapjaimon, amelyeket a kirándulásokon használtam, jelvények láthatók, és egy szürke kalap, amit Salzburgból hoztam. Ebben a városban van eltemetve Gizella királyné, első királyunk, Szent István felesége. *Volt szerencsém látni a sírját feltárás közben, ami örök emlék marad számomra.* Láthatók még kedves túrabortjaim, különböző igazolványaim, aranyjelvényes túravezető jelvényem, tájoló, és az Erdélyben, a Békás-szoros (Békás-tó) másik partján lévő hegy-szögben (Csalhó menedékház közelében) szedett havasi gyopár leprélselve.

2. vitrin (Kiss Lajos-émlékvitrin)

Barátom volt Lajos, aki részt vett (haláláig) minden Vasas Természetbarát Találkozón. Lajos hitvallása az volt, hogy „neki minden csak a természetjárás után következik”. A vitrinben a találkozók jelvényei, Lajos szakmunkás-bizonyítványa, bakancsa, fotóemlékek, kítüntetései láthatók.

A Betyár-tanya kis „meseház” felirata is eredetiben (a palacsintasütőben), amit a ház leégése után a romok között találtam. A házról – a lebontása előtt készült fénykép – a másik helyiség bejáratának bal oldalán látható a lebontás dátumával.

A házíró a Keleti-Mecsekben, Pusztabányán volt található, ma tetővel fedett asztalok, padok helyén a kis faházról északra a fenyveserdő szélén. Ennek a háznak a lebontása után a műút másik oldalán, a vadföld északkeleti sarkánál Lajos újat épített a régi ház helyett, amelynek helyén a betonlapra épült Betyár pihenő van.

Az „Angyalos” térkép és egy baranyai himzett embléma is látható.
A jelvényeket és a bakancsot a lánya, dr. Kiss Anikó adta a múzeumnak.

Ez egy „performance”. Rönkasztal ülőrönkökkel

Bográcsállványon szeletsütővel és rézbográcscsal.

A két bábú közül az egyik mutatja az utat az én Gorál kalappommal a fején (amit Zakopanéből hoztam) hátán hátizsákkal.

A bábuk a katonai sátorlapból készült sátor előtt állnak. Ezt a sátorlapot használtuk esőkabátunk is, ha kirándulás közben elkezdett esni az eső.

4. vitrin (Ez egy igazi családi vitrin)

- Lányom és fiam első bricseszei, hátizsákjai és a fiam első bakancsa. Eredeti fényképeken láthatók ezek használata.
- Az 1977-es Hungária Kupa pólók. (Fiam 1974-ben, lányom 1975-ben született.)
- Látható még több, az egyesületi évkönyvekből készült külön nyomott és régi könyvek a Mecsekről.
- Alumíniumkulacsok, stoppolófa, barlangi tájoló, amivel dőlésszöveget is lehet mérni, bőrmokaszin Zakopanéból.
- Három oklevél, egy törkés, összecukható műanyag pohár, havasi gyopár.
- Egy zöld kalap, amelyet Bérces Viktóriától kaptam.

A másik helyiség bejáratának bal oldalán

- Kiss Józsefről kép a Mecseken járva.
- Kiss József-kilátó (Misinán), másik keretben a kilátó avatásakor készült oklevél.
- A Betyár-tanya képe, alatta a felirattal:
Ez a kis házikó a Keleti Mecsekben, Pusztabányán, Kiss Lajos gondozásában működött.
- Egy plakett.
- A Magyar Rádió V. futó-kocogó napja 1978. május 18. Pécs
- Ez a plakett a Mandulásból induló Mecseki Erdei Tornapálya felavatásán rendezett versenyre készült. A létesítményt Monspart Saroltával együtt avattuk fel. Monspart Sarolta tájfutó-világ-bajnok (1944–2021) halála után az erdei tornapályát tiszteletből róla neveztük el.

Díszfal

86 db túrabottal (fokosok és más botok). Minden botnak külön története van, mind máshonnan származik. Európából, a világból.

Közte van:

- Horvát Adolf Olivér demonstrációs botja a Tubesre.
- A Dunántúli Természetbarát Találkozók vándorbotja.
- A falon van még a Nagy-Tubesi kilátó felavatásának emléklapja.
- A Természetbarátok Turista Egyesületének (TTE) reklámtáblája az istenkúti turistaházról és a ház fényképe együtt.

A díszfal előtt a Természetbarátok Turista Egyesülete által épített Istenkúti (Csursó Dülői) Mészáros Dezső turistaház és a Béke-forrás táblái láthatók. A turistaház 1928 szeptember 8-án készült el. A menedékházat, későbbi vendéglőt 1980-ban, bezárták majd, lebontották. A házon és a forráson lévő táblákat, Kiss Lajos, Balogh István és Baronek Jenő megmentették. A táblák a Sportcsarnok múzeumába kerültek, 2024. Novemberben a Mecsek Egyesület Múzeumába kerültek, Baronek Jenő, elkérte, visszakérte a Sportcsarnok igazgatójától, aki készségesen odaadta, hogy méltó helyére kerülhessen.

A Béke-forrást 1932 november 19-én avatták fel. A Béke-forráson az első világháborúban életüket vesztett tagok nevei szerepelnek. A turistaházat is ezért nevezték el Mészáros Dezsőről aki titkár, alelnök és ügyvezető elnök is volt. Mészáros Dezsőt 1944 március 26-án letartóztatták és soha nem tért vissza.

5. vitrin

Ebben a vitrinben a Mecsek Egyesület eredeti könyvtárából származó könyvek láthatók. Az Egyesület évkönyvet készített, ezért volt lehetőségük a könyvek cseréjére, és ezen keresztül a kapcsolatok felvételére más szervezetekkel.

Látható még:

- A MECSEK hegység turistatérképe nyugat rész (1959)
- A Mecsek Egyesület és a Természetbarátok Turista Egyesülete segítette az „Angyalos” Mecsek térkép kiadását 1:75 000 méretarány.
- Turisták Évkönyve.
- Turisták Zsebkönyve.
- A kiállított könyvek sok információt tartalmaznak.

6. vitrin

Ebben a vitrinben sokfajta kés van, ami a gyalogos természetjáró fontos eszköze a ki-rándulásokon.

- Látunk még bozótvágó kést, kulacsot - kétfélét is - mely fontos kelléke a kirándulásnak.
- Itt látható még a turista úτζelzések festése elótti kéregkaparó (a nem sima kérgű fák festés elótti elókkészítéséhez szükséges).
- Árverési kalapácsok és egy kis kő, talán Kantavárról (bitumenes mészkő).

7. vitrin (Dr. Oppe Sándor-émlékvitrin)

Dr. Oppe Sándor ideggyógyász orvos, a pécsi Lánc utcai Rendelőintézet első vezetője volt. A Mecsek Egyesület megszűnése után (1948) megalakította a Mecseki Fotóklubot. Ennek keretében szervezte a kirándulásokat az 1950-es években. Ő szerkesztette az 1959-ben megjelent Mecsek Kalauzt.

A vitrinben láthatók:

- Bizonyítványok, más iratokkal és a Zsongorkőről készített fotója.
- A Mecsek (1939) térkép (Kovács Attila, Sik Lajos, fedélterv Gebauer Ernő).
- A vitrinben láthatók a Kiss József által készített *Pécs és Mecsek részletes kalauza* (1926) és a *Pécs és Környéke* könyv is (1894).
- Itt található még a később általam (Baronek Jenő) szerkesztett Mecsek Kalauzok példányai is (pl. 2017). Van még egy kis pipasarak, és Achátz Laci az NDK-s laptájolóval.
- Természettudományi Közlönyökből kivonat, 1835. július, 1891. december.
- Tette monográfia, 1911. október 31.
- Mecseki séták.
- Angyalos Mecsek térkép.

8. vitrin

Ebben a vitrinben

- Pécs térképek.
- Mecsek. Dr. Vígázó János, 1926.
- Pécs Szabad Királyi Város Belváros és Külváros, Erb Imre.
- Turistáskodás kerékpáron, (1897) Kiss József.
- Tauerek között (1901) Kiss József.
- Alpések világból (1899) Kiss József.
- Vándorlások (1906) Kiss József.
- Képek a Mecsek növényéletéről, Horvát Adolf Olivér (1941) dedikálta nekem.
(A Ciszterci Rend magyarországi letelepedésének 800. évfordulójára).
- A Mecsek hegység, Vadász Elemér (1936-ban dedikálva a Mecsek Egyesületnek).
- Mecsek útmutató a Mecsek Egyesület kiadásában (A Mecsekről első kiadás).
(Az erdei kirándulások bemutatása két térképvázlattal és az útjelzések színes tábláival.)
- A Sass Maor, Dr. Serényi Jenő. (Különnyomat a ME 1912-es évkönyvéből 1913-ban).
- Elemi térképolvasás (1935) Kogutowicz Lajos.
- Mecseki Turista Egyesület amatőr fotóművész klubja.
(Fényképkiallítás 1957. december 14–31. között.)
- Fokos, 1933. évi cserkész jambori fokosa (eredeti).
- Sétabot szöges véggel, botveretekkel.

9. vitrin

- Könyvek.
- Pécs 1763-ban Gosztonyi Gyula.
- Földesúri birtok és parasztbirtok elkülönítésének történeti útja az Ormánságban (1767-ben. Kiss Z. Géza).
- Pécs-Baranyai címtár.
- Túravezetők kézikönyve (1944), (1959), (1935).
- Kirándulók könyve, Holló Dénes.
- Turistakönyv (Pécs térképpel, Dr. Szőnyi Ottó II. Kiadvány).
- Túravezetők könyve 1. és 2.
- Budapest – Pécs – Mecsek.
- Pécs római kori emlékei.

10. vitrin

- Cinke tanya (Vörös hegyen, emlékkő jelöli a helyét).
Lakói egykor: Baranyai Aurél, Csokonay Sándor, Milner Jenő, Milner Pál), ülnek a ház előtt. A tormareszelő mindig eltűnt a házukból, mert kirándulás közben étkezéskor szerette a friss tormát Aurél bácsi.
- Csokonay Sándor fejszéje.
- Fényképalbum a Mecsekről, Zsabokorszky Jenő, Pécs, 1894.
- A Mócs Szaniszló-pihenő avatásakor készült eredeti fénykép.

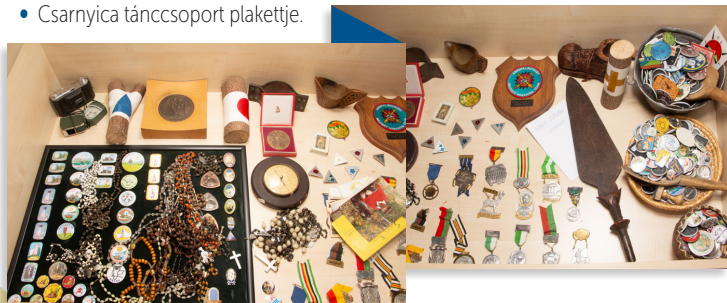

- Mecsek turistatérképek Keleti-Nyugati rész, Kiadja Pécs Szab. Kir. Város Idegenforgalmi Hivatala.
- Dr. Angyal Tibor barátom igazolványa és jelvénye a Medvednica bejárásáról.

11. vitrin

Ebben a vitrinben látható

- Fényképezőgép, fénymérő. Volt, ahonnan nem tudtunk más emléket hozni, első sorban a lengyel Magas-Tátrából, onnan rőzsafűzért hoztunk a kolostorokból.
- Barométer.
- Jubileumi plakett.
- Jatagán (bozótvágó) Dél-Afrikából, Nagy István ajándéka, aki az idegenlégióban szolgált, és az ő kitüntetései.
- Díszbakancs.
- Sok-sok kitűző, lapátolni lehet.
- Csarnyica tánccoport plakettje.

12. vitrin

Ebben a vitrinben látható

- A Mecsek első turistatérképe.
- Emlékkő az Orfői Sporttáborban (keretezett fémkép).
- Ősmagyarok ivókürtjei.
- Havasi gyopár.
- 1966-os szövetségi tábla.
- Karikás ostor.
- TTE zománc tábla.
- Spirituszfőző.

Az utolsó vitrin után a falon láthatjuk...

- a tájfutó-világbajnokság térképét, valamint a Magas-Tátra domborzati térképét.
- A falhoz támasztva a Tenkes-hegyi jelzett út egy kitört fáját, amelyet a felavatásakor találtam meg.
- A gerendán túl a tájfutás falán régi bolyát, fehérét, pirosat, majd egy narancs-sárgát (színvakok is láthatják), ezek jelzik az ellenőrző pontok és a zsírkreták, pecsét, lyukasztódugóka helyét.
- A piros-fehér bőja fölött látható a túra-versenyek régi doboza, amelybe bele kellett tenni az odaérkező versenyző számát vagy nevét.

- A bejárat másik oldalán a Baranya Megyei Természetbarát Bizottság feliratú zászló van. A rendszerváltás után közvetlen nem megyei szövetségek, hanem bizottságok alakultak.
- A vendégeket „fogadó” bábu az én ruhám-ban van felöltöztetve.
- A bejáratl szembeni első gerendán hullajtott agancsok, a második gerendán teafőzők és zászlók találhatók, a harmadik gerendán zászlók és használt bakancsok láthatók.

A második helyiség

Ebben a helyiségben két nagyon fontos vitrin található.

Az egyikben a Mecsek Egyesület „rég” évkönyvei láthatók. A teljes gyűjteményből az 1896-os és az 1902-es évkönyv hiányzik. (Megjegyzés, hogy az I. világháború alatt, 1919–1925-ig nem készültek évkönyvek.)

Az ezzel szemben lévő vitrinben az újjáalakulás után megjelent évkönyvek láthatók 1993–2024-ig. A vitrinben látható még a Mecsek Egyesület lexikonja, valamint a Mecsek Egyesület dokumentumkötetete. Ez a könyv tartalmazza a Mecsek Egyesület elnökségi üléseinek jegyzőkönyveit és a közgyűlési jegyzőkönyveket, valamint minden év titkári jelentését, az összes megjelent alapszabályt, a korabeli folyóiratokban megjelent dokumentumokat az egyesületről, a Kiss József Asztal dokumentumait és más érdekességeket az egyesülettel kapcsolatban. Láthatók még a vitrinben az általam írt könyvecskék a Mecsekről és a Villányi-hegységről, Püspökszentlászlóról és a Zengőről, a Jakab-hegyről, a Tettyéről.

Diszként láthatók ebben a vitrinben szép fókások is. A vitrin felett, mellett láthatók az Egyesület kitüntetései. A másik vitrin tetején serlegek vannak.

A helyiség déli sarkában egy stilizált forrás, „Azurit” forrás. Azért azurit a neve, mert a köveken látható kék színű azurit ásvány van.

A falon több helyen ceruzarajzok és vízfestmények vannak, a radiátoron kömberek, amelyek Kovács János ajándékai.

A szekrényekben sok-sok dokumentum, korabeli és mostani folyóirat van, ami a kutatáshoz nyújt megfelelő alapot.

Az egyik tartóoszlopon látható a múzeumba érkező első ajándék, fa siléc, Faltisz Róbert ajándéka. A másik oszlopon fa siléc Sey Gábertól és Varga Jenőtől.

Hullajtott agancsok a gerendán, a szekrény tetején utasellátós tányérok

A múzeum látivalóinak a végére értünk.

Ha tetszett a gyűjtemény, ajánlja jó szível, mondja el másoknak is, hogy miket látott itt és a gyűjtemény hol található.

13. vitrin

Ebben a vitrinben látható

- A Zsongorkő természetes kilátópont – 132 éve állított korlátjának – újbóli megerősítéséről talált, használt darabok, eszközök.
- Régi folyóiratok

Az alábbi QR-kód
beolvasásával
informálódhat
a vitrinek tartalmáról

Mecsek Egylet Múzeuma

Pécs-Árpádtető, a Mecsextrém Park pénztára fölötti tetőtér.
A megtekintés ingyenes, azonban előzetes bejelentkezés szükséges:

Baronek Jenő
+36 30 959 0026
jenobaronek46@gmail.com

Vargáné Lovas Csilla
+36 30 815 7657
lovascilla64@gmail.com

Kutas László

Vargáné Lovas Csilla

Baronek Jenő